

Současný systém vzdělávání na školách v přípravě na mimořádné události

Bc. Martin Ondrůšek

Diplomová práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky
akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Martin Ondrůšek**
Osobní číslo: **A16186**
Studijní program: **N3902 Inženýrská informatika**
Studijní obor: **Bezpečnostní technologie, systémy a management**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Současný systém vzdělávání na školách v přípravě na mimořádné události**

Téma anglicky: **The Current System of Education at Schools in Preparation for Emergencies**

Zásady pro vypracování:

- 1. Seznamte se s problematikou vzdělávání na školách v České republice.**
- 2. Uveďte nezbytnou terminologii a právní rámec.**
- 3. Rozeberte současný stav cvičení mimořádných událostí na školách.**
- 4. Navrhněte nový předmět zabývající se bezpečností, který by byl implementován do škol.**
- 5. V návrhu specifikujte cíle předmětu.**
- 6. Rozeberte personální zajištění.**
- 7. Navrhněte konkrétní obsah tohoto předmětu.**

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. **POTŮČEK, Martin.** Strategické vládnutí a Česká republika. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2126-2.
2. Kolektiv autorů. Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030. Praha, MV-GŘ HZS ČR, 2013.
3. **PAVLÍK, Luboš.** Branná výchova pro studující učitelství základních a středních škol. 1. vyd. Praha: SPN, 1981.
4. **PECHÁNEK, Vladimír.** Vybrané kapitoly z didaktiky branné výchovy. 1. vyd. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1984.
5. **HEŘMANOVÁ, Jana a Milan MACEK.** Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání. 2., aktualiz. a rozš. vyd. V Praze: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Odbor pro mládež, 2009. ISBN 978-80-86784-77-9.
6. **MUSIL, Čestmír.** Branná výchova. Praha: Avicenum, 1988.
7. **BALABÁN, Miloš a Bohuslav PERNICA.** Bezpečnostní systém ČR: problémy a výzvy. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3150-9.
8. **VILÁŠEK, Josef, Miloš FIALA a David VONDRÁŠEK.** Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2477-8.

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Dora Lapková

Ústav bezpečnostního inženýrství

Datum zadání diplomové práce:

8. prosince 2017

Termín odevzdání diplomové práce:

28. května 2018

Ve Zlíně dne 8. prosince 2017

doc. Mgr. Milan Adámek, Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Vojtěch Křesálek, CSc.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně, dne

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Cílem diplomové práce je rozebrat současný systém vzdělávání na školách v přípravě na mimořádné události se zaměřením na násilné útoky. V teoretické části bude uvedena nezbytná terminologie, právní prostředí a současný stav cvičení mimořádných událostí. Bude rozebrána aktuální otázka zavedení nového předmětu zabývajícího se bezpečností do učebních osnov. V praktické části bude tento nový předmět navržen jak z pohledu cílů, personálního zajištění, tak zejména obsahu.

Klíčová slova: ochrana obyvatelstva, mimořádná událost, výuka, civilní ochrana a obrana, legislativa, učební plán

ABSTRACT

The aim of this diploma thesis is to analyze the current system of education at schools in the preparation of extraordinary events focusing on violent attacks. In the theoretical part, the terminology, the legal environment and the current state of emergency exercise will be presented. The current question of introducing a new subject dealing with security into the curriculum is being dealt with. In the practical part, this new subject will be designed both in terms of objectives, staffing and so especially in content.

Keywords: protection of the population, emergency, teaching, civil protection and defense, legislation, curriculum

Děkuji tímto své vedoucí diplomové práce Ing. Doře Lapkové, Ph.D. za odborné vedení, rady a věcné připomínky, které mi poskytovala během práce. A rovněž všem, kteří se podíleli na vyplnění dotazníku.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 VYMEZENÍ POJMŮ	11
1.1 OCHRANA OBYVATELSTVA	11
1.2 MIMOŘÁDNÁ UDÁLOST	13
1.3 CIVILNÍ OCHRANA A OBRANA	15
1.3.1 Civilní ochrana	16
1.3.2 Civilní obrana.....	17
1.4 INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM.....	19
1.5 NÁSILNÝ ÚTOK.....	20
1.6 SHRNUÍ.....	22
2 HISTORIE VÝUKY OCHRANY OBYVATEL	23
2.1 HISTORIE VÝUKY OCHRANY OBYVATEL V OBDOBÍ 20. STOLETÍ (DO ROKU 1989).....	23
2.2 VÝUKA K OCHRANĚ OBYVATEL PO ROCE 1989 PO SOUČASNOST	26
2.3 SHRNUÍ.....	29
3 LEGISLATIVA	30
3.1 ZÁKONY	30
3.2 NAŘÍZENÍ VLÁDY	34
3.3 VYHLÁŠKY	34
3.4 METODICKÉ POKYNY A DOPORUČENÍ	35
3.5 SHRNUÍ.....	37
4 ANALÝZA SOUČASNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ OCHRANY OBYVATEL	38
4.1 VŠEOBECNÁ SITUACE	38
4.2 HLAVNÍMI DOKUMENTY PRO PODPORU VÝUKY	40
4.3 HLAVNÍ PŘÍRUČKY A POMŮCKY.....	41
4.4 PREVENCE ÚTOKŮ NA ŠKOLÁCH	47
4.5 SHRNUÍ.....	49
II PRAKTICKÁ ČÁST	51
5 CÍLE A METODY PRÁCE.....	52
5.1 CÍLE PRÁCE	52
5.2 METODY PRÁCE.....	52
6 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ UČITELŮ ZÁKLADNÍCH ŠKOL	54
6.1 CÍLE DOTAZNÍKU	54
6.2 OTÁZKY POLOŽENÉ V DOTAZNÍKU.....	54
6.3 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	55
6.4 SHRNUÍ.....	64
7 NÁVRH UČEBNÉHO PLÁNU	66

7.1	CÍLE UČEBNÍHO PLÁNU (NOVÉHO PŘEDMĚTU OOMÚ)	67
7.2	PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ VÝUKY OCHRANY OSOB.....	68
7.3	UČEBNÍ PLÁN PRO 1. TŘÍDU ZŠ.....	69
7.4	UČEBNÍ PLÁN PRO 2. TŘÍDU ZŠ.....	75
7.5	UČEBNÍ PLÁN PRO 3. TŘÍDU ZŠ.....	77
7.6	UČEBNÍ PLÁN PRO 4. TŘÍDU ZŠ.....	80
7.7	UČEBNÍ PLÁN PRO 5. TŘÍDU ZŠ.....	85
7.8	UČEBNÍ PLÁN PRO 6. TŘÍDU ZŠ.....	89
7.9	UČEBNÍ PLÁN PRO 7. TŘÍDU ZŠ.....	92
7.10	UČEBNÍ PLÁN PRO 8. TŘÍDU ZŠ.....	96
7.11	UČEBNÍ PLÁN PRO 9. TŘÍDU ZŠ.....	99
7.12	UČEBNÍ PLÁN PRO PŘÍPAD NÁSILNÉHO ÚTOKU NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE	102
7.13	SHRNUTÍ.....	107
	ZÁVĚR	109
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	112
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	118
	SEZNAM OBRÁZKŮ	119
	SEZNAM TABULEK.....	120

ÚVOD

Každý člověk, národ i společnost by chtěli žít v prostředí, které je bezpečné, kde se nikdo nemusí bát o svůj život, zdraví nebo majetek. Bezpečnost by měla být jedním z pilířů spokojeného života, avšak ideální bezpečné prostředí neexistuje nikde na světě a ani České republika (dále jen ČR) není výjimkou. I u nás se můžeme každodenně setkat s některou z mimořádných událostí (dále jen MÚ) nebo krizových situací (dále jen KS), přičemž hrozby, které těmto situacím předcházejí, číhají na každém rohu. Ne vždy můžeme spoléhat jen na složky Integrovaného záchranného systému. Proto je nezbytné, aby lidé, kteří se ocitnou v takové situaci, věděli, jak se v danou chvíli chovat, jak na tuto událost reagovat, dokázat pomoci sobě, ale i druhým osobám.

K tomu, aby byl člověk dostatečně připraven a byl schopen odpovídajícím způsobem reagovat na tyto situace, je zapotřebí několika kroků. Tím prvním a velmi důležitým je připustit si, že tyto situace existují a mohou se stát každému, včetně sebe samotného. Druhým základním pravidlem je předcházení situacím, které tyto události mohou způsobit. A v podstatě nejdůležitějším krokem je získání dostatečných vědomostí, které zaručí, že každá osoba bude vědět, co dělat v případě vzniku mimořádné události. Tyto vědomosti je důležité vytvářet od útlého věku a to systematickou výchovou na všech stupních a typech škol. Tato výchova ovšem nekončí pouhým absolvováním dané tematiky ve školách, ale měla by být součástí celoživotního vzdělání.

Po zrušení branné výchovy po roce 1989 bylo od systému tohoto předmětu a tématu ochrany obyvatelstva pomalu upuštěno. Až povodně v roce 1997 ukázaly nedostatky v oblasti ochrany obyvatelstva před mimořádnou událostí (dále jen OOMÚ). Následně v roce 1999 bylo na pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) provedeno zařazení témat ochrany obyvatel do systému vzdělávání v ČR. I přes to ovšem není úroveň vědomostí v této oblasti na dobré úrovni. Proto je třeba, aby systém vzdělávání OOMÚ byl na stejné úrovni jako jiné předměty.

Cílem této práce je vytvoření samostatného předmětu v oblasti OOMÚ. Tato práce bude zaměřena na výuku základních škol (dále jen ZŠ), protože už zde je nejlépe začít s výukou této problematiky, aby se následně vhodně aplikovala i do budoucího života. Dalším cílem bude prostřednictvím dotazníkového šetření učitelů zjistit, jakým způsobem probíhá výuka OOMÚ na jejich školách, jestli je stávající systém vzdělávání dostatečný a zda by byli pro

zavedení samostatného předmětu OOMÚ. V neposlední řadě bude úkolem této práce vytvořit obsah nového (samostatného) předmětu OOMÚ na ZŠ.

První kapitola bude zaměřena na přehled základních pojmů, které se týkají ochrany obyvatelstva, bezpečnosti a násilným útokům. Druhá kapitola bude věnována historickému vývoji OOMÚ od roku 1918 po současnost. Třetí kapitola obsahuje základní právní rámec, který se OOMÚ týká a v kapitole čtvrté bude provedena analýza současného stavu vzdělání OOMÚ na ZŠ a analýza pomůcek k výuce OOMÚ, která je v současné době učitelům k dispozici.

Praktická část bude obsahovat dotazníkové šetření učitelů základních škol, kde si tato práce klade za cíl zjistit postoj učitelů na zavedení nového předmětu OOMÚ. V poslední kapitole této práce bude vytvořen obsah samostatného předmětu OOMÚ pro první i druhý stupeň ZŠ.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMŮ

Před samotným proniknutím do systému výchovy obyvatelstva při vzniku mimořádných událostí je nezbytné definovat základní pojmy, které se týkají samotné ochrany obyvatelstva. Proto je první kapitola této diplomové práce věnována právě jim.

1.1 Ochrana obyvatelstva

Po celou dobu své existence muselo lidstvo vzdorovat různým druhům hrozeb a mimořádných událostí. Ze začátku se jednalo především o situace ohrožující život obyvatel, které přímo plynuly z konání jiných obyvatel v podobě etnických, náboženských a jiných střetů nebo nepřímo prostřednictvím působení vlivů přírody. Postupem času a to především nástupem průmyslové revoluce v 18. a 19. století přibýly i havárie technického typu a rovněž se začínají vyskytovat i hrozby vznikající z nedostatečných znalostí výroby moderních technologií a jejich případných selhání. Pokud pomineme období válek, a to zejména první a druhé světové války (ale i následné), kdy hrozby byly především v podobě násilí páchaného prostřednictvím zbraní a vojenské techniky, dostaneme se do období globalizace, kdy se ohrožení společnosti zvyšuje především se snahou maximalizace zisku i přes možnost jeho udržitelného rozvoje. Určující pro Českou republiku je především schopnost pružně reagovat na veškeré změny, které se ve společnosti odvíjí. „*Česká republika je z pohledu historie velmi mladá (její „lidský“ věk odpovídá pubertě). Po roce 1989 skočila po hlavě do proudu bezprecedentních proměn. Komunistický režim v ní patřil k nejtužším; už za patnáct let si jí ale podařilo vstoupit do exkluzivního klubu členských zemí Evropské unie, vyspělých zemí s demokratickou správou a tržní ekonomiky.*“¹ V současnosti je dále také diskutovaná otázka migrace a terorismu jako další ze společenských hrozeb.

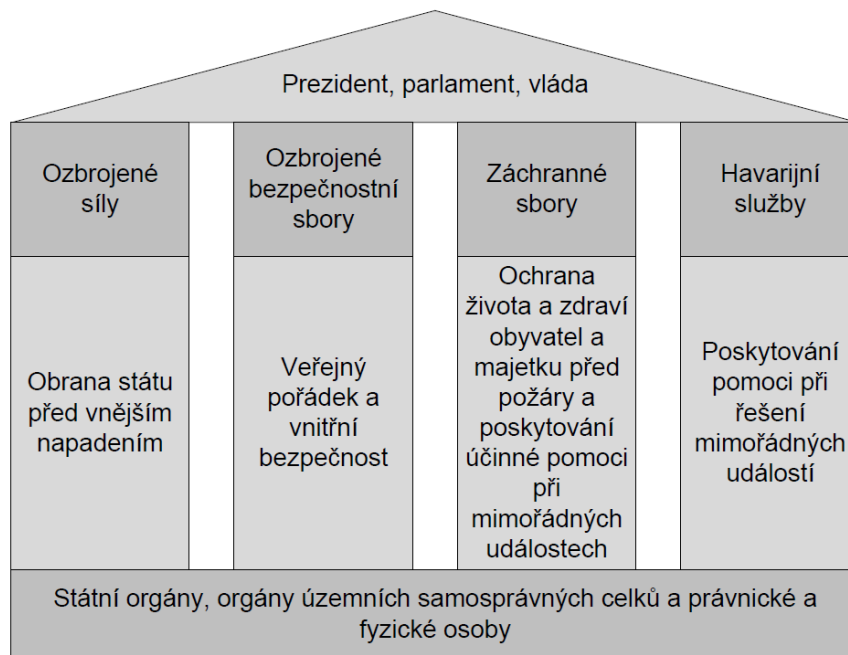
Ochrana obyvatelstva je komplexní obor, který zasahuje do více oblastí mezi resorty. Prakticky se jedná o součinnost a spolupráci orgánů samosprávy, fyzických a právnických osob i samotné občany, jejichž působením je docíleno co nejlepšího plnění úkolů v oblasti plánování, organizování a činností, které souvisejí s předcházením, přípravou a připraveností na MÚ nebo KS, tzn. ochranu života, zdraví a majetku, ale i životního prostředí apod. Ochrana

---

¹ POTŮČEK, Martin. *Strategické vládnutí a Česká republika*. Praha: Grada, 2007. 7s. ISBN 978-80-247-2126-2.

obyvatel je tedy ochranou společnosti, tudíž je možné tuto ochranu chápat jako jeden z pilířů bezpečnostního systému České republiky.

Úkolem bezpečnostního systému je poskytnout schopnosti k plnění základních povinností státu. Je nástrojem k provádění bezpečnostní politiky ČR s funkcí řídit, integrovat a koordinovat dané složky k naplnění cílů bezpečnostních zájmů ČR. Obr. 1 popisuje základní strukturu bezpečnostního systému ČR.²

Obr. 1. Bezpečnostní systém ČR³

Ke zlepšení systému ochrany je důležité širší a aktivní zapojení občanů (a jejich efektivního využití), fyzických i právnických osob, podpora výzkumu, vědy a vzdělávání a v neposlední řadě i zvýšení odolnosti a s tím související ochrana prvků kritické infrastruktury (dále jen KI).

² BALABÁN, Miloš a Bohuslav PERNICA. *Bezpečnostní systém ČR: problémy a výzvy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3150-9.

³ Kolektiv autorů. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030*. Praha, MV-GŘ HZS ČR, 2013. 3s.

Mezi hlavní úkoly ochrany obyvatelstva patří zejména systém varování, evakuace, ukrytí, nouzového přežití a dalších opatření týkajících se ochrany života, zdraví, majetku a dalších oblastí.⁴

K lepšímu pochopení ochrany obyvatelstva je důležité seznámit se s dalšími pojmy, které s touto ochranou souvisejí.

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému definuje pojem ochrana obyvatelstva v § 2 písmeno e) jako:

„Plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku.“⁵

Dále je vhodné definovat pojmy, které s ochranou souvisí. Jsou jimi aktivum, hrozba, riziko a zranitelnost.

Aktivum je vše co má pro jedince, firmu apod. nějakou hodnotu a je potřeba jej odpovídajícím způsobem chránit.

Hrozba je jakýkoliv jev či skutečnost (fenomén), který má potenciální schopnost poškodit zájmy daného subjektu. Může být jak přírodní, tak úmyslná.⁶

Zranitelnost je nějaká slabina daného aktiva nebo i skupiny aktiv.

Riziko je pravděpodobnost, že hrozba zneužije zranitelnosti aktiva a může tak způsobit poškození daného aktiva.

1.2 Mimořádná událost

Pojem mimořádná událost rovněž definuje zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému v § 2 písmeno b) jako:

---

⁴ Zákon č. 239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>

⁵ Zákon č. 239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>

⁶ LINHART, Petr a Radim ROUDNÝ. *Ochrana obyvatelstva a terorismus: distanční opora*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. ISBN 978-80-7395-165-8.

„Škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.“⁷

Za mimořádnou událost můžeme tedy považovat stav (událost), kdy došlo k narušení stability systému a pro jeho obnovení je potřeba provedení záchranných a likvidačních prací. Tzn., že MÚ působí obvykle škodlivě a přispívá ke zhoršení funkce systému, jeho zastavení, případně až ke zničení tohoto systému. MÚ ale může mít i pozitivní účinek.

Rozdělení MÚ

1. Přírodní

- Sesuv půdy,
- Bouře,
- Zemětřesení,
- Povodně,
- Epidemie,
- Tsunami,
- Obtížná vedra aj.

2. Antropogenní

- Havárie v dopravě,
- Havárie s únikem nebezpečné látky,
- Závažné poruchy v energetické síti aj.⁸

Toto dělení není však konečné a jediné, dále se může MÚ dělit např. dle rozsahu na lokální a globální, dle faktoru prostředí na biotické a abiotické, vyvolané člověkem na úmyslné a neúmyslné apod.

---

⁷ Zákon č. 239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>

⁸ Krizové a havarijní plánování: Pojmy a definice krizového řízení. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/krizove-rizeni-a-cnp-ke-stazeni-ff.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>

V souvislosti s pojmem MÚ je potřeba rovněž také zmínit pojem krizová situace. KS definuje zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) v § 2 písmena b) jako:

„krizovou situací mimořádná událost podle zákona o integrovaném záchranném systému²⁾, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu“⁹

Tab. 1. Rozdělení krizových stavů¹⁰

Krizový stav	Kdo vyhláší	Rozsah území	Doba trvání
Stav nebezpečí	Hejtman kraje	Celý kraj nebo část kraje	30 dnů (déle se souhlasem vlády)
Nouzový stav	Vláda ČR	Celý stát nebo omezené území státu	30 dnů (déle se souhlasem poslanecké sněmovny)
Stav ohrožení státu	Parlament ČR na návrh Vlády ČR	Celý stát	Není omezeno
Válečný stav	Parlament ČR	Celý stát	Není omezeno

Právní rámec vyhlášení jednotlivých stupňů KS - viz kapitola třetí: Legislativa.

1.3 Civilní ochrana a obrana

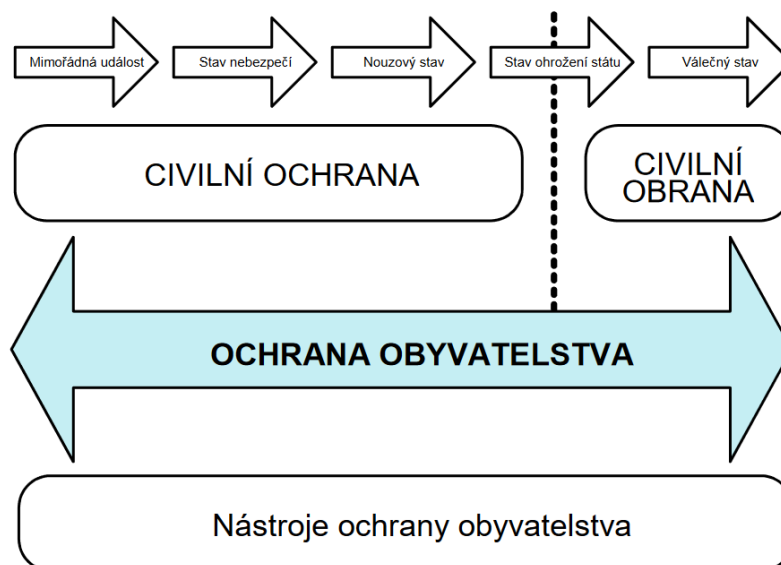
Pokud se podíváme na Obr. 2, tak ochranu obyvatelstva můžeme v podstatě rozdělit na dvě kategorie. První kategorií je civilní ochrana a druhou civilní obrana. Ačkoliv se na první

⁹ Zákon č. 240/2000 Sb. Zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>

¹⁰ Upraveno z: Krizové a havarijní plánování: Pojmy a definice krizového řízení. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/krizove-rizeni-a-cnp-ke-stazeni-ff.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

pohled zdá, že se jedná o tutéž věc, jsou zde patrné rozdíly a to především v systému stanovení úkolů organizacím, které jsou v danou chvíli aktivovány.

Obr. 2. Vztah ochrany obyvatelstva, civilní ochrany a civilní obrany¹¹

1.3.1 Civilní ochrana

Úkolem civilní ochrany jako součásti ochrany obyvatelstva je především zajistit ochranu života, zdraví a majetku. Dle výkladového slovníku ministerstva vnitra (dále jen MV) definována jako:

„Souhrn činností a postupů věcně příslušných orgánů a dalších zainteresovaných orgánů, organizací, složek a obyvatelstva, prováděných s cílem minimalizace negativních dopadů možných mimořádných událostí a krizových situací na zdraví a životy lidí a jejich životní podmínky.

Civilní ochrana se stává za válečného stavu součástí systému obrany státu a zabezpečuje výkon humanitárních úkolů uvedených v čl. 61 Dodatkového protokolu k Ženevským

¹¹ Převzato z: Kolektiv autorů. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030*. Praha, MV-GŘ HZS ČR, 2013. 5s.

úmluvám o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů ze dne 12. srpna 1949, přijatého v Ženevě dne 8. června 1977.“¹²

Z definice je tudíž patrné, že cílem této ochrany je v co největší míře minimalizovat (v nejlepším případě eliminovat) dopady a následky MÚ na obyvatele, resp. zabývat se bezpečností obyvatel. Pro pochopení je tudíž důležité definovat i pojem bezpečnost. To ovšem není nikterak jednoduché, protože těchto definicí se nabízí celá řada. Proto v rámci této práce budeme definovat pojem bezpečnost jako „stav, kdy je systém schopen odolávat známým a předvídatelným vnějším a vnitřním hrozbám, které mohou negativně působit proti jednotlivým prvkům (případně celému systému) tak, aby byla zachována struktura systému, jeho stabilita, spolehlivost a chování v souladu s cílovostí. Je to tedy míra stability systému a jeho primární a sekundární adaptace.“¹³

Právní rámec civilní ochrany je tvořen systémem smluv a dohod mezinárodního společenství a platných zákonů a nařízení v oblasti ochrany obyvatelstva pro ČR.

1.3.2 Civilní obrana

Pojem civilní obrany je další součástí systému ochrany obyvatelstva a je v podstatě analogií civilní ochrany v době přímé hrozby nebo válečného konfliktu. Jejím cílem je plnění úkolů v souvislosti s ochranou života, zdraví, majetku, životního prostředí i národního hospodářství, jakož i eliminaci rizik a odstranění následků MÚ a KS nevojenského i vojenského charakteru. V období míru plní přípravná opatření na dobu válečného konfliktu. Právní rámec civilní obrany je ukotven v Dodatkovém protokolu I k Ženevským úmluvám z roku 1949 v kapitole VI (civilní obrana) čl. 61-67.

Definice civilní obrany

„Civilní obrana je plnění některých nebo všech níže uvedených humanitárních úkolů, jejichž cílem je chránit civilní obyvatelstvo před nebezpečím, pomoci mu odstranit bezprostřední účinky nepřátelských akcí nebo pohrom a také vytvořit nezbytné podmínky pro jeho přežití.

---

¹² Pojmy: Civilní ochrana. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/civilni-ochrana.aspx>

¹³ Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu. MVČR[online]. Praha: 2016 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-řízení-a-planování-obrany-státu.aspx>

Těmito úkoly jsou:

- a) Hlásné služby,*
- b) Evakuace,*
- c) Organizování a poskytování úkrytů,*
- d) Zatemňování,*
- e) Záchranné práce,*
- f) Zdravotnické služby včetně první pomoci a také náboženská pomoc,*
- g) Boj s požáry,*
- h) Zjišťování a označování nebezpečných oblastí,*
- i) Dekontaminace a podobná ochranná opatření,*
- j) Poskytování nouzového ubytování a zásobování,*
- k) Okamžitá pomoc při obnově a udržování pořádku v postižených oblastech,*
- l) Okamžitá oprava nezbytných veřejných zařízení,*
- m) Bezodkladné pohřební služby,*
- n) Pomoc při ochraně předmětů nezbytných k přežití,*
- o) Doplnující činnost nezbytná k splnění výše uvedených úkolů, včetně plánování a organizování, ale neomezující se pouze na tuto činnost. “¹⁴*

Dále článek 61 definuje pojmy:

- Organizace civilní obrany,
- Personál organizací civilní,
- Materiál organizací civilní obrany.¹⁵

---

¹⁴ Sdělení č. 168/1991 Sb. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o vázanosti České a Slovenské Federativní Republiky Dodatkovými protokoly I a II k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů a konfliktů nemajících mezinárodní charakter, přijatých v Ženevě dne 8. června 1977. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-168>

¹⁵ Sdělení č. 168/1991 Sb. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o vázanosti České a Slovenské Federativní Republiky Dodatkovými protokoly I a II k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů a konfliktů nemajících mezinárodní charakter, přijatých v Ženevě dne 8. června 1977. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-168>

1.4 Integrovaný záchranný systém

Integrovaným záchranným systémem (dále jen IZS) se podle zákona č. 239/2000 Sb. § 2 písmeno a) rozumí jako „*Koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací.*“¹⁶

Počátky IZS se datují už od roku 1993, kdy byla myšlenka vytvoření efektivního systému spolupráce Hasičského záchranného sboru ČR (dále jen HZS ČR), Policie ČR (dále jen PČR) a Zdravotnické záchranné služby (dále jen ZZS) z důvodu jejich společného provádění záchranných a likvidačních prací. Oficiálně však IZS vznikl až v roce 2001.

Základní složky

Tyto složky poskytují nepřetržitou pomoc v případě vzniku MÚ po celé České republice a provádí záchranné a likvidační práce v místě MÚ.

- Hasičský záchranný sbor České republiky,
- Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany,
- Zdravotnická záchranná služba,
- Policie České republiky.¹⁷

Ostatní složky

Tyto složky poskytují základním složkám plánovanou pomoc na vyžádání.

- Vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil
- Obecní policie
- Orgány ochrany veřejného zdraví,
- Havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby,
- Zařízení civilní ochrany,

---

¹⁶ Zákon č. 239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>

¹⁷ VILÁŠEK, Josef, Miloš FIALA a David VONDRÁŠEK. *Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2477-8

- Neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím.¹⁸

1.5 Násilný útok

V současné době je velmi často diskutovaná otázka aktivního střelce. Mezi první zmapované útoky v moderní historii, který se stal ve škole, byl útok v roce 1927 ve státě Michigan (USA).¹⁹ Od té doby se množství těchto útoků dramaticky zvyšuje, a proto i policie přijímá opatření k jejich zamezení. Mezi hlavní důvody, proč přibývá těchto útoků právě na školách a školských zařízeních je, že se zde nachází velké množství osob, které jsou velmi snadným terčem, ale může jít i o útoky motivované především pomstou, náboženstvím, politikou nebo psychicky narušenou osobou apod. Všechny tyto útoky mají ale společný cíl a tím je ublížení osobám (případně i sobě samotnému).

Obecně je útok „*pokus o zničení, vystavení hrozbě, změnu, vyřazení z činnosti, zcizení aktiva nebo získání neoprávněného přístupu k aktivu nebo uskutečnění neoprávněného použití aktiva.*“²⁰

Násilný útok resp. násilí je definováno jako:

„záměrné použití nebo hrozba použití fyzické síly

1. *proti sobě samému,*
2. *jiné osobě*
3. *nebo skupině či společnosti osob,*

---

¹⁸ VILÁŠEK, Josef, Miloš FIALA a David VONDRÁŠEK. *Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2477-8

¹⁹ BADOŠEK, Radim. *Šílení střelci ve školách – historie, rizika, predikce útoku a bezpečnostní opatření* [online]. 2008 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <http://www.sekuritaci.cz/sileni-strelci-ve-skolach-historie-rizika-predikce-utoku-a-bezpecnostni-opatreni/>

²⁰ Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu. MVČR[online]. Praha: 2016 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-rizeni-a-planovani-obrany-statu.aspx>

kteří působí nebo má vysokou pravděpodobnost způsobit zranění, smrt, psychické poškození, strádání nebo újmu“²¹

Dle WHO (Světová zdravotnická organizace, anglicky: World Health Organisation) se násilí dělí:

- Dle pachatelů
  - 1) Auto-agrese,
  - 2) Interpersonální násilí,
  - 3) Kolektivní násilí.
- Dle povahy
  - 1) Fyzické,
  - 2) Sexuální,
  - 3) Psychické,
  - 4) Deprivace.²²

Tato práce bude zaměřena především na násilí interpersonální a kolektivní, i když prevence proti sebepoškozování je rovněž součástí samostatného předmětu ochrany obyvatelstva v praktické části. Jelikož v poslední době narůstá stále více počet střelných útoků na školách po celém světě a zvyšuje se riziko terorismu, je vhodné definovat i pojmy aktivního střelce a terorismu.

Pojem aktivního střelce nejlépe definuje typová složka IZS STČ 14/IZS AMOK – útok aktivního střelce.

---

²¹ Násilí. *Prevence-info.cz* [online]. [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <http://www.prevence-info.cz/typy-rizikoveho-chovani/nasilí>

²² SOUS LA DIRECTION DE ETIENNE G. KRUG ... [ET AL.]. *Rapport mondial sur la violence et la santé*. Genève: Organisation mondiale de la santé, 2002. ISBN 9241545615.

„Nebezpečný pachatel, který volil použití zbraně proti jiným osobám k dosažení svých cílů. Obvykle jde o jednotlivce, může se ale také jednat o skupinu pachatelů. Nemá zábrany pro jakékoliv chování s cílem zabít nebo zranit co největší počet osob.“²³

V případě terorismu definuje Ministerstvo vnitra jako:

„Plánované, promyšlené a politicky motivované násilí, zaměřené proti nezúčastněným osobám, sloužící k dosažení vytyčených cílů.“²⁴

V naší republice však naštěstí (zatím) nejsou zaznamenány teroristické útoky, které by se nějakým způsobem dotýkaly základních škol.

1.6 Shrnutí

Ochrana obyvatelstva se stala nedílnou součástí našeho života a v budoucnu tomu nebude jinak. Je jedním z pilířů bezpečnostního systému ČR. K úkolům ochrany obyvatelstva patří zejména systém varování, evakuace, ukrytí, nouzového přežití a dalších opatření týkajících se ochrany života, zdraví, majetku a dalších oblastí. Hlavními složkami, které jsou nasazeny v případě MÚ nebo KS, je především IZS, případně ostatní složky IZS, ale také občané samotní (poskytnutí první pomoci apod.). Právní rámec ochrany obyvatelstva je tvořen systémem smluv a dohod mezinárodního společenství a platných zákonů a nařízení v oblasti ochrany obyvatelstva pro ČR, které budou uvedeny v kapitole 3. Analýza násilných útoků na školách v ČR bude zmíněna v kapitole 4.4.

---

²³ Katalogový soubor typové činnosti. STČ-14/IZS. Typová činnost složek IZS při společném zásahu. Amok – útok aktivního střelce.

²⁴ *Definice pojmu terorismus*. [online]. [cit. 2018-05-05]. Dostupné online z: <<https://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx/>>

2 HISTORIE VÝUKY OCHRANY OBYVATEL

Pro vytvoření lepší představy systému výuky ochrany obyvatel je vhodné seznámit se se stručnou historií této problematiky. Tato kapitola bude rozdělena do dvou podkapitol, přičemž první se bude věnovat systému výuky ochrany obyvatel od roku 1918 po rok 1989 a druhá podkapitola od roku 1989 po současnost.

2.1 Historie výuky ochrany obyvatel v období 20. století (do roku 1989)

V průběhu 20. století je Evropa na pokraji válečných konfliktů a jednotlivé státy si uvědomují potřebu rychlejšího výcviku vojenských jednotek. K dosažení daného cíle bylo potřeba začlenit systém přípravy i mimo oblast armády, tedy na civilní obyvatelstvo. Tento systém přípravy ještě zdaleka nenaplňuje obsah výuky, která by byla začleněna do školního systému, ale slouží jako předvojenská příprava a to především v oblasti fyzické připravenosti a základů ideologie státu pro mládež.

Mezi první formy výchovy (výuky) v oblasti ochrany obyvatel je považován systém branné výchovy, jehož zakladatelem je i zakladatel tělovýchovné jednoty Sokol Miroslav Tyrš. Jako první snahou o zavedení branné výchovy do škol byl vydán zákon č. 193/1920 Sb., branný zákon republiky Československé. Organizace, které se následně staraly o vedení mládeže v oblasti branné výchovy, byly především sportovní svazy jako Dělnická tělocvičná jednota, Sokol nebo Orel a jiné, které v té době patřily mezi nejpočetnější tělovýchovné organizace. Došlo tedy k pomalému začlenění branné výchovy do systému školní výuky, která byla následně implementována do předmětu tělesné výchovy a to převážně jako předvojenská výchova. Jelikož se tomuto způsobu výchovy nijak zvlášť nepodařilo rozvíjet morální a rozumové vlastnosti, došlo postupem času převážně na vojensko-tělesná cvičení (toto smýšlení přetrvávalo i v poválečných letech, kdy byla branná výchova resp. tělesná výchova považována za pouhou fyzickou přípravu obyvatel, tzn. svým zaměřením, nejednotností a dobrovolností se jevila jako nedostatečná).²⁵

V období před druhou světovou válkou byly již do osnov některých předmětů vkládány prvky občanské nauky a mravní výchovy, vědomosti a dovednosti v oblasti vlastní bezpečnosti a samozřejmě tělesná výchova. V roce 1937 je zákonem č. 184/1937 Sb., o branné

---

²⁵ MUSIL, Čestmír. *Branná výchova*. Praha: Avicenum, 1988.

výchově zařazena branná výchova do školních osnov. Tento zákon stanovoval povinnost branné výchovy všem žákům všech národních škol a to od začátku studia až po jeho ukončení.²⁶ Právě dlouhodobým působením se mělo docílit nejlepších výsledků. Mládeži, která opustí národní školu, aby vkročila do života, se již nikdy nedostane tak systematického působení jako na národní škole. A má se za to, že i vzhledem k vývojovým fázím, kterými dítě prochází na národní škole, je na to doba mimořádně vhodná. Samostatná psychologie nám ukazuje, že právě v dětském věku je nejlepší toto působení, a proto bude třeba právě v dětství a ne v dospělosti tvořit základy mravního charakteru.²⁷ Branná výchova by měla tedy postupovat řadou předmětů, a pokud by bylo třeba, tak mohl být vytvořen i vlastní předmět branné výchovy.²⁸ Do tohoto systému byla zavedena i řada branných cvičení zaměřených na skutečné činnosti v reálných situacích, které se odehrávaly často i v přírodě.

V době druhé světové války byly ministrem školství zrušeny všechny směrnice o branné výchově. Tyto směrnice byly znovu obnoveny a začleněny do systému školní výuky až po skončení války v roce 1945. Ačkoliv byla snaha o zavedení samostatného předmětu branné výchovy, to se nepodařilo, a tak byla branná výchova opět začleněna ve více předmětech.²⁹

Po skončení druhé světové války vzrůstaly opět požadavky na vytvoření branné výchovy na základě Košického vládního programu. V podstatě došlo k znovuobnovení Zákona o branné výchově z roku 1937. V roce 1945 byl vytvořen Svaz brannosti, který měl zajistit jednotný model výcviku a zároveň zabránit „spolkaření“. Jednalo se o státní polovojenskou organizaci, jejímž cílem byl výcvik občanů k protiletecké obraně, technický výcvik mládeže, zdravotnická příprava a tzv. branná tělesná výchova. Z politických důvodů byla spolka v roce 1938 pozastavena činnost a v roce 1939 byl zrušen (převážně proto, že vedení se skládalo z bývalých vojáků a veteránů, kteří neměli politické smýšlení v duchu ideologie KSČ).³⁰

Zásadního průlomů v oblasti branné výchovy bylo vytvoření zákona č. 92/1951., o branné výchově, která představovala povinnost zavedení samostatného předmětu branné výchovy.

---

²⁶ DOLENSKÝ, Josef B. *Branná výchova a škola*. Druhé, zcela přepracované vydání. V Praze: Státní nakladatelství, 1937. Osnovy a praxe.

²⁷ TRNKA, František a O. JELEŇ. *Metodika branné výchovy na školách národních*. Brno: Tělesná výchova mládeže, 1938.

²⁸ Česko. Zákon o branné výchově a veřejná péči. *Sbirka zákonů, Česká republika*. 1937

²⁹ PECHÁNEK, Vladimír. *Vybrané kapitoly z didaktiky branné výchovy. II*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1985.

³⁰ PECHÁNEK, Vladimír. *Vybrané kapitoly z didaktiky branné výchovy. I. vyd.* Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1984.

Tato výuka představovala především různá střelecká cvičení nebo zdravotnické služby a další především vojensky zaměřené předměty. Tato výchova byla prováděna za spolupráce nově vzniklé organizace Svazu pro spolupráci s armádou (SVAZARM), který byl vytvořen po vzoru tehdejší komunistické organizace DOSAAF, aby bylo odstraněno spolkaření v oblasti branné výchovy. Školy tedy začaly vyučovat mládež na obranu vlasti. Tato výuka byla ale silně ovlivňována armádními složkami, které neustále vyžadovaly tvrdší důraz na předvojenskou přípravu mládeže, což ale vyvolalo negativní postoj učitelů a došlo tedy postupně ke změně předvojenské přípravy na přípravu k civilní obraně, resp. všearodní přípravu.³¹

Tato příprava přestala být v roce 1953 povinná pro všechny žáky a přešla postupně ve formu dobrovolnou, až nakonec úplně vymizela ze školní výuky a byla organizována různými spolky.³²

Na přelomu let 1971 a 1972 byla postupně zavedena branná výchova jako povinný předmět na 2. stupeň základních škol, kde byla výuka v jednom pololetí dotována jednou hodinou týdně. Jejím obsahem byla především příprava občana po všech stránkách života, ať už se jednalo o výchovu ve škole, rodině, přípravu na pracovní poměr a rovněž vojenskou přípravu k obraně vlasti.³³

Teprve v roce 1973 byl vydán zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově, který zavedl do škol brannou výchovu jako povinnou formu výuky k přípravě k obraně socialistické vlasti na druhém stupni základních škol. V této době už postupovala výchova většinou předmětů i v zájmové branné výchově.

V průběhu let osmdesátých postupně došlo k ústupu branné výchovy, až se nakonec úplně vytratila z osnov výuky základních škol. Ta byla realizována formou začlenění výuky do různých předmětů. Branná výchova byla ovšem i nadále součástí výuky na školách středních a vysokých. Do systému vzdělávání byly organizovány i praktické kurzy a nácviky tzv.

---

³¹ PAVLÍK, Luboš. *Branná výchova pro studující učitelství základních a středních škol. 1. vyd.* Praha: SPN, 1981.

³² PECHÁNEK, Vladimír. *Pedagogická praxe v branné výchově.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.

³³ HORVÁT, Tibor. *Branná výchova v 8. ročníku ZDŠ: výňatek z připravované příručky branné výchovy pro učitele ZDŠ. 2., upr. vyd.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1974. Edice metodických příruček.

branná cvičení, která měla prověřit a lépe si zažít získané znalosti v oblasti ochrany života, zdraví sebe i druhých osob a přípravy na obranu vlasti.³⁴

V roce 1985 byly navíc zavedeny i branné kurzy do druhého stupně základních škol v počtu dvanácti hodin, jehož obsahem bylo příprava na možné ohrožení zbraněmi hromadného ničení a pomoc dalším osobám. Tyto kurzy předcházely branným cvičením a měly tak zlepšit soustavu této výuky.

Po roce 1989 se systém branné výchovy přestal vyučovat.

2.2 Výuka k ochraně obyvatel po roce 1989 po současnost

Po roce 1989 bylo upuštěno od systému branné výchovy jako jednotného předmětu a tato výuka je zavedena do škol jako všeoborová, začleněná do různých předmětů spíše okrajově. Vzhledem k Sametové revoluci a také celkovým náladám, kdy nebyl předpoklad válečného konfliktu, ani nebyly známky ohrožení, byly témata ochrany obyvatelstva odsunuty do pozadí. V roce 1990 byl rovněž zrušen SVAZARM a na jeho místo nastoupily organizace jako Aeroklub ČR, Ústřední automotoklub ČR atd., které se věnovaly převážně sportům. Rovněž na konci roku 1993 byla zkrácena základní vojenská služba na polovinu a na konci roku 2004 zrušena úplně. To vše mělo samozřejmě negativní dopad na dovednosti v oblasti svépomoci, což se poté projevovalo i při dopravních nehodách, požárech, ale i například povodních v roce 1997, které zasáhly Moravu a kde byly vidět nedostatky v oblasti ochrany před MÚ.³⁵

V roce 1999 byl proveden experiment (vedený Úřadem civilní obrany a Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze) „Pokyn k začleňování tematiky ochrany člověka za mimořádných situací do vzdělávacích programů“, kterým byla zavedena výuka ochrany obyvatelstva

---

³⁴ MIKA, Otakar J. *Informovanost obyvatelstva a jeho připravenost na zvládnutí mimořádných událostí* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2008 [cit. 2018-04-16]. ISBN 978-80-7394-111-6.

³⁵ CHLÍBKOVÁ, Daniela a Ferdinand MAZAL. *Úvaha o vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva z pohledu nejen historického*. [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné na http://upol.cz/fileadmin/user_upload/FTKdokumenty/Publikace/Sbornik01_08.pdf

na školách. Vše bylo v gesci ředitele dané školy, který rozhodoval o tématu, obsahu a jejich zařazení do předmětů a samozřejmě i o podobě praktických nácviků.

V roce 2002 přijala vláda usnesení č. 417, Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015, která zahrnovala snahu o prohloubení informovanosti na přípravu obyvatel k sebeochraně a pomoci při vzniku MÚ. Tato koncepce spolu se zákonem č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a zákonem č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení vytvářela nový systém civilní ochrany. Pro tuto činnost byly vytvořeny prostřednictvím HZS ČR (který působil rovněž jako odborný garant) manuály a didaktické pomůcky, spolu se čtyřmi videi. Tato koncepce byla následně přepracována na Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020, obsahující témata ochrany obyvatelstva. Koncepce rovněž stanovuje (zadáva úkol) vytvořit program výchovy a vzdělávání v oblasti přípravy a ochrany osob při vzniku MÚ.³⁶ I tako koncepce je ovšem nahrazena novou, která vznikla v roce 2013 a to jako Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030. Tato koncepce stanovuje nové úkoly a vyhodnocuje úkoly z koncepce předešlé.

V roce 2003 bylo do výukového systému základních škol (ale i středních a vyšších odborných škol) zařazeno téma Ochrany člověka za MÚ. Tato tematika byla dotována šesti hodinami za pololetí a zaměřovala se převážně na ochranu před únikem chemických látek a před živelnými pohromami. Základním požadavkem bylo získat vědomosti o systému Všeobecné výstrahy a to především plnění úkolů, jakými jsou varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva, zásady pro opuštění bytu a ohroženého prostoru, používání telefonních linek tísňového volání ale i spolupráce s IZS a samozřejmě poskytnutí první pomoci.³⁷ To vše se opíralo o příručku vydanou Generálního ředitelství (dále jen GŘ) HZS ČR Ochrana člověka za mimořádných událostí.

---

³⁶ Kolektiv autorů, *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020*. Praha, MV-GŘ HZS ČR, 2007.

³⁷ MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: příručka pro učitele základních a středních škol*. Vyd. 2., opr. a rozš. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. ISBN 80-86640-08-6.

V roce 2004 (s účinností od 1. 1. 2005) byl přijat školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Ten spolu s Bílou knihou (její vytvoření stanovuje MŠMT právě tímto zákonem) určují směr, kterým by se mělo školství ubírat. Pro všechny školy jsou vytvořeny rámcové vzdělávací programy, které stanovují rozsah, obsah a podmínky vzdělávání, které si následně jednotlivé školy zapracují do školních vzdělávacích programů. Rámcový vzdělávací program (dále jen RVP) ZŠ stanovují mimo cílů, formy, obsahu vzdělání i personální, organizační a materiální zabezpečení. Nejenže ale školy musí zaujmout stanovisko k zapracování RVP do svých školních vzdělávacích programů (dále jen ŠVP), ale zároveň musí vyřešit personální zabezpečení výuky této výchovy. To znamená, že se pedagogičtí pracovníci budou muset naučit (např. prostřednictvím kurzů pořádaných HZS ČR, vhodnou literaturou apod.) tuto problematiku a následně ji vhodně začlenit do výuky. RVP prošel již několika novelizacemi a aktualizacemi (poslední v roce 2017), ve kterém došlo k rozšíření témat, jako je dopravní výchova nebo ochrana osob při MÚ.^{38 39}

V roce 2013 byla do RVP začleněna i výuka přípravy občanů k obraně státu (dále jen POKOS), jehož garantem je ministerstvo obrany. Obsahem POKOSu je především zaměření na zdravotní přípravu, přípravu na sebeobranu, civilní ochranu a vzájemnou pomoc při MÚ nebo KS. *„Žáci a studenti v rámci vzdělávání získají základní informace o současném bezpečnostním prostředí, o výhodách a závazcích vyplývajících z členství ČR v mezinárodních bezpečnostních a politicko-vojenských organizacích, o principech obrany státu a o úloze ozbrojených sil ČR při zajišťování obrany státu a při řešení krizí nevojenského charakteru. Zároveň se seznámí s povinnostmi, které jim, jako občanům ČR ve vztahu k obraně státu vyplývají z platných právních předpisů.“*⁴⁰ Rovněž je cílem vytvoření systému hodnot k rozvoji občanského a právního vědomí, odpovědnosti a na aktivní účasti při plnění obrany státu.

---

³⁸ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

³⁹ Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

⁴⁰ Pro školy a učitele. *Příprava občanů k obraně státu (POKOS)* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.priprava-k-obrane.army.cz/pro-skoly-ucitele>

Téma ochrany osob v RVP je obsaženo ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a zdraví, ale částečně se dotýká i oblasti Člověk a příroda, kde se vyučují předměty fyziky, chemie, zeměpisu a přírodopisu.

2.3 Shrnutí

Před první světovou válkou byl systém výuky ochrany obyvatel ještě na velmi slabé úrovni. První zmínky skutečné výchovy tohoto systému se datují po skončení 1. sv. v., kdy převládá názor na zvýšení především vojenského výcviku. To přineslo do škol více hodin tělesné výchovy a zapojení nevojenských i polovojských organizací mimo školní výuku (Orel, Sokol apod.), a to především z důvodu zlepšení obrany státu. V roce 1926 byl přijat branný zákon a tím se stala branná výchova povinná v rámci předvojenské výchovy (až do nástupu A. Hitlera k moci nebyla na školách povinná). V roce 1937 je zákonem č. 184/1937 Sb., o branné výchově zařazena branná výchova do školních osnov. Tato výchova byla za 2. sv. v. zrušena a obnovena byla teprve po válce, kdy je opět zařazen do škol systém branné výchovy za spolupráce se SVAZARMem. V roce 1973 byl vydán zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově, který zavedl do škol brannou výchovu jako povinnou formu výuky k přípravě k obraně socialistické vlasti na druhém stupni ZŠ. To pokračovalo prakticky až do roku 1989. Obrana státu se tedy od vzniku Československa pomalu vyvíjela od nepovinného systému až po zcela povinný předmět, který byl následně silně politicky ovlivňován. Po roce 1989 byl systém branné výchovy zrušen a tím se vytratil i ze systému výuky na školách. Až v roce 2002 byla vládou přijata koncepce ochrany obyvatelstva, její zasazení do RVP a tím pádem i do školní výuky. V roce 2013 byla do školní výchovy začleněna tematika přípravy osob na obranu státu pod hlavičkou MV.

3 LEGISLATIVA

Legislativní rámec dotýkající se ochrany obyvatel v ČR je ukotven v mnoha zákonech, nařízeních, vyhláškách nebo konceptech. Tato práce se bude zabývat pouze těmi nejdůležitějšími, které se ochranou obyvatelstva zabývají a to především na základních školách.

3.1 Zákony

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústava je základním zákonem, ve kterém jsou již zakotveny prvky bezpečnosti. Tyto prvky se týkají obrany ČR, v čl. 43 jsou obsaženy mechanismy rozhodnutí týkající se napadení ČR, vyhlášení válečného stavu a vyslání ozbrojených sil ČR mimo jeho území. Rovněž v čl. 2 je zakotveno, že:

„(4) Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“⁴¹

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Listina základních práv a svobod je souborem povolení a stanovení, jaké má člověk právo a co mu je dovoleno. Jedná se především o právo, že lidský život je nedotknutelný a každý člověk je svobodným a má právo na život i mnoho dalších např.:

- Nedotknutelnost osoby a jejího majetku (Čl. 7),
- Právo na osobní svobodu (Čl. 8),
- Právo na ochranu lidské důstojnosti (Čl. 10),
- Právo na vlastnictví a ochranu majetku (Čl. 11),
- Právo svobody projevu a informace (Čl. 17),
- Právo na příslušnost ke kterékoliv národní nebo etnické menšině (Čl. 24) apod.⁴²

---

⁴¹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>.

⁴² Usnesení č. 2/1993 Sb. Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

I tyto svobody ale mohou být zákonem omezeny, pokud je to nezbytné pro bezpečnost státu, ochranu života, zdraví a svobod osob.

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb.

Ústavní zákon také definuje základní krizové stavy a rovněž pravidla a podmínky jejich vyhlášení. Jedná se o nouzový stav (čl. 5) a stav ohrožení státu (čl. 7).⁴³

Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon, který stanovuje požadavky k zajištění obrany České republiky v případě napadení. Žáků základních škol se samotná účast úplně netýká, ale v rámci získání budoucích povinností je potřeba se s tímto zákonem seznámit a to především s § 1, § 2 odst. 1, § 4 - 8, § 21 – 27, § 52 – 53, který se věnuje přípravou občanů k obraně státu a omezení základních lidských práv a svobod při zajištění obrany státu (fyzicky se to ovšem dotkne žáků vysokých škol, vyšších odborných škol apod., tzn. od věku 18 let, protože dle § 26 odst. 2 – od pracovní povinnosti nebo výpomoci jsou osvobozeni fyzické osoby mladší 18 let a starší 65 let).⁴⁴

Zákon č. 294/2017 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze

Zákon, který stanovuje povinnosti občana ČR plnit úkoly ozbrojených sil a podrobit se odvodnímu řízení. Tato povinnost vzniká všem občanům ČR ode dne dosažení věku 18 let (§ 1 odst. 1, § 2 odst. 1, §§ 26 – 28).⁴⁵

---

⁴³ Ústavní zákon č. 110/1998 Sb. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>

⁴⁴ Zákon č. 222/1999 Sb. Zákon o zajišťování obrany České republiky. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-222>

⁴⁵ Zákon č. 294/2017 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-294>

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon stanovuje jednotlivé složky integrovaného záchranného systému, systém IZS, práva, povinnosti a působnost IZS a dalších složek (státní orgány, orgány s územní samosprávou atd.) a to při přípravě na MÚ a při záchranných a likvidačních pracích. Dále definuje pojem civilní obrany a stanovuje plnění jeho jednotlivých úkolů (zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva), které slouží k ochraně života, zdraví a majetku osob a pomoc při provádění záchranných a likvidačních prací. (§ 1, § 4 odst. 2).⁴⁶

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon, který stanovuje působnost a pravomoc státních orgánů, orgánů s územní samosprávou a rovněž i práva a povinnosti fyzických a právnických osob při přípravě na krizovou situaci. Tento zákon definuje jeden z krizových stavů a to stav nebezpečí. Zákon nestanovuje opatření obrany ČR před vnějším napadením, ale řeší např. situace ochrany kritické infrastruktury (§ 3).⁴⁷

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

„(1) Zákon upravuje přípravu hospodářských opatření pro stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav a přijetí hospodářských opatření po vyhlášení krizových stavů.“⁴⁸

---

⁴⁶ Zákon č. 239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>

⁴⁷ Zákon č. 240/2000 Sb. Zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>

⁴⁸ Zákon č. 241/2000 Sb. Zákon o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-241>

Školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

Škola má dle § 29 za žáka či studenta odpovědnost a to tam, kde dochází k výchově, výuce, a v místech, kde jsou tyto činnosti organizované. Dle § 22 odstavce 1 písmene b) jsou studenti a zákonní zástupci nezletilých žáků povinni dodržovat školní a vnitřní řád, ale také předpisy a pokyny školy a školského zařízení k ochraně zdraví a bezpečnosti.⁴⁹

Školský zákon stanovuje vytvoření národního programu tzv. Bílou knihou, určující směr, kterým by se mělo školství ubírat. Pro všechny školy jsou vytvořeny RVP, které stanovují rozsah, obsah a podmínky vzdělávání, které si následně jednotlivé školy zapracují do ŠVP. RVP ZŠ stanovují mimo cílů, formy, obsahu vzdělání i personální, organizační a materiální zabezpečení. Tyto programy se krom základních vzdělávacích oblastí zaměřují také na oblasti ochrany žáků (oblasti Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a zdraví, Člověk a příroda). V roce 2013 byla do RVP začleněna i metodika vytvořená ministerstvem obrany a to příprava občanů k obraně státu.

Zákon č. 309/2006 Sb. Zákon, kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci)

Zákon, který stanovuje požadavky na bezpečnost a ochranu zdraví při práci. Žáci i zaměstnanci by měli být poučeni o bezpečnosti a ochraně zdraví před zahájením jakékoliv činnosti, jež by představovala riziko.

v § 2 odstavec f) je škola povinna vybavit pracoviště prostředky pro možnost poskytnutí první pomoci a přivolání zdravotnické služby.⁵⁰

---

⁴⁹ Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

⁵⁰ Zákon č. 309/2006 Sb. Zákon, kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci). *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-309>

3.2 Nařízení vlády

Nařízení vlády č. 139/2017 Sb., o plánování obrany státu

Jedná se o plán obrany státu pro řízení a organizaci zajišťování obrany státu.⁵¹

3.3 Vyhlášky

Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva

Tato vyhláška upravuje postup zřizování zařízení civilní obrany a školení personálu, systém informování obyvatelstva, systém varování či opatření. Konkretizuje plnění dalších úkolů civilní ochrany. Konkretizuje uplatňování požadavků z hlediska ochrany obyvatelstva.⁵²

Vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb.

Stanovuje mimo jiné i „*zásady a způsob zpracování, schvalování a používání havarijního plánu kraje a vnějšího havarijního plánu.*“⁵³

Vyhláška č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany

Stanovuje mimo jiné i „*zásady činnosti jednotek požární ochrany a rozsah úkolů na úseku CO⁵⁴ a ochrany obyvatel.*“⁵⁵

---

⁵¹ Nařízení vlády č. 139/2017 Sb. Nařízení vlády o plánování obrany státu. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-139>

⁵² Vyhláška č. 380/2002 Sb. Vyhláška Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-380>

⁵³ Vyhláška č. 328/2001 Sb. Vyhláška Ministerstva vnitra o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-328>

⁵⁴ CO – civilní obrana

⁵⁵ Vyhláška č. 247/2001 Sb. Vyhláška Ministerstva vnitra o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-247>

3.4 Metodické pokyny a doporučení

Metodické doporučení čj. MSMT-1981/2015-1 "Minimální standard bezpečnosti"

Metodické doporučení stanovuje opatření, jehož cílem je přehled k zajištění bezpečnosti, ochrany osob a jejich zdraví a to jak v budovách, tak i v celém areálu škol. Jedná se tedy především o opatření týkajících se personální bezpečnosti, organizačně technického zabezpečení apod. Důležitými úkoly jsou rovněž systém prevence předcházení MÚ, tzn. přijmout nezbytná opatření, aby se co nejeфекtivněji zvládla krize, a umět na ni dostatečně rychle reagovat a rovněž zamezit podmínkám, aby došlo k jejímu opakování.⁵⁶

Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy

Tato metodika slouží k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních.⁵⁷

Pozn. V roce 2014 byl vytvořen **Dotiční program "Podpora zabezpečení škol a školských zařízeních"** čj. MSMT-2157/2015-1. Byl vytvořen pro zajištění zabezpečení budov pro právnické osoby, které poskytují školy a školské zařízeních a to zejména na nákup bezpečnostních prvků, jejich montáže nebo drobné stavební a terénní úpravy a to při poskytnutí dotace až do výše 100% s tím, že tyto projekty musely být uskutečněny do konce roku 2015.⁵⁸

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 – Usnesení vlády ČR č. 805 ze dne 23. 10. 2013

---

⁵⁶ Metodické doporučení k bezpečnosti dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních – Minimální standard bezpečnosti. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2015 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/34795_1_1/

⁵⁷ Metodický pokyn. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/38377_1_1/

⁵⁸ Bezpečnost ve školách - kroky MŠMT. *KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ* [online]. 2015 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/krajsky-urad/skolstvi/prevence-soc-patologickych-jevu/bezpecnost-ve-skolach---kroky-msmt-77075/>

Koncepce ochrany obyvatelstva se poprvé objevila v roce 2002 a vláda ji přijala usnesením č. 417. Tato koncepce prošla již několika úpravami v návaznosti na aktuální dění a vývojové trendy (poslední v roce 2013). Jedná se o klíčový dokument v oblasti ochrany obyvatelstva. Hlavním cílem je zajištění základních funkcí státu, ochrany života, zdraví a majetku obyvatel. Koncepce dále řeší bezpečnost společnosti, připravenost veřejné správy, školení (výuka/výchova) obyvatel (už od předškolního věku) nebo technická opatření. Jedním z úkolů je i stanovit strategické cíle a trendy budoucího vývoje v oboru ochrany obyvatelstva. Rovněž definuje prostředky na její realizaci. Další podstatnou myšlenkou je, že v případě vzniku MÚ nebo KS už nebude stačit „jen“ nasazení sil IZS, ale bude potřeba efektivního zapojení dalších subjektů, tzn., že je potřeba zvýšení schopností a informovanosti (v rámci výchovy a vzdělání) občanů a jejich většího zapojení do systému ochrany obyvatelstva.⁵⁹

V oblasti vzdělávání byly vytvořeny návrhy „*Studijních základů z oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchovy*“ pro budoucí i stávající učitele, které byly předloženy vládě ČR v roce 2011. Vláda návrhy schválila. Cílem těchto studijních základů bylo vytvoření společného vědomostního základu pro vysokoškolské vzdělávání učitelů.“⁶⁰

Vzdělání probíhá v podstatě na dvou úrovních

- Výchova a vzdělání obyvatelstva
- Vzdělávání odborníků

V roce 2012 byly pro učitele základních škol vydány Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách včetně dalších pomůcek a materiálů, které jsou uvedeny v kapitole předešlé.

Mezi další neméně důležitá usnesení a programy patří:

- Národní akční plán prevence dětských úrazů na léta 2007 až 2017 – usnesení vlády ČR ze dne 22. srpna 2007 č. 926

---

⁵⁹ Kolektiv autorů. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030*. Praha, MV-GŘ HZS ČR, 2013

⁶⁰ Časopis 112 ROČNÍK X ČÍSLO 2/2011: Plnění opatření harmonogramu. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. 2011 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-rocnik-x-cislo-2-2011.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>

- Strategie boje proti terorismu pro léta 2010 – 2012 – usnesení vlády ČR ze dne 22. března 2010 č. 221
- Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky – usnesení vlády ČR ze dne 11. ledna 2010 č. 37
- Bezpečnostní strategie České republiky – usnesení vlády ČR ze dne 8. září 2011 č. 665

Neméně důležité jsou i Národní program vzdělávání, rámcové vzdělávací programy a školní vzdělávací program, i když se nejedná přímo o zákonné normy. Jejich používání je ukotveno v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů jako systému kurikulárních dokumentů. RVP vymezují obsah, rozsah a podmínky a podle nich se vytváří dále ŠVP. Systém vzdělávání na jednotlivých školách a školských zařízeních se děje dle ŠVP.⁶¹

3.5 Shrnutí

Z výčtu zákonů, nařízení, vyhlášek a koncepcí plyne, že pojem ochrana obyvatelstva je zahrnut ve velkém množství těchto dokumentů. Školy, ale i občané se těmito zákony musí řídit a hlavně by o nich měli získat určité vědomosti. Pro systém vzdělávání v oblasti základních (ale i jiných) škol je nejdůležitější Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, případně zákon 239/2000 Sb., a 240/200 Sb., (základní seznámení, vytváření krizových plánů apod.).

---

⁶¹ HEŘMANOVÁ, Jana a Milan MACEK. *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání. 2., aktualiz. a rozš. vyd.* V Praze: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Odbor pro mládež, 2009. ISBN 978-80-86784-77-9.

4 ANALÝZA SOUČASNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ OCHRANY OBYVATEL

Tato kapitola se zabývá analýzou současného vzdělávání ochrany obyvatel při vzniku MÚ, tzn. jaký je současný vývoj výuky ochrany obyvatel na základních školách, jaké jsou hlavní dokumenty a právní rámec pro podporu této výuky a v neposlední řadě, jaké jsou v současnosti k dispozici příručky a pomůcky, které slouží k podpoře výuky ochrany obyvatel.

4.1 Všeobecná situace

Bezpečnost a ochrana zdraví patří mezi základní povinnosti škol a školských zařízení při vzdělávání dětí, žáků a studentů. Tyto zařízení jsou povinna přihlížet na základní potřeby těchto dětí, žáků a studentů a vytvářet takové podmínky, aby nedocházelo k újmě na jejich zdraví a majetku a rovněž vytvářelo podmínky pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů, jako je šikana apod.⁶²

Vzdělání je velmi důležitým faktorem, pomocí kterého se působí na jedince prostřednictvím školní výchovy. Výhodou je, že se tak dá na člověka zaměřit dlouhodobě po celou dobu jeho studií. Bohužel je v současné době školní vzdělání neucelené a ani nereflktuje aktuální hrozby plynoucích z MÚ a KS. Účelem výuky v této oblasti je získat potřebné znalosti a dovednosti, které je možné následně aplikovat k redukci rizik nebo MÚ. Z toho plyne, že jedním z velmi důležitých faktorů je adekvátní financování a rovněž i optimalizace výuky, tak aby byla „atraktivnější“ pro většinu obyvatel.

První zásadní opatření v rámci edukace ochrany obyvatel při vzniku MÚ ve školách přinesl rok 2003 (když nepočítáme experiment z roku 1999 vedený Úřadem civilní obrany a Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze tzv. „Pokyn k začleňování tematiky ochrany člověka za mimořádných situací do vzdělávacích programů“, kterým byla zavedena výuka ochrany obyvatelstva na školách). Tato tematika byla dotována šesti hodinami za pololetí a

---

⁶² HEŘMANOVÁ, Jana a Milan MACEK. *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání. 2., aktualiz. a rozš. vyd.* V Praze: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Odbor pro mládež, 2009. ISBN 978-80-86784-77-9.

zaměřovala se převážně na ochranu před únikem chemických látek a živelných pohrom. Základním požadavkem bylo získat vědomosti o systému Všeobecné výstrahy a to především plnění úkolů jakými jsou:

- Varování,
- Evakuace,
- Ukrytí,
- Nouzové přežití obyvatelstva,
- Zásady pro opuštění bytu a ohroženého prostoru,
- Používání telefonních linek,
- Tísňového volání,
- Spolupráce s IZS,
- Poskytnutí první pomoci.⁶³

To vše se opíralo o příručku vydanou GŘ HZS ČR Ochrana člověka za mimořádných událostí.

V roce 2002 přijala vláda usnesení č. 417, Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015 na tuto koncepci byla následně přepracována na Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020, obsahující témata ochrany obyvatelstva. Koncepce rovněž stanovuje (zadáva úkol) vytvořit program výchovy a vzdělávání v oblasti přípravy a ochrany osob při vzniku MÚ.

Dalším velkým mezníkem bylo přijetí školského zákona 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání v roce 2004 (s účinností od 1. 1. 2005), který spolu s Bílou knihou (ta vznikla v roce 2001), má za hlavní úkol určit směr vývoje vzdělávání. Na základě těchto nařízení byly vytvořeny rámcové vzdělávací programy pro školy, které stanovují rozsah, obsah a podmínky vzdělávání, které si následně jednotlivé

---

⁶³ Pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů a Dodatek k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší odborné školy - Ochrana člověka za mimořádných událostí. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2003 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-rocnik-x-cislo-2-2011.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>

školy zapracují do školních vzdělávacích programů. RVP ZŠ stanovují mimo cílů, formy, obsahu vzdělání i personální, organizační a materiální zabezpečení. RVP prošel již několika novelizacemi a aktualizacemi (poslední v roce 2017), ve kterém došlo k rozšíření témat, jako je dopravní výchova nebo ochrana osob při MÚ.

Do RVP ZŠ je začleněna rovněž oblast ochrany osob při vzniku MÚ a předpokládá se, že po skončení ZŠ bude žák schopen adekvátně reagovat na tyto MÚ (přivolání pomoci, poskytnutí první pomoci apod.). Výuka v oblasti bezpečnosti je doposud začleněna do oblasti Člověk a jeho svět a Člověk a společnost (vzdělávací obor Výchova k občanství), ale i částečně Člověk a zdraví, Člověk a příroda. Cílem výuky je zejména preventivní chování, schopnost se rozhodovat při řešení situací, které mohou ohrožovat život nebo zdraví sebe samotného nebo jiných osob, poskytnout první pomoc, požádat o pomoc, ale i jak se chovat v dopravě, činnost při úniku nebezpečných látek, prevence vzniku úrazů, ale i jejich základní ošetření apod.

V roce 2013 byla do RVP začleněna i výuka přípravy občanů k obraně státu (POKOS), jehož garantem je ministerstvo obrany.

4.2 Hlavními dokumenty pro podporu výuky

Základní dokumenty, které slouží pro podporu výuky a vzdělávání obyvatelstva (v případě této práce pro základní školy) jsou:

- Školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání,
- Rámcový vzdělávací program,
- Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030,
- Bílá kniha,
- Příprava občanů k obraně státu.

Pomůcek a literatury v oblasti ochrany obyvatelstva je velké množství a jsou vydávány prostřednictvím státních i soukromých institucí. Jedná se především o GŘ HZS ČR, které vydalo velké množství příruček a publikací, ale také nakladatelství Albra či Fortuna. Tyto pomůcky mají charakter jak tištěný (knihy, brožury), ale jsou k dostání i v digitální podobě spolu s multimediálními DVD, které slouží především pro praktické ukázky. Většina z nich je volně ke stažení (především pomůcky GŘ HZS ČR). Velmi důležitou pomůckou jsou

Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách, kde je daná problematika rozdělena do jednotlivých ročníků i s doporučenou literaturou a testovými otázkami.

4.3 Hlavní příručky a pomůcky

Hlavní příručky a pomůcky byly vytvořeny prostřednictvím GŘ HZS ČR (příručka Ochrana člověka za mimořádných událostí by měla být minimálně v jednom výtisku na každé základní škole), nakladatelství Fortuna a nakladatelství ALBRA.

- *„Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách,*
- *Příručka pro učitele základních a středních škol „Ochrana člověka za mimořádných událostí“,*
- *Videokazeta se čtyřmi filmy (Povodně a ochrana člověka, Havárie s únikem nebezpečných látek, Než přijede záchranka, Ochrana obyvatelstva za mimořádných událostí),*
- *Příručka "Pro případ ohrožení",*
- *Příručka "Ochrana před přirozenými a zvláštními povodněmi v ČR",*
- *Příručka „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“,*
- *Videokazety s filmy „Výchova dětí v oblasti požární ochrany I“ a „Výchova dětí v oblasti požární ochrany II“, které doplňují výše uvedenou příručku se stejným názvem,*
- *Příručka „Výchova a prevence v oblasti požární ochrany“,*
- *Příručka „Viš odkud voláš o pomoc na tísňovou linku 112?“,*
- *Příručka "Ochrana před přirozenými a zvláštními povodněmi v ČR",*
- *Příručka „Hasičské myši učí děti“,*
- *Příručka „Hasiči radí - Příručka pro slabozraké žáky (1. stupeň)“.*

Pomůcky vydané nakladatelstvím učebnic Fortuna

- *Ochrana člověka za mimořádných událostí - Sebeochrana a vzájemná pomoc - Učebnice pro občanskou a rodinnou výchovu na ZŠ, vydaná v roce 2002,*
- *Ochrana člověka za mimořádných událostí - Havárie s únikem nebezpečných látek, Radiační havárie - učebnice pro chemii a fyziku na ZŠ, vydaná v roce 2002,*

- *Ochrana člověka za mimořádných událostí - Živelní pohromy - učebnice pro zeměpis a přírodopis na ZŠ, vydaná v roce 2002,*
- *Ochrana člověka za mimořádných událostí - učebnice pro první stupeň ZŠ, vydaná v roce 2003,*
- *Ochrana člověka za mimořádných událostí - učebnice pro střední školy, vydaná v roce 2003.*

Pomůcky vydané v roce 2004 a 2006 nakladatelstvím ALBRA,

- *Ochrana člověka za mimořádných událostí - Osobní bezpečí metodická příručka pro 1. stupeň ZŠ,*
- *Ochrana člověka za mimořádných událostí - Osobní bezpečí - Neztratím se? Neztratím! - učebnice pro 1. ročník ZŠ,*
- *Ochrana člověka za mimořádných událostí - Osobní bezpečí - Bezpečí a nebezpečí - učebnice pro 2. ročník ZŠ,*
- *Ochrana člověka za mimořádných událostí - Osobní bezpečí - Počítej se vším - učebnice pro 3. ročník ZŠ,*
- *Ochrana člověka za mimořádných událostí - Osobní bezpečí - S mapou nezabloudím - učebnice pro 4. ročník ZŠ,*
- *Ochrana člověka za mimořádných událostí - Osobní bezpečí - Pomáhám zraněným - učebnice pro 5. ročník ZŠ,*
- *Ochrana člověka za mimořádných událostí – Povodně - učebnice pro 6. ročník ZŠ,*
- *Ochrana člověka za mimořádných událostí – Požáry - učebnice pro 7. ročník ZŠ,*
- *Ochrana člověka za mimořádných událostí – Havárie - učebnice pro 8. ročník ZŠ,*
- *Ochrana člověka za mimořádných událostí – Od vichřice k zemětřesení - učebnice pro 9. ročník ZŠ. “⁶⁴*

Pomůcky Asociace bezpečná škola

- *Bezpečná škola aneb co dělat, když... - manuál pro školy.*

---

⁶⁴ Výchova a vzdělávání obyvatelstva: Pomůcky k výuce témat ochrany člověka za mimořádných událostí na základních a středních školách (vydané k 1. 7. 2008). *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/pomucky.aspx>

Z celkového výčtu dokumentů a pomůcek je patrné, že v celkové šestihodinové dotaci na oblast ochrany osob při vzniku MÚ je velmi složité zvládnout probrat celou tematiku. Pokud bychom se zaměřili „pouze“ na hlavní dokumenty, tak dospějeme k názoru, že obsah dané látky je na několik set stran a to vše by mělo být zavedeno do systému výuky. Další problém nastává, že z této hodinové dotace se ještě „ukrojí“ část na provedení praktického nácviku (např. evakuace) a tím dojde ke snížení počtu už tak mála hodin na zvládnutí daného tématu. Velmi zásadní otázkou je také to, v jaké kvalitě je tato výuka začleněna do jiných předmětů, ve kterých má být vyučována. Tyto příručky rovněž obsahují řadu definic, právních norem apod. (což pro žáky není příliš vhodné), a proto je potřeba, aby se v nich pedagog naučil orientovat a dokázal danou látku probrat tak, aby jej žáci na základní škole pochopili a orientovali se v ní. Nemalým problémem těchto hlavních dokumentů je rovněž fakt, že obsahují malé množství praktických ukázek a cvičení. To se sice nemusí zpočátku jevit jako problém, ale pokud nebudou umět žáci v budoucnu aplikovat teorii do praxe (např. poskytnout první pomoc), bude samotná výuka nepříliš účinná. Praktická cvičení sice jsou součástí této výuky, ale povětšinou jsou zahrnuty do této šesti hodinové dotace, což staví takový způsob edukace jako značně omezený a nepříliš efektivní.

Pokud se vezmou v úvahu ještě další příručky, videonahrávky a dokumenty, je poté velmi obtížné se v těchto tématech zorientovat a vybrat z nich to nejdůležitější, co by se při samotné výuce zdálo být jako zásadní pro předání žákům.

Podstatná úloha v rámci výuky ochrany obyvatel na ZŠ je vložena do rukou pedagogů. Ti se vzdělávají v rámci akreditovaných programů pro přípravu pedagogů k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí pořádaných HZS ČR (ale i dalších organizací např. Asociace záchranný kruh) nebo přímo v oboru svého vysokoškolského studia (ochrana osob bývá často součástí oborů tělesné výchovy nebo v samostatných oborech v rámci výchovy ke zdraví), případně využívají výše uvedených příruček a pomůcek. V roce 2011 byl vydán soubor studijních základů z oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchovy. Ten se skládá ze čtyř částí a jsou určeny jak pro stávající a začínající učitele (díl I), tak pro učitele, kteří se budou danou problematikou dále zabývat.

HZS ČR vytváří projekty, které slouží k podpoře při výuce ochrany člověka u běžných rizik a mimořádných událostí. Ty jsou realizovány formou besed na ZŠ v souladu se stanoveným obsahem výuky. Žáci se dozví nové informace v rámci ochrany obyvatel, ale především si

mohou nabyté informace hravou formou ověřit. V současnosti se jedná především o projekt HASIK CZ.

V roce 2013 byl do RVP začleněna tematika přípravy občanů k obraně státu, jehož garantem je Ministerstvo obrany (dále jen MO). Pro tyto účely jsou pořádány akreditované školení pro učitele ZŠ. Tyto školení probíhají většinou na krajských vojenských velitelstvích v daných termínech. Ministerstvo obrany rovněž vydalo publikaci pro podporu výuky - příručku POKOS. V rámci doplnění výuky jsou pořádány prezentační akce armády na vybraných základních školách.

Mezi roky 2015 a 2016 provedla Česká školní inspekce inspekční činnost na několika předškolních zařízeních, základních školách, víceletých gymnáziích a školách středních. Cílem inspekce byla analýza výuky ochrany obyvatelstva, navržení jiného systému nebo jen odstranění případných nedostatků. Tato inspekce se skládala z expertního týmu tvořeného odborníky z daného odvětví (HZS ČR, MŠMT, MO apod.).

Inspekce se zaměřila na témata dopravní výchovy, ochrany osob při běžných situacích a MÚ, výchovu k ochraně zdraví a přípravy na obranu státu. Zároveň se zaměřila na způsob výuky daných témat, co přesně daná škola vyučuje, jaké aprobace mají daní učitelé (kurzy, školení apod.), jaké pomůcky se při výuce používají, ale také jakou formou jsou daná témata žákům přednášena, jak se znalosti ověřují a jaká se provádějí praktická cvičení (organizace, metodika, způsob atd.) k osvojení získaných informací.

Závěry, které analýza přinesla České školní inspekci (závěry pro základní školy)

- 94,9% škol se věnuje ochraně zdraví, 94,5% dopravní výchově, 91,3% ochrana člověka za běžných a mimořádných událostí a jen 63,1% POKOSu,
- Všechna témata jsou zařazena v rámci jiných předmětů,
- V posledních dvou letech se pedagogové zúčastnili školení – ochrana zdraví 69,3%, dopravní výchova a OČBRMU 40%, POKOS 26,3%,
- Dopravní výchova se vyučuje převážně na prvním stupni, ostatní jsou rovnoměrně rozloženy,
- Spolupráce s externími partnery je přes 90% (POKOS jen 47,1%)
- Jako metody jsou nejčastěji voleny praktické ukázky a nácviky
- Pro způsob ověřování znalostí se používá nejčastěji praktického nácviku,

- Praktické nácviky jsou především zaměřeny na první pomoc, evakuaci, dopravní soutěže a povodně.⁶⁵

Z analýzy je patrné, že i přes nespočet pomůcek a školení je systém výuky nejednotný a závislý v podstatě na způsobu jejího začlenění do ŠVP. Toto by se mohlo odstranit, pokud by vzniknul jeden konkrétní předmět, který by žáky provázel výukou po celou dobu studia na základní škole, aby bylo dosaženo co nejlepších výsledků v oblasti ochrany osob. O této skutečnosti je rovněž zmínka v Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030: „Obecně je u všech stupňů vzdělávání problematika ochrany člověka za mimořádných událostí a krizových situací v rámcových vzdělávacích programech pojata průřezově, a to prostřednictvím několika vzdělávacích oblastí a oborů. Výuka však musí být koordinována, aby bylo možné docílit nejen odpovídající úrovně výsledků vzdělávání, ale byla možná i evaluace. Toho může být docíleno například zavedením samostatného předmětu obsahujícího komplexně problematiku bezpečnosti...“⁶⁶

Pro ředitele škol bude nejdůležitější způsob začlenění daného předmětu do ŠVP a hlavně také způsob personálního a následně finančního zajištění. To znamená rozhodnutí, zda bude daný předmět vyučovat některý stávající učitel (např. učitel tělesné výchovy studijní směr ochrana obyvatelstva; případně učitel, který absolvoval některý z akreditovaných kurzů) nebo bude přijat nový pedagog, který se bude zaměřovat jen na předmět ochrany obyvatelstva. Poslední možností je zajišťování výuky prostřednictvím externích pracovníků.

V praktické části této diplomové práce bude vytvořen samostatný předmět ochrany obyvatelstva pro první a druhý stupeň základních škol.

Příprava občanů k obraně státu je stanovena zákonem č. 222/1999 Sb., o zajišťování ochrany ČR. Příprava občanů je řešena § 52 (zákonu č. 222/1999 Sb.) a je realizována jako dobrovolná příprava, pokud není zákonem stanoveno jinak (např. v zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování nebo Školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním,

---

⁶⁵ Tématická zpráva: Vzdělávání v bezpečnostních tématech. Česká školní inspekce [online]. 2016 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/TZ_Vzdelavani_bezpecnost/html5/index.html?&locale=CSY&pn=1

⁶⁶ Kolektiv autorů. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030*. Praha, MV-GŘ HZS ČR, 2013. 45s.

základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání). Tato příprava je součástí obrany státu a zahrnuje činnosti, jakými jsou zdravotnická příprava, příprava na civilní obranu, příprava k sebeobraně a další činnosti spojené s přípravou na obranu ČR. Právní rámec této přípravy, respektive celého tématu ochrany obyvatel je řešena v předchozí kapitole.

Činnost přípravy k obraně státu řídí MO spolu s dalšími státními útvary a obcemi, ale zapojit se mohou i církve a jiná občanská sdružení, právnické či fyzické osoby. V rámci školského vzdělání dochází k začleňování výuky obrany státu do výukových programů vysokých škol pedagogických. To znamená, že cílenou kategorií jsou především žáci a studenti základních, středních a vyšších odborných škol, které zasahuje daná výuka po celou dobu jejich studií. V tomto případě je ale klíčové především výborně vyškolený pedagogický pracovník, který dokáže danou problematiku vhodně vyučovat. Osoby, které již nejsou školou povinné (dospělí), kde je příprava na principu dobrovolnosti (s výjimkou zákonem stanovených případů), bude tato příprava zvýšená (organizovaná) v době mimořádných opatření a stavu ohrožení státu. Pro tuto činnost byla v roce 2012 vytvořena Koncepce přípravy občanů k obraně státu.⁶⁷

Součástí Koncepce přípravy občanů k obraně státu jsou uvedeny problémy a jejich příčiny při výuce této problematiky, jakými jsou:

- Liberální pojetí přípravy občanů – princip dobrovolnosti a povinnost pouze v zákonem stanovených případech,
- Slabé organizační a systémové vazby,
- Nejsou stanoveny konkrétní povinnosti příslušných úřadů ani rozpracování konkrétních dokumentů při obraně státu,
- Špatné využívání finančních zdrojů,
- Vzdělání k obraně státu je málo zavedeno do systému výuky na školách,
- Nevyužívá se zkušeností jiných států.⁶⁸

---

⁶⁷ GERHÁT, Ivan. *Příprava občanů k obraně státu: příručka pro učitele základních škol*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Vojenský historický ústav Praha, 2014. ISBN 978-80-7278-645-9.

⁶⁸ GERHÁT, Ivan. *Příprava občanů k obraně státu: příručka pro učitele základních škol*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Vojenský historický ústav Praha, 2014. ISBN 978-80-7278-645-9.

Mezi hlavní propagátory myšlenky vytvoření samostatného předmětu ať už branné přípravy, přípravy obyvatel na krizové situace, nebo jaký konkrétní název tento předmět bude mít je především současná ministryně obrany v demisi Karla Šlechtová. O prosazení branné výchovy se rovněž snaží exposlanec Bohuslav Chalupa či šéfka branného výboru Sněmovny Jana Černochová. Co se týče učitelů, jsou tyto názory nejednotné.⁶⁹ „Zavedení branné výchovy do škol se objevuje i v programech některých subjektů, které kandidují v krajských volbách.“⁷⁰ Významným propagátorem myšlenky bezpečnosti na školách je i spolek Asociace bezpečná škola. V praktické části této práce bude provedeno dotazníkové šetření, kde jednou z otázek bude právě otázka zavedení samostatného předmětu ochrany obyvatelstva při MÚ.

4.4 Prevence útoků na školách

Trendem poslední doby je zapojení škol v ČR do preventivních programů, které jsou zaměřeny na bezpečnost na školách. Dle průzkumu České tiskové kanceláře (dále jen ČTK) se v posledních 3 letech rozšířila nabídka těchto programů. Problém je ovšem v tom, že systematické školení učitelů škol stát nezajišťuje. Tato „školení“ se dějí především na žádost ředitele školy se složkami IZS.

Samotný fenomén násilných útoků na českých školách není příliš rozšířen a tyto útoky jsou (zatím) ojedinělé, na rozdíl od jiných států (Spojené státy americké, Německo apod.). Mezi nejtragičtější útoky v na českých školách při incident ve Žďáru nad Sázavou, kde psychicky narušená žena připravila o život mladého žáka.

Mezi další závažné útoky patří:

- Dne 8. prosince 2004 psychicky narušený student napadl basebalovou pálkou na půdě školy pedagoga (Hradec Králové),

---

⁶⁹ Branná výchova znovu do lavic? Školy jsou proti, bojí se přetížení žáků. *Novinky.cz* [online]. 2018 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/468010-branna-vychova-znovu-do-lavic-skoly-jsou-proti-boji-se-pretizeni-zaku.html>

⁷⁰ Střílení ze vzduchovky nebo zamlžené masky, tak většina lidí vzpomíná na branná cvičení. *IROZHLAS* [online]. 2016 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/stripeni-ze-vzduchovky-nebo-zamlzene-masky-tak-vetsina-lidi-vzpomina-na-branna-cviceni_201608280848_dpihova

- Dne 1. března 2004 pobodal student svého učitele (Svitavy),
- Dne 26. září 2011 student napadl nožem a paličkou na maso sekretářku (Chomutov),
- Dne 22. května 2012 student pobodal učitelku (Rakovník),
- Dne 25. března 2014 dva mladíci napadli vychovatele a vychovatelku (Králíky).⁷¹

Podle průzkumu Asociace bezpečná škola stále neexistují opatření, podle kterých by zaměstnanci školy měli reagovat na případný útok (ozbrojený i neozbrojený).

První vlašťovkou, která se objevila jako reakce na žďárský útok, byla příprava semináře pražskou policií v roce 2015. V roce 2016 byl uskutečněn projekt, který se zaměřuje na prevenci proti útoku na školách v Jihočeském kraji. Tento projekt zaštiťuje IZS a učí pedagogy, jak postupovat při vniknutí útočníka do prostoru školy. V roce 2017 bylo provedeno školení pořádané PČR, kterého se zúčastnili ředitelé všech středních a mateřských škol (ve Zlíně a Otrokovicích také ředitelé základních škol), v projektu zaměřeného na útok aktivního střelce. Karlovarský kraj má v úmyslu zajistit na všech středních školách kamerový systém, který by byl součástí městského kamerového systému. Naproti tomu ve Středočeském kraji je záměr vytvořit preventivní program pro učitele zaměřený na chování v KS. I přes zvyšující se bezpečnostní problémy však i nadále zůstávají kraje, které nemají v plánu žádná preventivní opatření.⁷²

V průběhu roku 2015 byl vyzkoušen pilotní projekt organizovaný Krajským úřadem Jihočeského kraje ve spolupráci s krajským ředitelstvím policie a zdravotnickou záchrannou službou. Tento projekt měl za cíl seznámit učitele, resp. zaměstnance školy, jak reagovat na ozbrojeného útočníka. To vše se dělo v době, kdy neprobíhala výuka a žáci tedy ve škole nebyli přítomni. Účelem nebylo naučit se zneškodnit útočníka, ale vyzkoušet si reálnou situaci a způsoby jejího řešení. Do tohoto projektu se přihlásilo 39 škol a z toho bylo osm

---

⁷¹ Útoky ve školách nejsou výjimečné! PŘEHLED napadení v Česku. *TV Nova* [online]. 2014 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/clanek/zpravy/cernakronika/utoky-ve-skolach-nejsou-raritou.html>

⁷² Čím dál víc škol v ČR se zapojuje do prevence proti útokům. *ČESKÉ NOVINY* [online]. 2018 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/cim-dal-vic-skol-v-cr-se-zapojuje-do-prevence-proti-utokum/1586393>

vybráno.⁷³ V roce 2016 v tomto projektu pokračovalo dalších 21 škol v Jihočeském kraji. Projekt ozbrojený útočník ve škole čerpá z posouzení bezpečnosti škol vypracovaný Asociací bezpečná škola v úzké spolupráci MV.⁷⁴

V roce 2015 vydala Asociace bezpečná škola manuál pro školy „Bezpečná škola aneb co dělat, když...“, ve kterém se v kapitole III. zaměřuje na násilí a ozbrojené útoky a doporučené postupy při těchto událostech. Je to v podstatě jediný materiál, který je pro učitele k dispozici v oblasti útoku ve školách.⁷⁵

I přes to, že Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy doporučuje všem školám, aby se prakticky seznámily (např. modelová cvičení) s opatřeními, které jsou nezbytné při útoku, tak stále nevydalo žádné materiály, ani nevytvořilo žádný akreditovaný program zabývající se touto problematikou. V současné době však pracuje na aktualizaci metodických materiálů, které jsou začleněny do RVP škol.

Co se týče technických prostředků zajištění bezpečnosti, bylo v roce 2015 vydáno Metodické doporučení čj. MSMT-1981/2015-1 "Minimální standard bezpečnosti", který stanovuje opatření, jehož cílem je přehled doporučení k zajištění bezpečnosti, ochrany osob a jejich zdraví a to jak v budovách, tak i v celém areálu škol. Jedná se tedy především o opatření týkajících se personální bezpečnosti a organizačně technického zabezpečení.

4.5 Shrnutí

V oblasti vzdělání ochrany obyvatel došlo za posledních 15 let k velkému pokroku. Vše v podstatě začalo přijetím koncepce ochrany obyvatel a jejím začleněním do RVP škol a následnou výukou v různých předmětech. Podstatná úloha v rámci výuky ochrany obyvatelstva na ZŠ je vložena do rukou pedagogů. Ti se vzdělávají v rámci akreditovaných programů

---

⁷³ Ozbrojený útočník - zaměstnanci škol se učí reagovat. *Jižní Čechy Ted'* [online]. 2016 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <http://www.jcted.cz/ozbrojeny-utocnik-zamestnanci-skol-se-uci-reagovat/?liveMode=1>

⁷⁴ Projekt Ozbrojený útočník ve škole: Cíl a východiska projektu. *Jihočeský kraj* [online]. [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <http://utocnik.kraj-jihocesky.cz/?cil-a-vychodiska-projektu>

⁷⁵ VESELÁ, Michaela a Kateřina POSPÍŠILOVÁ. *Bezpečná škola aneb Co dělat, když...: MANUÁL PRO ŠKOLY* [online]. 2015 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: http://www.spolecnekbezpeci.cz/images/stories/dokumenty/Bezpe%C4%8Dn%C3%A1_%C5%A1kola_aneb_Co_d%C4%9Blat.pdf

pro přípravu pedagogů k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí pořádaných HZS ČR (ale i dalších organizací např. Asociace záchranný kruh) nebo přímo v oboru svého vysokoškolského studia (ochrana obyvatelstva bývá často součástí oborů tělesné výchovy nebo v samostatných oborech v rámci výchovy ke zdraví). Prostřednictvím různých organizací (především HZS ČR) bylo vydáno mnoho publikací, příruček a pomůcek pro podporu výuky ochrany obyvatelstva.

Co se týče problematiky útoků, tak stále neexistují opatření, podle kterých by zaměstnanci školy měli reagovat na tyto útoky (ozbrojený i neozbrojený). Stejně tak nejsou tyto opatření začleněny do škol, třeba jako jsou požární poplachové směrnice a jiné dokumenty zaměřené na bezpečnost. I přes to, že už dochází k prvním pokusům pro vytvoření daného manuálu (v roce 2015 vydala Asociace bezpečná škola manuál pro školy „Bezpečná škola aneb co dělat, když...“), tak MŠMT stále nevydalo žádné materiály, ani nevytvořilo žádný akreditovaný program zabývající se touto problematikou. V současné době však pracuje na aktualizaci metodických materiálů, které jsou začleněny do RVP škol.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CÍLE A METODY PRÁCE

Tato kapitola bude zaměřena na cíle, kterých má práce dosáhnout a zvolené metody práce, které byly použity.

5.1 Cíle práce

Tato práce si klade za cíl tři hlavní témata.

- Analýza stávajících materiálů a pomůcek pro podporu výuky ochrany obyvatelstva při MÚ,
- Zjistit, jaké jsou postoje pedagogů na výuku problematiky ochrany obyvatelstva při MÚ na základních školách – dotazníkové šetření,
- Vytvořit vlastní učební plán pro výuku předmětu ochrana obyvatelstva při vzniku MÚ na základních školách.

Analýza stávajících materiálů a pomůcek byla provedena v kapitole 4 této práce. Jako nejvhodnější materiál pro podporu výuky se jeví příručka pro učitele „Ochrana člověka za mimořádných událostí“, což je komplexní manuál pro zvládnutí velké části MÚ. Tato kniha ovšem řeší jen všeobecně ochranu obyvatelstva, živelné pohromy, havárie nebezpečných látek a radiační havárie a neřeší například útoky, bezpečnou cestu domů apod. Dále kolekce knih od nakladatelství Fortuna nebo Albra je rovněž kvalitně zpracovaná. Dokonce kolekce knih od nakladatelství Albra je zpracována pro každý ročník ZŠ. Opět se ovšem nejedná o ucelený soubor, který by byl učitelům nejlépe ku pomoci.

Jako nejlepší variantu bych spatřoval obecnou příručku, která bude pochopitelná pro všechny učitele, která se pokusí obsáhnout většinu problémů v oblasti OOMÚ. Tato příručka by nemusela obsahovat tolik informací ke každému tématu, jako je tomu právě u příručky Ochrana člověka za mimořádných událostí (desítky stran), ale právě naopak by se měla snažit stručně obsáhnout danou problematiku. Stejně tak by bylo vhodné vytvoření podobné příručky v redukované verzi pro žáky základních škol.

5.2 Metody práce

Metoda zvolená pro tuto práci je metoda dotazníkového šetření. Jedná se o kvantitativní metodu, která slouží především k hromadnému získávání údajů a vysokou míru standardizace. V této práci má dotazníkové šetření za cíl zjistit především, jaký je postoj pedagogů

základních škol k výuce OOMÚ – zda je ho potřeba, na co by se předmět měl zaměřit, jaká je adekvátní hodinová dotace předmětu apod.

Tato metoda byla zvolena především proto, že je jednoduchá na zpracování a vyhodnocení dat, je to levná metoda a rovněž je tato metoda výzkumu relativně dobře přijímána respondenty (ti ji mohou vyplnit kdekoliv, v klidu s možností zamyšlení se nad otázkami a není tak časově náročná jako např. rozhovor).

6 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ UČITELŮ ZÁKLADNÍCH ŠKOL

Jako respondenti pro dotazníkové šetření byli vybráni učitelé prvního i druhého stupně základních škol. Dotazník je složen ze sedmi otázek, které mají především za cíl zjistit, jaký je postoj pedagogů základních škol k výuce OOMÚ. Dotazníky byly dodány na několik základních škol ve Zlínském kraji.

6.1 Cíle dotazníku

Základním předpokladem pro vhodné sestavení dotazníkového šetření je stanovení dílčích cílů.

- Zjistit, jaký je postoj pedagogů základních škol k výuce ochrany OOMÚ,
- Zjistit postoj pedagogů k zavedení samostatného předmětu OOMÚ,
- Zjistit, jaké pomůcky pedagogové používají při výuce OOMÚ,
- Ověřit, zda je předmět OOMÚ vyučován,
- Zjistit, kolik z těchto pedagogů absolvovalo kurz v rámci akreditovaných programů pro přípravu pedagogů k výuce ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí pořádaných HZS ČR (ale i dalších organizací např. Asociace záchranný kruh), nebo je přímo absolventem tohoto oboru v rámci vysokoškolského studia.

6.2 Otázky položené v dotazníku

Respondentům bylo položeno celkem sedm otázek, na nichž odpovídali výběrem některé z možností a, b, c a d. Celkem se dotazníkového šetření zúčastnilo 42 pedagogů ze Zlínského kraje, z čehož bylo 20 pedagogů prvního stupně a 22 pedagogů druhého stupně základních škol. Šetření se zúčastnili pedagogové ve věku 29-56 let.

Jednotlivé otázky dotazníkového šetření

1. Setkal/a jste se někdy s pojmem ochrana obyvatelstva při vzniku mimořádné události (dále jen OOMÚ) - prošel/a jste nějakým kurzem, školením, nebo jste absolventem vysoké školy zaměřeného na OOMÚ?
2. Myslíte si, že je potřeba vzdělávat se v oblasti OOMÚ?
3. Je problematika OOMÚ začleněna do systému výuky na Vaší škole?
4. Myslíte si, že jste dostatečně seznámen/a s obsahem podkladů k výuce témat OOMÚ na základních školách?
5. Myslíte si, že je této problematice věnován dostatečný rozsah?

6. Myslíte si, že by bylo vhodné, aby vznikl samostatný předmět zabývající se OOMÚ?
7. Jaké pomůcky pro výuku dané problematiky používáte?
8. Jaké metody používáte při výuce OOMÚ?

6.3 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Vyhodnocení se provedlo na základě vyplněných dotazníků. K jednotlivým otázkám jsou vypracovány tabulky, grafy a stručný souhrn. Vyhodnocení otázek se neprovádělo zvlášť pro první a druhý stupeň základních škol, ale je společné pro všechny učitele.

Níže jsou uvedeny jednotlivé otázky a odpovědi.

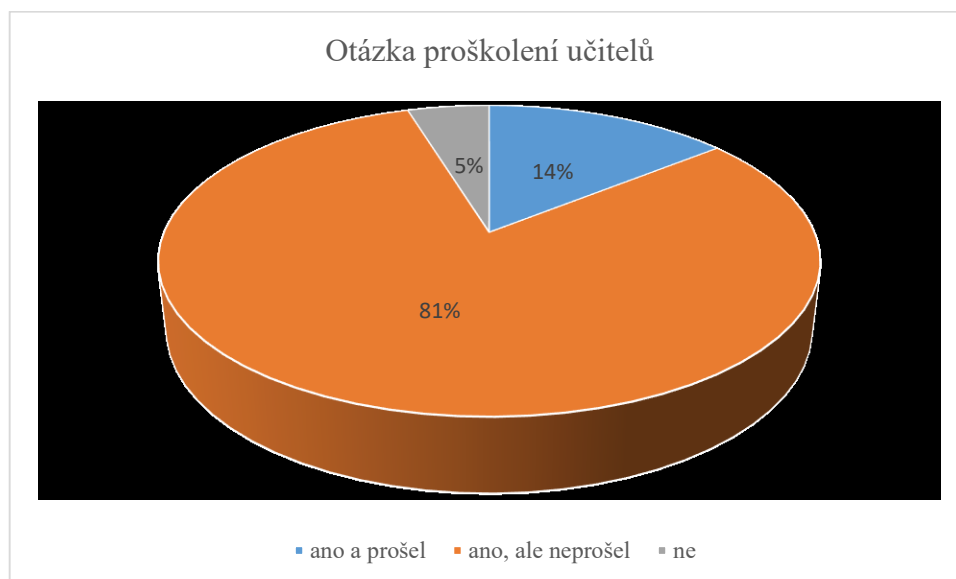
1. **Setkal/a jste se někdy s pojmem ochrana obyvatelstva při vzniku mimořádné události (OOMÚ) - prošel/a jste nějakým kurzem, školením, nebo jste absolventem vysoké školy zaměřeného OOMÚ?**

První otázka klade za cíl zjistit, zda na školách probíhá systém školení učitelů zaměřený na OOMÚ.

Tab. 2. Otázka proškolení učitelů v oblasti OOMÚ

Pojem OOMÚ	Počet	Procentuální zastoupení
Ano a prošel	6	14%
Ano, ale neprošel	34	81%
Ne	2	5%

Obr. 3. Grafické znázornění otázky proškolení učitelů v oblasti OOMÚ

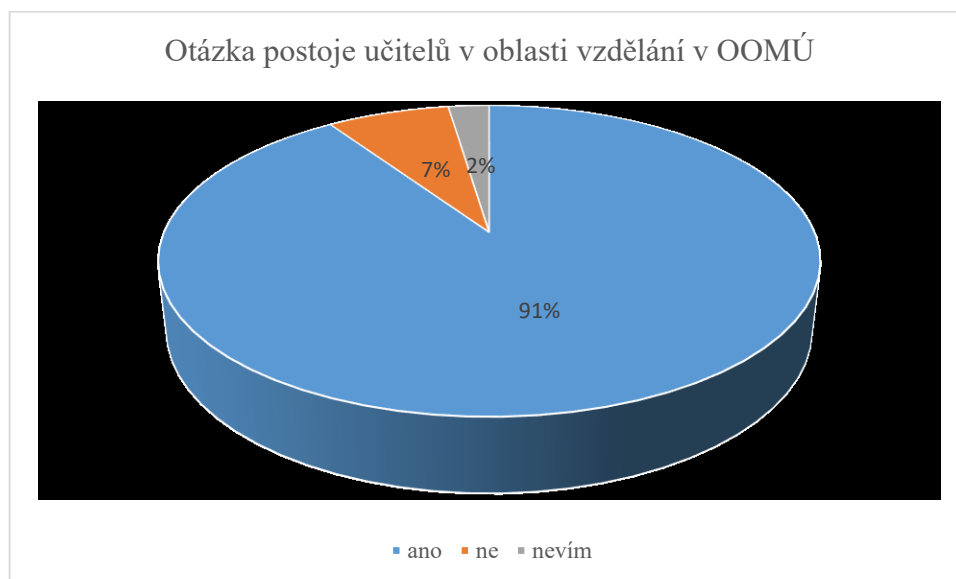
Výsledky ukazují, že pouze dva učitelé se během své kariéry nesetkali s pojmem OOMÚ nebo systémem jeho školení (zde se nepočítá školení BOZP a požární ochrany povinné pro všechny zaměstnance). Zbylí učitelé odpověděli, že ano, a 14% z nich prošlo dokonce některým z preventivních programů nebo jsou absolventy vysoké školy, která je zaměřena na ochranu obyvatelstva.

2. Myslíte si, že je potřeba vzdělávat se v oblasti OOMÚ?

Cílem otázky je zjistit postoj učitelů k potřebě vzdělávání oblasti OOMÚ v dnešní době.

Tab. 3. Otázka postoje učitelů k potřebě vzdělávání v oblasti OOMÚ

Vzdělání v oblasti OOMÚ	Počet	Procentuální zastoupení
Ano	38	91%
Ne	2	7%
Nevím	1	2%

Obr. 4. Grafické znázornění otázky postoje učitelů k potřebě vzdělávání v oblasti OOMÚ

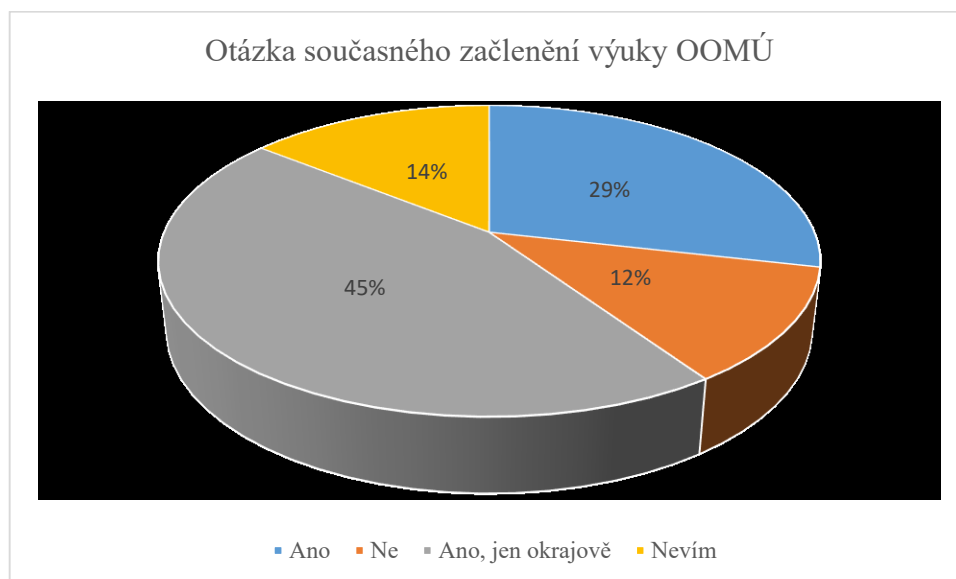
Na tuto otázku odpovědělo kladně celkem 91% respondentů. Znamená to tedy, že pro většinu učitelů je otázka OOMÚ důležitá, a proto je potřeba vzdělávání se v ní. Pouze 7% učitelů odpovědělo, že není potřeba se vzdělávat v této oblasti a 2% si na tuto odpověď není jistá odpovědí.

3. Je problematika OOMÚ začleněna do systému výuky na Vaší škole?

Cílem otázky je zjistit zařazení výuky OOMÚ do systému výuky ve školách. Tato otázka byla zvolena především proto, že na základě RVP z roku 2013 je povinnost škol začlenit tuto problematiku do výuky předmětů základních škol.

Tab. 4. Otázka začlenění výuky OOMÚ do systému vzdělávání

Začlenění výuky OOMÚ	Počet	Procentuální zastoupení
Ano	12	29%
Ne	5	12%
Ano, jen okrajově	19	45%
Nevím	6	14%

Obr. 5. Grafické znázornění otázky začlenění výuky OOMÚ do systému vzdělávání

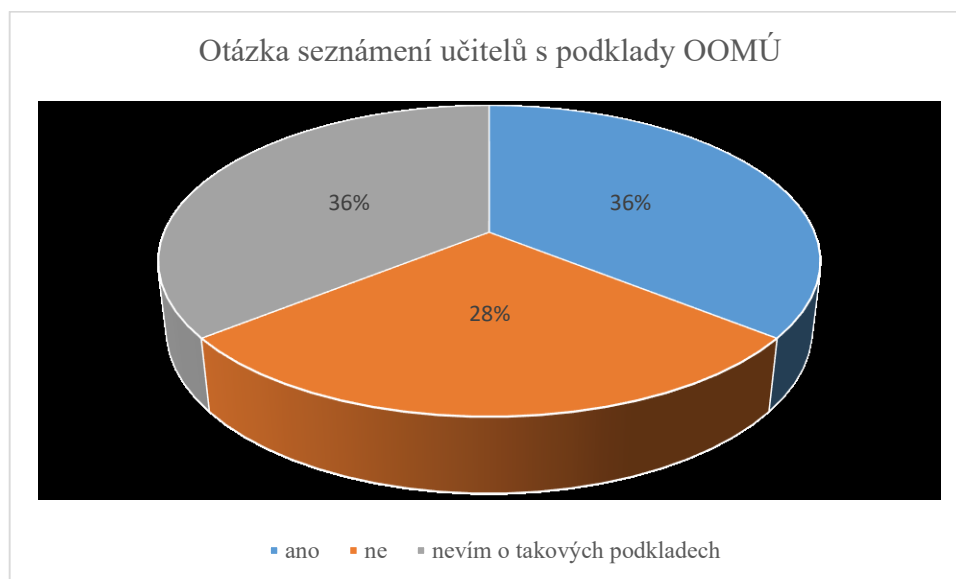
Na tuto otázku odpovědělo kladně 45% dotazovaných respondentů. Učitelé, kteří odpověděli na otázku „Ne“ tak buď o systému výuky OOMÚ na jejich školách neví, nebo na těchto školách nedochází k výuce OOMÚ, což je v rozporu s RVP. Zbýlých 12% učitelů není seznámeno se systémem výuky OOMÚ na jejich školách.

4. Myslíte si, že jste dostatečně seznámen/a s obsahem podkladů k výuce témat OOMÚ na základních školách?

Tato otázka je vcelku nezbytná pro pochopení, zda vůbec jsou učitelé dostatečně seznámeni s obsahem podkladů OOMÚ, které MŠMT zařadilo v roce 2013 do RVP a tím zařadili tento obsah v nezbytné míře do jiných předmětů.

Tab. 5. Otázka seznámení učitelů s podklady OOMÚ

Seznámení s podklady OOMÚ	Počet	Procentuální zastoupení
Ano	15	36%
Ne	12	28%
Nevím o takových podkladech	15	36%

Obr. 6. Grafické znázornění otázky seznámení učitelů s podklady OOMÚ

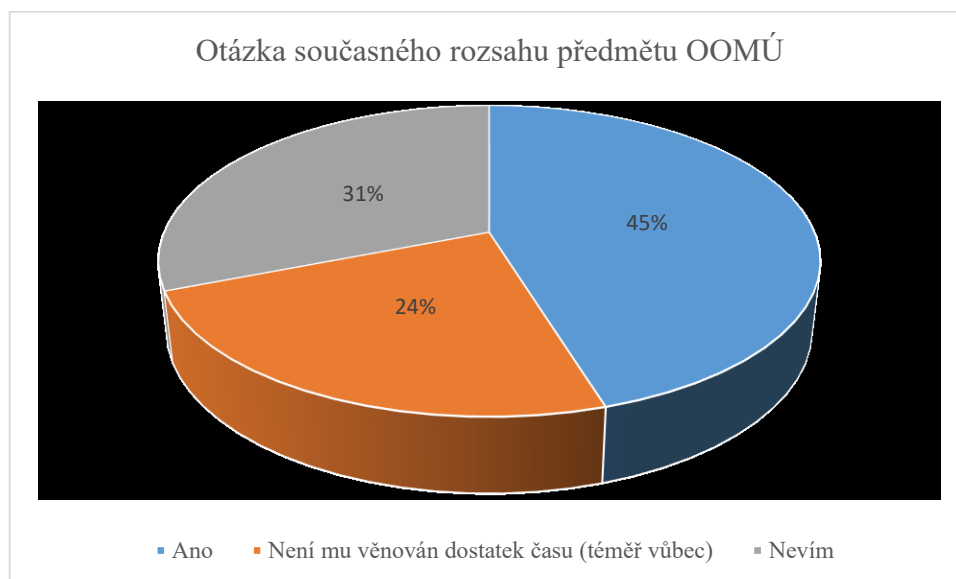
Je v celku překvapivé, že téměř třetina dotazovaných učitelů není dostatečně seznámena s obsahem podkladů OOMÚ vydaného MŠMT a druhá třetina o takových podkladech ani neví. Pouze třetina učitelů je dostatečně seznámena s tímto obsahem a tím pádem i začleňuje tuto tematiku do jiných předmětů.

5. Myslíte si, že je této problematice věnován dostatečný rozsah?

Již v předcházející otázce bylo zmíněno, že oblast výuky OOMÚ by měla být dle RVP začleněna jako součást dalších předmětů, a proto si tato otázka klade za cíl zjistit, zda je této problematice věnován dostatečný rozsah.

Tab. 6. Otázka současného rozsahu předmětu OOMÚ na ZŠ

Rozsah předmětu OOMÚ	Počet	Procentuální zastoupení
Ano	19	45%
Není mu věnován dostatek času (téměř vůbec)	10	24%
Nevím	13	31%

Obr. 7. Grafické znázornění otázky současného rozsahu předmětu OOMÚ na ZŠ

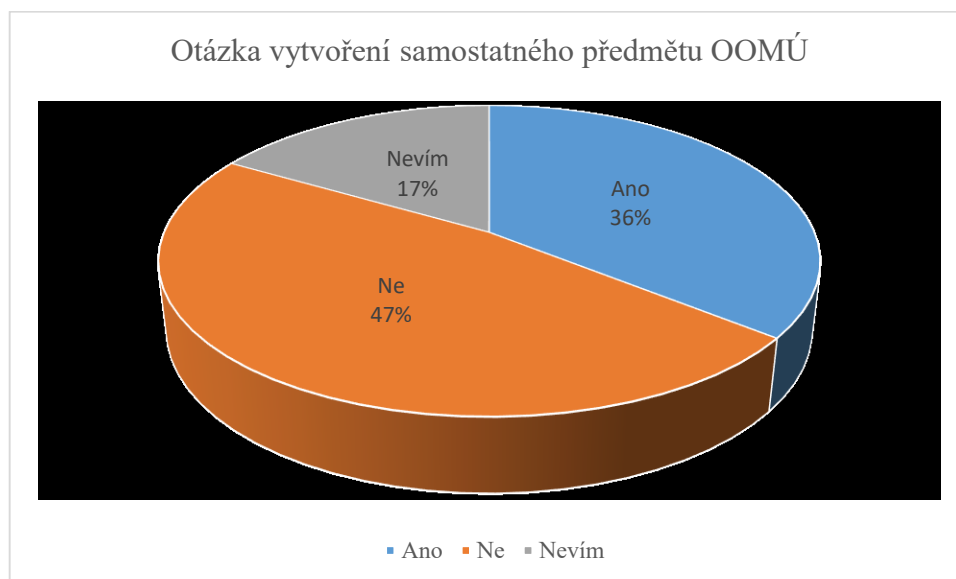
Větší část učitelů je se současným rozsahem výuky OOMÚ spokojeno. Téměř třetina učitelů nebyla schopna odpovědět jednoznačně, což může být tím, že se s touto oblastí nesetkala nebo se jí v jejich škole dostatečně nevěnují. Pouze 24% dotázaných učitelů je názoru, že současný rozsah není dostatečný a výuce není věnováno dostatek času.

6. Myslíte si, že by bylo vhodné, aby vznikl samostatný předmět zabývající se OOMÚ?

Tato otázka je vůbec tou nejdůležitější vzhledem k cílům této diplomové práce. Poukazuje na postoj učitelů k vytvoření samostatného předmětu OOMÚ.

Tab. 7. Otázka vytvoření samostatného předmětu OOMÚ

Samostatný předmět OOMÚ	Počet	Procentuální zastoupení
Ano	15	36%
Ne	20	47%
Nevím	7	17%

Obr. 8. Grafické znázornění otázky vytvoření samostatného předmětu OOMÚ

Celkem 47% dotazovaných je přesvědčena, že samostatný předmět zabývající se OOMÚ by se neměl vytvářet a stačí jeho začlenění do jiných předmětů, jako je tomu doposud. Dalších 17% na tuto otázku nemá jednoznačnou odpověď a 36% dotazovaných by tento předmět shledali vhodným.

Tento výsledek odpovídá i současným poznatkům, které je možno dočíst se ve zpravodajských denících. Ovšem je značně zarážející vzhledem k otázce druhé, která se zabývá postojem učitelů k potřebě vzdělávání v oblasti OOMÚ, kde většina souhlasila, že se jedná o důležitou otázku.

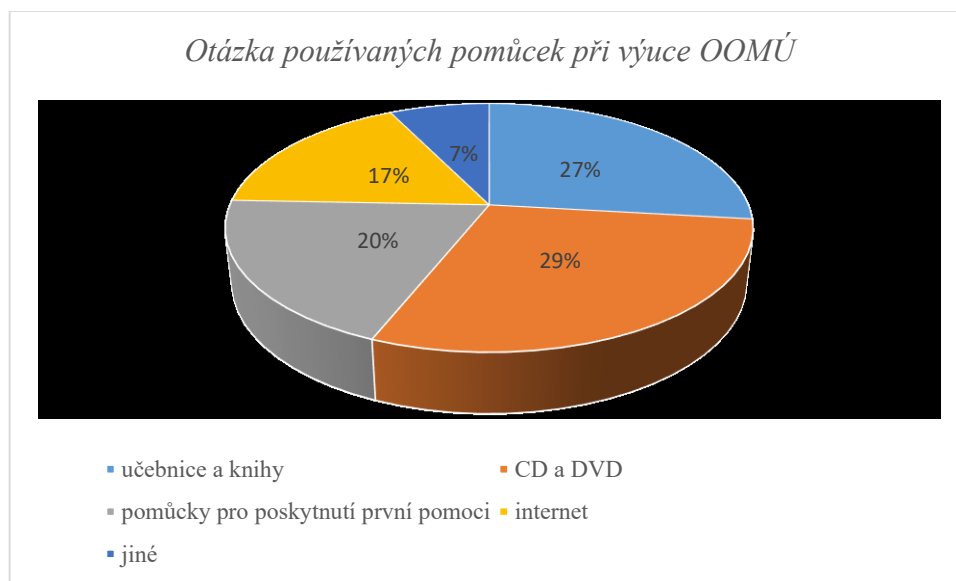
7. Jaké pomůcky pro výuku dané problematiky používáte?

V kapitole 4.3 této práce jsou vypsány alespoň základní pomůcky a literatura, která byly vydány na podporu k výuce OOMÚ. Tato otázka si tedy klade za cíl zjistit, jak jsou tyto pomůcky učiteli využívány.

Tab. 8. Otázka používaných pomůcek při výuce OOMÚ

Pomůcky k OOMÚ	Počet	Procentuální zastoupení
Učebnice a knihy	11	27%
CD a DVD	12	29%

Pomůcky pro poskytnutí první pomoci	8	20%
Internet	7	17%
Jiné	3	7%

Obr. 9. Grafické znázornění otázky používaných pomůcek při výuce OOMÚ

Z výsledků je patrné, že si učitelé vybírají především multimediální pomůcky (29%) a těsně za nimi převládají učebnice a knihy s tematikou OOMÚ. Podobně tomu bylo i u pomůcek, které se používají v případě výuky poskytování první pomoci (20%) a v dnešní době samozřejmě i internetu (17%).

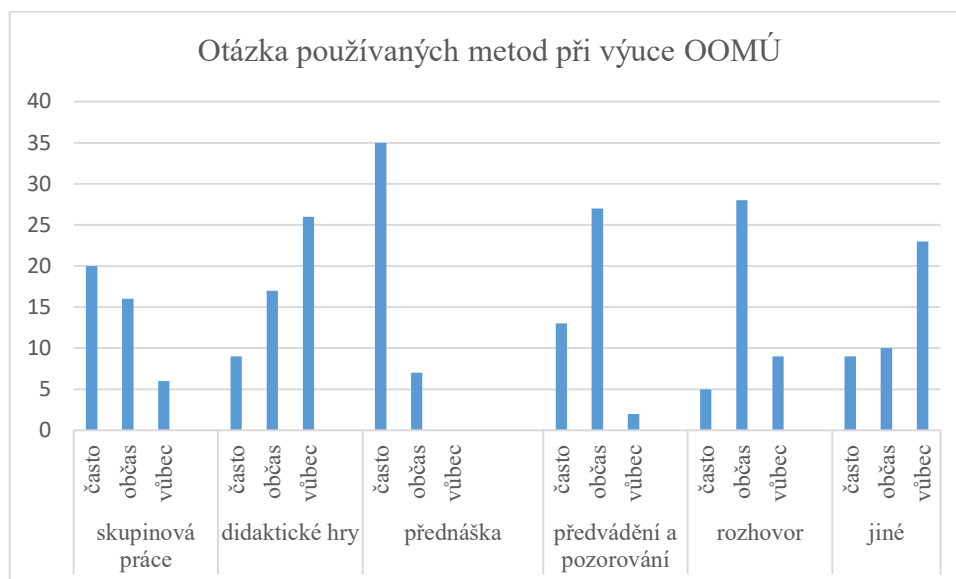
8. Jaké metody používáte při výuce OOMÚ?

Poslední otázka se zaměřuje na způsob zvolené metody při výuce OOMÚ.

Tab. 9. Otázka používaných metod při výuce OOMÚ

Metoda	Četnost	Počet	Procentuální zastoupení
Skupinová práce	Často	20	48%
	Občas	16	38%
	Vůbec	6	14%
Didaktické hry	Často	9	17%
	Občas	17	33%
	Vůbec	26	50%
Přednáška	Často	35	83%
	Občas	7	17%
	Vůbec	0	0%
Předvádění a pozorování	Často	13	31%
	Občas	27	64%
	Vůbec	2	3%
Rozhovor	Často	5	12%
	Občas	28	67%
	Vůbec	9	21%
Jiné	Často	9	21%
	Občas	10	24%
	Vůbec	23	55%

Obr. 10. Grafické znázornění otázky používaných metod při výuce OOMÚ

Poslední otázka dotazníku ukazuje, že když už dojde k výuce OOMÚ, tak mezi nejčastěji zvolené metody výuky jednoznačně patří přednáška učitele žákům. Hned za ní následuje předvádění a pozorování, kdy učitel prakticky demonstruje probíranou tematiku (např. sbalení evakuačního zavazadla apod.). Mezi často používanou metodu rovněž patří skupinové práce, kdy učitel zadá úkol a žáci ve skupinách se snaží problém „vyřešit“. Tato metoda je dobrá především pro praktický nácvik a lepší zapamatování dané látky. Celkem dobře dopadla i metoda didaktických her, které patří mezi vynikající způsob výuky především pro žáky mladšího věku (např. první, druhá a třetí třída).

6.4 Shrnutí

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit názory učitelů na problematiku výuky OOMÚ na jejich školách. Tohoto šetření se zúčastnilo 42 učitelů ve věku 29-56 let z několika škol Zlínského kraje. Na základě vyhodnocení jednotlivých dotazníků považují zadané cíle, které byly vytyčeny při tvorbě dotazníku, za splněné.

Z výsledků zpracovaných dotazníků byly zjištěny postoje učitelů k tématice OOMÚ. Většina učitelů se setkala s pojmy týkající se OOMÚ a pozitivně se přiklání k potřebě vzdělávání se v této oblasti na základních školách.

Problém, který dotazník ukázal je především v malém zapojení této oblasti do jiných předmětů. I přesto je ovšem daná oblast vyučována. Stejně tak systém školení některou organizací není příliš využíván a většina dotazovaných neprošla žádným školením (zde ovšem

mohl hrát roli faktor, že ne všichni dotazovaní učitelé jsou „začlenění“ do systému výuky OOMÚ).

Další problém je, že většina učitelů buď není dostatečně, nebo vůbec seznámena s obsahem podkladů k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách. To znamená, že buď tato problematika není dostatečně začleněna do systému výuky, nebo jí není věnován dostatek času. Proto i odpovědi na následující otázky jako „Myslíte si, že je této problematice věnován dostatečný rozsah“ nebo otázce týkajícího se zavedení nového předmětu nejde považovat za zcela objektivní. Seznámení s obsahem podkladů OOMÚ jsou povětšinou učitelé, kteří se touto problematikou zabývají.

K otázce vytvoření samostatného předmětu OOMÚ se drtivá většina učitelů staví negativně (téměř $\frac{3}{4}$). Převládá názor, že předmět by se neměl vytvářet a stačí jeho začlenění do jiných předmětů, jako je tomu doposud.

7 NÁVRH UČEBNÉHO PLÁNU

Návrh učebního „bloku“ věnovaného problematice ochrany obyvatelstva při vzniku mimořádných událostí bude navržen především pro základní školy a to z toho důvodu, že zde dojde k zaměření na širokou skupinu osob (žáků) a to v relativně dlouhém časovém úseku. Implementace učebního plánu byla záměrně vybrána právě na základní školy, protože se dá s žáky dobře pracovat a tudíž je lze snadněji pozitivně ovlivnit.

Učební plán bude zařazen od první po devátou třídu ZŠ. Samozřejmě někteří lidé mohou dojít k závěru, že pro mnoho žáků prvního stupně by mohlo být učivo náročné a zbytečně by je zatěžovalo v procesu „základní“ výuky, ale je právě dobré si uvědomit, že nebezpečí může potkat jak žáka první třídy, tak sedmáka. Proto je důležité, aby se proces osvojení dovedností začal realizovat už v nejnižších ročnících a postupně poté na sebe nabaloval situace náročnější, které odpovídají schopnostem věku žáka. Nejdůležitější bude především období mezi sedmou až devátou třídou, kde bude kladen největší důraz na rozsah vědomostí a dovedností, aby byl žák nejlépe připraven již před odchodem na střední školu. U středních škol úplně postačí, pokud budou začleňovat problematiku ochrany obyvatelstva do předmětu jako je základy společenských věd, chemie, zeměpis apod. A v podstatě budou navazovat na předešlé znalosti získané na ZŠ, opakovat je a případně i obohacovat o nové, aktuální informace, dovednosti a znalosti.

Samotná skladba výuky by měla zahrnovat témata jako první pomoc, hlavní úkoly ochrany obyvatelstva, sebeobrana, násilné útoky, vzájemná pomoc v krizových situacích, živelné pohromy a havárie a další zajímavá témata, které obohatí žáky o dovednosti, které lze využít i následně v životě.

Důležitým cílem této práce bude rovněž zaměření se na násilné útoky v rámci tohoto předmětu. Tyto útoky jsou totiž čím dál častějšími a děti (ani většina učitelů) neví, jak se v takových situacích chovat. Tato část bude zpracována zvlášť jako samostatná podkapitola, která ovšem bude vhodně začleňována do obsahu samostatného předmětu OOMÚ ze které budou učitelé moct čerpat.

Pokud by měl být zaveden tento výukový plán do praxe, je nutné rovněž upravit i RVP a to tak, aby nedocházelo k duplikování dané látky ve více předmětech. Jelikož se ovšem jedná o komplexní téma, nebude možné jej striktně oddělit od jiných předmětů a ani by to nemuselo být účelné (zejména v předmětech jako je chemie, přírodopis apod.).

Tento učební plán bude nabízet soubor základních oblastí ochrany obyvatel při mimořádných událostech a návrh na rozložení učiva do jednotlivých tříd ZŠ. Samozřejmostí budou i doporučené pomůcky a literatura, které pomohou při praktických ukázkách.

Učební předmět bude implementován do výuky již od první třídy ZŠ a v podstatě bude navazovat (samozřejmě i rozšiřovat) na RVP pro předškolní výuku v této oblasti, která i nadále bude formou her a praktických nácviků. S postupem času a získaných vědomostí (čtení, psaní, logické myšlení atd.) bude výuka přecházet z formy her na více teoretickou bázi s její aplikací do praxe a to na základě znalostí, které žáci získají v rámci jiných základních předmětů.

K tomu, aby bylo dosaženo co nejlepšího možného výsledku, je nutné, aby tento předmět vyučoval pedagog, který byl proškolen daným kurzem akreditovaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (ale i dalších organizací napří Asociace záchranný kruh), jako například prostřednictvím seminářů HZS ČR, případně byl absolventem pedagogické fakulty (ochrana osob bývá často součástí oborů tělesné výchovy nebo v samostatných oborech v rámci výchovy ke zdraví), která se zaměřuje přímo na dané téma. Samozřejmostí by měla být možnost spolupráce s HZS ČR, MV, MO v rámci systému POKOS a dalších vybraných partnerů ať už formou přednášek, či přímo praktických ukázek. V rámci přípravy na výuku je dobré využívat pomůcek a literatury, které se na daná témata zaměřují. V roce 2011 byl vydán soubor studijních základů z oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchovy. Ten se skládá ze čtyř částí a jsou určeny jak pro stávající a začínající učitele (díl I), tak pro učitele, kteří se budou danou problematikou dále zabývat. Počet pedagogů na výuku ochrany osob při vzniku MÚ by měl korelovat s velikostí školy, aby byl zajištěn kvalitní způsob výuky.

7.1 Cíle učebního plánu (nového předmětu OOMÚ)

Cílem vytvoření samostatného předmětu OOMÚ je především získání a osvojení základních znalostí a dovedností žáků ZŠ, které jím budou nápomocny při řešení situací v případě vzniku určité MÚ. Důležité je přitom, aby se proces osvojení znalostí a dovedností začal realizovat už v nejnižších ročnících a postupně poté na sebe nabaloval situace náročnější, které odpovídají schopnostem věku žáka. Při vytváření předmětu se bude postupovat systematicky od nejlehčích témat k těm těžším, od praktických ukázek s hrami k teoretické výuce dané látky. Významné bude především období mezi sedmou až devátou třídou, kde bude kladen největší důraz na rozsah vědomostí a dovedností, aby byl žák nejlépe připraven již

před odchodem na střední školu. U středních škol a dalších škol poté úplně postačí, pokud budou začleňovat problematiku OOMÚ do jiných předmětů, jako je tomu doposud. A v podstatě budou navazovat na předešlé znalosti získané na ZŠ.

Samotná skladba výuky (předmětu) by měla zahrnovat témata jako první pomoc, hlavní úkoly ochrany obyvatelstva, sebeobrana, násilné útoky, vzájemná pomoc v krizových situacích, živelné pohromy a havárie a další zajímavá témata, které obohatí žáky o dovednosti, které lze využít i následně v životě.

Dalším významným cílem tohoto předmětu bude rovněž zaměření se na násilné útoky. Tyto útoky jsou totiž čím dál častějšími a děti (ani většina učitelů) neví, jak se v takových situacích chovat. Tato část bude zpracována zvlášť jako samostatná podkapitola diplomové práce, která ovšem bude vhodně začleňována do obsahu samostatného předmětu OOMÚ.

Tento učební plán bude nabízet soubor základních oblastí ochrany obyvatel při mimořádných událostech a návrh na rozložení učiva do jednotlivých tříd ZŠ. Samozřejmostí budou i doporučené pomůcky a literatura, které pomohou při praktických ukázkách.

7.2 Personální zajištění výuky ochrany osob

Způsob personálního obsazení může být různý. Škola může zaměstnat pedagoga, jehož náplní práce bude čistě výuka ochrany osob, nebo může jen zajistit vyškolení několika pedagogů, kteří budou ochranu osob vyučovat jako vedlejší předmět. Rovněž se naskytá možnost kombinace obou způsobů. Situace bude v této chvíli záviset na počtu vyučovacích hodin proti personální vytíženosti a týdennímu limitu odučených vyučovacích hodin, který nesmí být jednotlivými zaměstnanci překročen. V takovéto kolidující situaci přichází na řadu rozhodnutí statutárního orgánu (ředitel/ka školy), který určí, zda bude vypsáno výběrové řízení na potřebné obsazení vzniklého tabulkového místa nebo se stávajícím zaměstnancům upraví rozvrh vyučovacích hodin a přidají se do rozvrhu další. Podle osobního rozhovoru s ředitelkou ZŠ Sjednocení ve Studénce není žádný zásadní problém s vyhlášením výběrového řízení a dalším financováním (mzdy) nového kolegy. V současné době jsou finanční prostředky na mzdy pedagogům z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, které se postupně dostanou přes lokální krajské úřady až na ekonomické pracoviště ZŠ, dostupné. Na druhou stranu je oblast financování v současné době nastavena na základě zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, ve znění pozdějších předpisů, ovšem bez systémového zmapování finančních potřeb na přípravu obyvatelstva. Finanční prostředky jsou navíc omezené a jsou

nesystémově přerozdělovány. Problém je i s nerovnoměrným rozdělováním těchto financí, panuje tedy trend, že určitý obnos je v podstatě poskytnut jednomu projektu (tím pádem nedochází ke komplexnímu rozvoji dané oblasti). V tomto případě bude tedy nutné provést monitoring dosavadního financování, jeho následný rozvoj a stanovení cílů, jak dosáhnout nejlepšího možného způsobu financování této oblasti.

Dalším rozhodujícím faktorem personálního obsazení je aprobace jednotlivých pedagogů.

Ředitel/ka školy může také určit, který pedagog bude co vyučovat a rozdělit výuku pedagogům např. v rámci stupňů či tříd, případně podle jejich kvalifikace.

Není také vyloučeno ani v rozporu s platnou legislativou, že by nově navržený a zavedený předmět vyučoval externí pracovník IZS (např. voják z povolání nebo policista), který by byl řádně proškolen a splňoval všechny požadavky pro pedagogickou výuku na ZŠ. V současné době to však autor práce nepovažuje za reálné řešení z důvodu vysokého počtu neobsazených pozic ve složkách IZS a všeobecnému podstavu zaměstnanců. Momentálně není prostor pro vysílání státních složek na výuku do škol (pokud by se vláda nerozhodla jinak).

Způsobů personálního zabezpečení se nabízí spousta a vždy bude záležet na rozpočtu školy a rozhodnutí ředitele, jak se k tomuto problému postaví. Důležitým faktorem bude i finanční zabezpečení (v případě příjmu nového pedagoga/externisty) výuky tohoto předmětu (a samozřejmě začlenění samotného předmětu do ŠVP).

Výuka v oblasti bezpečnosti je doposud začleněna do oblasti Člověk a jeho svět a Člověk a společnost (vzdělávací obor Výchova k občanství). Tato výuka je dotována šesti hodinami za pololetí (v čemž je zahrnut i praktický nácvik evakuace), což se dle mého pohledu na obsah této problematiky jeví jako značně málo a nemůže tak plnohodnotně a především kvalitativně naplnit obsah této látky.

7.3 Učební plán pro 1. třídu ZŠ

První třída by měla být podobná předškolní výuce. Výuka bude probíhat formou přednášek, her a praktického nácviku z důvodu toho, že děti se teprve učí číst, psát a logicky uvažovat.

Cíl výuky

- a) Získat vědomosti o konkrétních nebezpečích, které se v běžném životě nachází,
- b) Cesta do/ze školy (dopravní výchova),

- c) Zvládnout systém evakuace za účasti pedagoga a reagovat na jeho pokyny při vzniku MÚ,
- d) Přivolat pomoc a požádat o ni (důležitá telefonní čísla).

Ad a) Žák získá vědomosti o konkrétních nebezpečích, které se v běžném životě nachází

Žák získává základní vědomosti o různých druzích nebezpečí, které se v jeho životě nachází. V tomto případě je důležité předem stanovit prostředí, ve kterém se žák nachází, tzn. škola, domov, cesta a příroda. Každé toto prostředí je specifické svým charakterem nebezpečí.

Ve škole jsou rizika především plynoucí z neopatrnosti a zvědavosti dětí. Jedná se především o uklouznutí na schodech, úrazy při různých hrách (sport), neopatrné zacházení s vybavením školy, možný úraz elektrickým proudem, požár atd.

V domácnosti jsou to rizika jako popálení se o horký předmět, úraz elektrickým proudem při neopatrné manipulaci s elektrickými přístroji, možnost způsobení požáru neopatrnou manipulací se zápalkami, nezabezpečené chemické látky ať už v originálních, či neoriginálních obalech, alkohol atd.

Na ulici, kde se bude především o rizika plynoucí z dopravy a to jak na komunikaci (automobily), tak na chodníku (chodci, cyklisti), ohrožení v podobě pronásledování nebo únosu cizími lidmi, krádež, či jiné druhy kriminality atd.

V přírodě, kde se žák může setkat s požárem, možností utonutí, ztracení se v lese, otravou z požití jedovatých rostlin a plodů, poranění v podobě pádů atd.

Požáry se vyskytují ve všech zmíněných prostředích velmi často, a proto je nutné, aby žák získal základní vědomosti o prevenci vzniku požáru, jeho příčiny a samozřejmě ochrana před ním samotným. Samozřejmostí je žáka naučit přivolat pomoc ať už prostřednictvím mobilního telefonu, který už většina žáků vlastní, nebo prostým voláním „hoří“. Důležité je rovněž, aby se žák dozvěděl, co dělat, pokud začne hořet (zastavit se, lehnout a válet se).

Učivo

Ve škole

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost prevence rizik formou přednášky pedagoga,

- Žák získá základní vědomosti o možných rizicích, se kterými se ve škole mohou setkat,
- Přednášku je vhodné doplnit o video nahrávky, promítání fotografií nebo přímo praktické ukázky předmětů a způsob, jakým může žák přijít k úrazu,
- Při realizaci školních výletů, exkurzí nebo sportovních událostí seznámit žáka s možnými riziky a BOZP,
- Důležité začlenění her a soutěží, samostatně i ve skupinách (např., který obrázek z promítnutých čtyř ukazuje rizikové chování),
- Každá hodina by samozřejmě měla přinést i řešení, jak se v dané situaci chovat nebo jak předcházet těmto rizikům.
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Doma

- Zde by měla být především výchova prostřednictvím rodičů,
- Žákům by měla být vysvětlena důležitost prevence rizik formou přednášky pedagoga,
- Žák získá základní vědomosti o možných rizicích, se kterými se v domácnosti mohou setkat,
- Dbát zvýšené pozornosti na rizika poranění horkými předměty (sporák), rizika plynoucí z chemických látek (ředidla, čističe odpadů), manipulace s léky atd.,
- Upozornit žáka na nevhodné trestání (týrání dětí) a možnost jeho nahlášení u pedagoga,
- Každá hodina by měla přinést i řešení, jak se v dané situaci chovat nebo jak předcházet těmto rizikům,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Na ulici

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost prevence rizik formou přednášky pedagoga,

- Žák získá základní vědomosti o možných rizicích, se kterými se venku mohou setkat a to především při cestě do školy a z ní, rizika související s přecházením přes cestu, chůzí na chodníku i na silnici apod., ale především rizika v podobě cizích osob, které pronásledují žáka, lákají žáka za úplatu o opuštění „bezpečného“ místa s vysokou koncentrací osob apod.
- Žák by se měl dozvědět, komu nahlásit situaci, kdy je oslovil cizí člověk a něco po nich chtěl, stejně tak, aby ho uměli popsat,
- Taková rizika by měla být vysvětlena nejlépe formou scének a při dopravní výchově formou praktických nácviků a ukázek.
- Každá hodina by měla přinést i řešení, jak se v dané situaci chovat nebo jak předcházet těmto rizikům,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

V přírodě

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost prevence rizik formou přednášky pedagoga,
- Žák získá základní vědomosti o možných rizicích, se kterými se v přírodě mohou setkat
- Do výuky začlenit videonahrávky a fotografie, kde si žák dokáže představit danou situaci, dozví se o jedovatých rostlinách a plodech (obrázky), získá vědomosti o možnosti způsobení požáru, možnosti utonutí atd.,
- Žák by měl získat i základní vědomosti, jak se chovat když se ztratí v lese nebo neznámém prostředí,
- Každá hodina by měla přinést i řešení, jak se v dané situaci chovat nebo jak předcházet těmto rizikům,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad b) Cesta do/ze školy (dopravní výchova)

Cesta do školy a z ní je pro žáka velmi důležitá, protože se stává součástí jeho každodenního života po celou dobu jeho působení na všech typech škol. Rizika zde plynou jak ze samotné dopravy, tak i při přesunu po chodníku, na cestách nebo při jejich přechodu.

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost prevence rizik formou přednášky pedagoga,
- Žák získá základní vědomosti o možných rizicích, se kterými se při cestě mohou setkat,
- Žák získá vědomosti v oblasti dopravní výchovy, zásad pohybu při dopravním provozu,
- Tato výuka by měla být formou jak teoretickou, tak hlavně praktickou za pomoci různých pomůcek (fotografie, značky, videonahrávky) nebo přímo výukou na dopravním hřišti za spolupráce daných odborníků (využití preventivních programů), kde se do určité míry může začlenit i první pomoc,
- Žák rovněž získá vědomosti o správné volbě cesty do školy a ze školy, jak se chovat pokud potká cizí osobu nebo jak se chovat pokud zabloudí, zná nebezpečná místa v okolí, zná adresu bydliště,
- Každá hodina by měla přinést i řešení, jak se v dané situaci chovat nebo jak předcházet těmto rizikům,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad c) Zvládnout systém evakuace za účasti pedagoga a reagovat na jeho pokyny při vzniku MÚ

Znat systém evakuace a umět reagovat na pokyny pedagoga (dospělého) je velmi důležité pro všechny žáky v případech vzniku mimořádné události a nutnosti provedení evakuace. Je patrné, že žák první třídy nezná natolik školu, ani nemá natolik vytvořené logické myšlení a znalosti, aby mohl sám provést evakuaci nebo zvládnout reagovat na MÚ (ani to není cílem). Nácvik evakuace a reakce na pokyny pedagoga je ale důležité v případě vzniku MÚ a je potřeba jej trénovat už od první třídy základní školy. Systém evakuace by měl být prakticky vyučován v každé třídě základní školy. MÚ ale nemusí vzniknout pouze ve škole, a proto je třeba, aby dítě dokázalo poznat, že se nachází v ohrožení MÚ a dokázalo reagovat na pokyny dospělých osob (např. složky IZS). Činnost žáků prvních ročníků vede především k ochraně

sebe sama za pomoci dospělých osob (případně jich samotných – útěk z místa požáru a přivolání pomoci atd.).

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlen pojem mimořádná událost (velmi stručně a nejlépe na konkrétních příkladech opřených o fotografie nebo videonahrávky),
- Žákům by měla být vysvětlen důvod a způsob evakuace a reakce na pedagoga při vzniku MÚ formou přednášky pedagoga,
- Žák získá vědomosti o způsobu provedení evakuace po evakuačních cestách, reakci na povely pedagoga,
- Tato forma by měla být podpořena nejlépe formou praktických nácviků, kdy se žák učí poslouchat povelům učitele a následovat ho do evakuační zóny,
- Každá hodina by měla přinést řešení, jak se v dané situaci chovat, jak reagovat na učitele i vyhodnocení nedostatků a způsob jejich budoucího odstranění (např. formou praktických nácviků).

Ad d) Přivolat pomoc a požádat o ni (důležitá telefonní čísla)

Přivolat pomoc a nebát se o ni v případě nutnosti požádat druhé je věc, se kterou se bude žák potýkat po celý svůj život. Žák by se měl naučit poznat, v jakých situacích a jakým způsobem je možné pomoc přivolat. To, v jakých situacích žádat o pomoc, získá žák z konkrétních nebezpečí, se kterými je seznámen v bodě a). Může se jednat převážně o úrazy, drobná poranění, ale i požáry, dopravní nehody apod. V každé situaci by žák měl být schopen a nebát se o pomoc požádat nebo ji přivolat.

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost přivolání pomoci a žádosti o pomoc formou přednášky pedagoga,
- Žák získá základní vědomosti o tom, proč, jak a kdy přivolat pomoc,
- Vhodné je začlenění pomůcek jako např. videonahrávky s ukázkou přivolání pomoci,
- Formou diskuze nebo praktického nácviku se žák naučí přivolat pomoc a požádat o ni dospělou osobu (v případě, že nikde poblíž není, tak ji vyhledat – např. obchody, nádraží atd.),
- Každá hodina by měla přinést řešení, jak se v dané situaci chovat, vyhodnocení nedostatků a způsob jejich odstranění.

Všechny tyto cíle výuky by měly být podpořeny jejich opakováním pomocí rodičů (rozhovor, simulace, ukázky) k lepšímu upevnění získaných vědomostí.

7.4 Učební plán pro 2. třídu ZŠ

Výuka v druhém ročníku navazuje na učivo předešlého ročníku. U žáka by se měly nadále rozvíjet vědomosti o konkrétních nebezpečích, které se v běžném životě nachází, rozpoznat hrozby a naučit se jejich předcházení. Během prvního roku studia by měl už mít vědomosti o bezpečném způsobu cestování a příchodu do školy a z ní, umět přivolat pomoc a požádat o ni atd. Jelikož žák zvládá poznání písmen a číslic, měl by být schopen zavolat pomoc prostřednictvím mobilního telefonu. Žák by měl být schopen chovat se tak, aby i nadále pěstoval odpovědnost za své zdraví a bezpečnost.

Cíle výuky

- a) Prohlubování vědomosti o nebezpečí a systému evakuace, rozpoznání rizika a hrozeb,
- b) Bezpečné chování, ochrana života a zdraví.

Ad a) Prohlubování vědomostí o nebezpečí a systému evakuace, rozpoznání hrozeb

Předmětem druhého ročníku je opakování a plynulé navázání na první ročník. V tomto případě by mělo dojít k prohloubení již získaných vědomostí v oblasti nebezpečí v různých prostředích, rozpoznání rizika a osvojení si systému evakuace. V rámci požární prevence by se měl žák naučit přivolat pomoc, případně ohlásit požár na některé z tísňových linek (112,150), naučit se základní bezpečnostní tabulky (nebezpečí úrazu elektrickým proudem, zákaz vstupu apod.). V případě vzniku MÚ by měl žák umět reagovat na pokyny dospělé osoby. Žák by si měl všimnout cizích osob a v případě, že po nich něco vyžaduje, vědět, komu ve škole to nahlásit.

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost nebezpečných situací a prevence rizik formou přednášky pedagoga,
- Žák získá vědomosti o možných dalších druzích nebezpečí a rizicích, se kterými se v životě může setkat a znát způsob, jak jim předcházet,

- Žák by měl být seznámen, jak se chovat při požáru, jak správně na něj reagovat, být schopen požár ohlásit prostřednictvím telefonu nebo na ohlašovně požáru, případně předat tuto informace dospělé osobě,
- Žák by měl umět rozpoznat základní dopravní značky, stejně jako bezpečnostní a výstražné tabulky (úraz elektrickým proudem, nebezpečí výbuchu atd.),
- Výuku je vhodné doplnit o video nahrávky, promítání fotografií nebo využít jiných praktických ukázek a způsobů, jak předcházet rizikům,
- Každá hodina by měla přinést i řešení, jak se v dané situaci chovat nebo jak předcházet těmto rizikům,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad b) Bezpečné chování, ochrana života a zdraví

Bezpečné chování a ochrana zdraví zasahuje značnou částí i do prevence rizik, tím pádem dochází opět k prohlubování vědomostí předešlého ročníku. Velmi důležitým tématem zde bude poskytování první pomoci převážně při drobných zraněních, prevence a rizika úrazů, zdraví a nemoci. První pomoc je v podstatě jedním z nejdůležitějších „předmětů“, protože nás bude provázet po celý život a je důležité si umět osvojit tyto techniky a v případě potřeby je umět aplikovat. Pochopitelně žák druhé třídy zřejmě nebude ten, co bude v „první linii“ provádět nepřímou masáž srdce. Je ale důležité, aby měl základní vědomosti o poskytování první pomoci. Žák by měl být schopen ošetřit si drobné škrábance, odřeniny a dodržovat bezpečné chování při různých činnostech.

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost bezpečného chování, zdraví a důvody jeho ohrožení a poskytování první pomoci formou přednášky pedagoga,
- Žák získá vědomosti o základech bezpečného chování v běžných situacích a základech poskytování první pomoci a schopnosti pomoci si sám při drobných poranění, seznamuje se se vznikem nemocí (běžných) a rizik úrazů,
- Žák by měl umět přivolat pomoc prostřednictvím telefonu nebo požádat o pomoc,
- Do výuky je vhodné využít pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GRH HZS ČR apod.
- Je žádoucí provádět především praktické ukázky a nácviky přivolání pomoci a poskytnutí alespoň základních prvků první pomoci,

- Každá hodina by měla přinést i řešení, jak se v dané situaci chovat nebo jak předcházet rizikům, popř. co dělat, aby nebylo ohroženo fyzické nebo duševní zdraví jedince,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

7.5 Učební plán pro 3. třídu ZŠ

Po absolvování třetího ročníku by měl být žák schopen bezpečného chování a být zodpovědný za to, že svým jednáním nepoškozuje sebe ani druhé, I přes to je ale potřeba i nadále posilovat zodpovědnost za své chování. Žák by si měl osvojit znalosti ochrany zdraví a poskytování první pomoci z předešlých ročníků a dále je prohlubovat. Žák by měl umět rozpoznat bezpečnostní a výstražné tabulky a rozeznat označení uzávěrů. Umět rozeznat světové strany a zorientovat se ve známém prostředí, stejně jako vědět, co dělat, pokud se ztratí v prostředí neznámém (požádat o pomoc, zavolat na některé z telefonních čísel a popsat místo, kde se nachází atd.). Zná důležitá telefonní čísla (IZS, domů, nejbližším známým). Rozvíjet vědomosti o základních MÚ a systému varování v případech, kdy hrozí nebezpečí.

Cíle výuky

- a) Prohlubování vědomosti o nebezpečí a hrozbách, chová se účelně v těchto situacích,
- b) Bezpečné chování, ochrana života a zdraví,
- c) Základní seznámení s pojmy MÚ, varovnými signály.

Ad a) Prohlubování vědomostí o nebezpečí a hrozbách, chová se účelně v těchto situacích

Ve třetím ročníku dochází k seznámení se s dalším nebezpečím a hrozbami, se kterými se žák může setkat (rizika ve škole, na ulici, doma i v přírodě – pasti, jedovaté rostliny, cizí lidé apod.). Opakuje se učivo z minulých ročníků, do kterého je vhodné zapojit i zkušenosti dalších žáků. Žák by si měl všimnout cizích osob a v případě, že po nich něco vyžaduje, vědět, komu ve škole to nahlásit. Žák by měl zvládnout poznat světové strany a zorientovat se ve známých budovách a prostředí. Měl by se naučit racionálně uvažovat především v případech, kdy se ztratí (požádat o pomoc, popsat místo kde se nachází, zavolat rodičů, do školy nebo složkám IZS). Měl by umět poskytnout pomoc při drobných poranění a v případě nějaké MÚ být schopen účelně jednat např. přivolat pomoc.

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost nebezpečných situací, prevence rizik a účelnosti jejich osoby při MÚ formou přednášky pedagoga,
- Žák získá vědomosti o možných dalších druzích nebezpečí a hrozbách, se kterými se v životě může setkat a znát způsob, jak jim předcházet, dozví se, co by měl v případě MÚ udělat, aby byl aktivně nápomocen jejímu zdolání (nezdolává MÚ sám, ale je schopen přivolat pomoc),
- Žák by si měl všimnout cizích osob a v případě, že po nich něco vyžaduje vědět, komu ve škole to nahlásit (stejně tak zvládnout si i zapamatovat hlavní znaky člověka – jak byl starý, co měl na sobě, barvu vlasů a očí, jestli měl auto – jaká barva atd.),
- Žák by měl umět rozpoznat základní dopravní značky, tabulky značící nebezpečí a označení uzávěrů vody, plynu apod.,
- Žák by měl vědět, jak se chovat v případě požáru (začínající požár uhasit, přivolat pomoc), pedagog by měl klást důraz na modelové situace a ukázka chování při nich,
- Žák by měl znát důsledky svého jednání při své činnosti (hra se zápalkami, volání na tísňové linky bez jakéhokoliv důvodu ohrožení, manipulace s pyrotechnikou apod.),
- Výuku je vhodné doplnit o video nahrávky, promítání fotografií nebo využít jiných praktických ukázek a způsobů,
- Každá hodina by měla přinést i řešení, jak se v dané situaci chovat (především u MÚ) nebo jak předcházet rizikům, popř. co dělat,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad b) Bezpečné chování, ochrana života a zdraví

Žák by měl být schopný zopakovat učivo předešlých ročníků, případně jej názorně ukázat. Prohloubit znalosti poskytování první pomoci (ošetření škrábanců, odřenin, lehkých popálenin – chlazení vodou apod.) a vědět, kde najít lékárníčku. Prohloubení poznatků o zdraví a důsledcích onemocnění. Měl by být schopen orientovat se při vzniku MÚ tak, aby neohrozil sebe nebo jiné osoby. Žák by měl být schopen odhalit rizika a nebezpečí běžného života a vyvarovat se jim. V oblasti sociálně nežádoucích jevů začít s vysvětlením pojmů šikana, agrese nebo požívání alkoholických nebo jiných návykových látek.

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost bezpečného chování, zdraví a důvody jeho ohrožení a poskytování první pomoci formou přednášky pedagoga,
- Žák získá vědomosti o základech bezpečného chování v běžných situacích i při MÚ hrožících jak jemu, tak i skupinám osob,
- Prohloubení znalostí poskytování první pomoci a schopnosti pomoci si sám nebo jiné osobě při drobných poranění, to je vhodné prakticky vyzkoušet na modelových situacích,
- Žák se seznamuje se vznikem nemocí (běžných) a způsobu jejich předcházení (vhodné oblečení, otužování, pohybová činnost apod.),
- Žák by měl umět přivolat pomoc prostřednictvím telefonu nebo požádat o pomoc a umět tuto činnost realizovat při modelové situaci,
- Do výuky je vhodné využít pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GRH HZS ČR apod.
- Každá hodina by měla přinést i řešení, jak se v dané situaci chovat nebo jak předcházet rizikům, popř. co dělat, aby nebylo ohroženo fyzické nebo duševní zdraví jedince,

Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad c) Základní seznámení s pojmy MÚ, varovnými signály

Žák se seznámí s pojmem MÚ a základními druhy MÚ, které se v jeho životě mohou nejčastěji vyskytnout (požár, povodeň, únik některé z nebezpečných látek např. chemických apod.). Seznámí se se základními druhy varovných signálů a jejich rozdíly (všeobecná výstraha, zkouška sirén, požární poplach a způsoby jejich vyhlášení apod.).

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost varovných signálů a seznámení se se základními pojmy MÚ a s ní související věci formou přednášky pedagoga,
- Žák získá vědomosti o základech různých signálů, způsobu jejich vyhlášení a dokáže rozpoznání mezi signály,
- Žák dokáže obecně popsat (např. na konkrétní situaci) MÚ a základní druhy událostí, se kterými se může setkat,

- Do výuky je vhodné využít pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GRH HZS ČR apod.,
- Každá hodina by měla přinést i řešení, jak se v dané situaci chovat nebo jak předcházet rizikům, popř. co dělat, aby nebylo ohroženo fyzické nebo duševní zdraví jedince,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

7.6 Učební plán pro 4. třídu ZŠ

Stejně jako u předešlých ročníků je i ve čtvrtém ročníku důležité opakování, osvojování a prohlubování získaných vědomostí ať už formou výkladu pedagoga, diskuze, nebo praktickými ukázkami (rizika ve škole, na ulici, doma i v přírodě – pasti na zvěř, jedovaté rostliny, cizí lidé apod.). Žák by měl být schopen orientovat se v mapě a využít ji v případech, kdy se ztratí a dané místo nezná (umět číst informační tabule, orientovat se v navigaci v telefonu apod.). Dokáže se orientovat ve známém okolí (budovy, místo kde žije apod.) a zná jejich únikové cesty. Měl by být schopen zacházet s ohněm a v případě požáru na něj účelně reagovat stejně jako na další MÚ (ať už modelové, nebo reálné). Dokáže přivolat pomoc a poskytnout základní první pomoc v případech slabších poranění, zastavit krvácení, ochladit popáleniny nebo fixovat zlomeninu improvizovanými prostředky. I nadále by měl být procvičován systém evakuace a rovněž reakce na varovné signály (a důraz na jejich rozeznání). Do výuky tohoto ročníku je začleněna i základní tematika v přípravě osob k obraně státu, kde by měl žák být schopen pochopit základní pojmy a zorientovat se v dané problematice.

Cíle výuky

- a) Prohlubování vědomostí o nebezpečí a hrozbách, chová se účelně v těchto situacích,
- b) Poskytování první pomoci a prevence zdraví,
- c) Seznámí se základními složkami IZS,
- d) Příprava občanů k obraně státu.

Ad a) Prohlubování vědomostí o nebezpečí a hrozbách, chová se účelně v těchto situacích

Prohloubení vědomostí o již získaných vědomostech v oblasti nebezpečí a hrozeb běžného života a MÚ. Jako v každém ročníku je vhodné začít opakováním látek minulých ročníků a postupně začleňovat tematiku novou převážně zaměřenou na MÚ. Žák by měl už znát bezpečné chování při těchto situacích, umět rozpoznat nebezpečí a MÚ a chovat se podle toho. I nadále půjde především o ochranu jeho samotného nebo jiné osoby před samotným zdoláváním MÚ, případně přivolání pomoci některé ze složek IZS nebo požádat o pomoc dospělou osobu. Žák by si měl všimnout cizích osob a v případě, že po nich něco vyžaduje vědět, komu ve škole to nahlásit. Prohloubí znalosti o požáru, tzn. nejrychlejší způsob postupu do bezpečného místa, způsoby jak oheň v počátcích zastavit, pohyb ve tmě a co dělat v situacích, kdy je prostor plný kouře, chránit se před zplodinami hoření atd. Při této příležitosti je vhodné využít preventivního programu HZS ČR HASÍK, případně využít exkurze na některé z hasičských stanic, kde profesionální hasiči vysvětlí danou problematiku (je vhodné využívat těchto přednášek i v dalších ročnících). Seznámit se s problematikou dopravních nehod. Seznámit žáka, co dělat v případě, že bude svědkem nebo přímo účastníkem dopravní nehody, tzn. zavolat pomoc, nasadit si reflexní vestu, označit místo trojúhelníkem s tím, že se bude pohybovat mimo vozovku za svodidly a v případě čekání na pomoc opět stát za svodidly, nikdy nečekat v autě. Pokud bude třeba, být nápomocen dospělým a řídit se jejich povely atd. Opět je vhodné zapojení odborníků z BESIPu nebo PČR.

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost nebezpečných situací, prevence rizik a účelnosti jejich osoby při MÚ formou přednášky pedagoga,
- Prohloubení vědomostí o možných dalších druzích nebezpečí a hrozbách, se kterými se v životě může setkat a znát způsob, jak jim předcházet, dozví se, co by měl v případě MÚ udělat, aby byl aktivně nápomocen jejímu zdolání (není účelem zdolávat MÚ sám, ale být aktivně nápomocen – pomáhat mladším atd.),
- Žák by si měl všimnout cizích osob a v případě, že po nich něco vyžaduje vědět, komu ve škole to nahlásit,
- Vysvětlení, jak se chovat při spadnutí elektrického vedení, nedotýkat se transformátorů a nešplhat po sloupech vysokého napětí, jak se chovat v případě bouřky a to jak doma, tak v přírodě,
- Vysvětlení způsobu orientace v cizím prostředí a orientace za pomoci mapy,

- Prohloubení znalostí o vzniku požáru a to jak v domě, tak v přírodě, způsobu nalezení cesty z místa požáru. V případě, že to nejde, tak jak se ukrýt před ohněm, zdolávání požáru, jak se chovat v zakouřeném prostředí, jak zabránit nadýchání se zplodin hoření a přivolání pomoci – umět říct, kdo volá, kde hoří, co hoří apod., vše by mělo být podpořeno modelovými situacemi a praktickým nácvikem,
- Seznámení s dopravní nehodou, způsoby nasazení reflexní vesty, označení nehody trojúhelníkem, způsobem poskytnutí pomoci a její přivolání, jak se pohybovat na komunikaci, využít videonahrávek volně dostupných společností BESIP a případně využít jejich školení a přednášek,
- Výuku je vhodné doplnit o video nahrávky, promítání fotografií nebo využít jiných praktických ukázek a způsobů,
- Každá hodina by měla přinést i řešení, jak se v dané situaci chovat (především u MÚ) nebo jak předcházet rizikům, popř. co dělat,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad b) Poskytování první pomoci a prevence zdraví

Nejprve je vhodné začít opakováním učiva předešlých ročníků s tím, že by žák měl být schopen samostatného chování při modelové situaci ať už prakticky, nebo teoreticky. Žák se seznámí se základy poskytování první pomoci, kdy je schopen ošetřit drobná poranění (odřeviny, škrábance, pohmožděniny, lehké popáleniny apod.), zastavit krvácení, vytvořit improvizovanou dlahu a umět fixovat zlomeninu apod. Žák by se měl taky seznámit s resuscitací a nejnovějšími postupy doporučené WHO. Tato doporučení se z pravidla mění každých 3-5 let a jsou čím dál častěji zjednodušovány, proto je vhodné používat vždy aktuální. Je zřejmé, že dítě ve čtvrtém ročníku není povětšinou natolik fyzicky vybaveno, aby zvládlo delším způsobem provádět resuscitaci dospělé osoby, ale je důležité, aby se tyto základy pěstovaly a postupně se na ně navazovalo. Stejně jako je vhodné prakticky si vyzkoušet tuto činnost na figuríně (samotné podrobné nácviky začlenit převážně od pátého ročníku). V případě zlomenin umět zavolat pomoc (ZZS, rodiče, dospělou osobu), případně se naučit vytvořit dlahu a končetinu fixovat. Mezi jedno z nejdůležitějších učiv této třídy (spolu s resuscitací) bude naučit se rozeznat krvácení, důležitosti jeho zastavení a především pak způsoby jeho zastavení. Vysvětlit, že je to první věc, kterou musí udělat ještě před tím, než začnou provádět resuscitaci. Žák se seznámí s prevencí rizik při letních a zimních sportovních aktivitách a

hrách (skoky do vody, bezpečnostní pomůcky při letních a zimních sportech – helmy, chrániče kolen a loktů apod.)

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost ochrany života, zdraví a poskytování první pomoci formou přednášky pedagoga,
- Prohloubení znalostí poskytování první pomoci při drobných poraněních a schopnosti pomoci si sám nebo jiné osobě, to je vhodné prakticky vyzkoušet na modelových situacích – žák se chová účelně,
- Seznámení se s prevencí rizik při letních sportovních činnostech a hrách,
- Žák se naučí rozpoznat druhy krvácení a způsoby jejich zastavení,
- Žák se naučí (provede a následně předvede) poskytnout první pomoc při fraktuře končetin a způsobu jejich fixace,
- Žák se seznámí s resuscitací osoby, podmínky kdy a jakým způsobem se provádí nepřímá masáž srdce (vhodné využití figuríny), kdy se využívá vdechnutí vzduchu z úst do plic,
- Do výuky je vhodné využít pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GŘ HZS ČR apod.
- Každá hodina by měla přinést i řešení, jak se v dané situaci chovat nebo jak předcházet rizikům, popř. co dělat, aby nebylo ohroženo fyzické nebo duševní zdraví jedince,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad c) Seznámí se základními složkami IZS

V tomto ročníku se žák seznámí s pojmem IZS a základními složkami IZS – Hasičský záchranný sbor ČR, Policie ČR a Zdravotnická záchranná služba. Žák dokáže rozeznat uniformy a jejich funkce a činnost těchto složek, stejně jako tísňové telefonní čísla jednotlivých složek (150, 155, 158 a 112). Podrobnější popis a ostatní složky IZS budou zahrnuty do učiva pátého ročníku.

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost IZS a jejich jednotlivých základních složek formou přednášky pedagoga,
- Seznámení se s principem činnosti IZS a spolupráce mezi jednotlivými složkami, důvod jeho vzniku,
- Seznámení se se základními složkami IZS, rozlišení jejich uniformy a náplní jejich činností,
- Zopakovat tísňová telefonní čísla, a vědět, kdy a jakým způsobem na tyto linky volat, v podstatě se jedná o opakování učiva z minulých ročníků – využít modelových situací a praktických ukázek, kdy každý žák musí vyhodnotit danou situaci a na základě jí se rozhodnout, kam zavolat a co přesně má říct,
- Do výuky je vhodné využít pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GŘ HZS ČR apod.,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad d) Příprava občanů k obraně státu

Ve čtvrté třídě by měl žák být seznámen a následně znát základní pojmy, jako je obrana státu (kdo má jakou povinnost a odpovědnost při podílení se na obraně státu), ozbrojené síly ČR a jejich hlavní úkoly a dovede rozpoznat příslušníka Armády České republiky (dále jen AČR) od jiných ozbrojených složek a složek IZS. Vše pouze na základní úrovni.

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost přípravy občanů k obraně státu formou přednášky pedagoga,
- Žák se seznámí, jaké jsou práva a povinnosti občanů v případě (a zároveň při přípravě) zajišťování obrany státu,
- Žák se seznámí s ozbrojenými silami ČR a jejich strukturou,
- Žák se seznámí s hlavními úkoly AČR,
- Žák dovede rozpoznat příslušníka AČR od jiných ozbrojených složek a složek IZS (uniformy, technika apod.),
- Do výuky je vhodné zapojit odborníky z řad AČR nebo jiných garantů, kteří jsou dostatečně odborně způsobilí, pomůcky (pro učitele) typu zákony a vyhlášky, video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GŘ HZS ČR apod.,

- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

7.7 Učební plán pro 5. třídu ZŠ

Pátým ročníkem je ukončen první stupeň ZŠ. V tomto ročníku by měl žák umět samostatně poskytnout pomoc při běžných úrazech (i onemocnění), poskytnout základní ošetření těchto úrazů nebo v případě nutnosti poskytnout resuscitaci (v tomto ročníku by mělo dojít především k praktickému nácviku, aby si každý žák osvojil tuto činnost a byl schopen ji i v následujících ročnících předvést) a přivolat některou ze základních složek IZS v případě MÚ. Samozřejmostí je opakování učiva předešlých ročníků jako prevence zranění při letních a zimních sportech, rizika otravy (lesní plody, houby, léky, cigarety, alkohol a jiné návykové látky apod.). Měl by umět pochopit evakuační plán (náskres, význam apod.) a znát evakuační postupy a cesty. V případě požáru vědět základní povinnosti (ohlášení požáru, u začínajícího požárů se pokusit o jeho zdolání, znát základní postupy zdolávání požáru, evakuace při požáru, ochrana před kouřem apod.), rozezná hasicí přístroje (obecně), měl by umět rozeznat zneužívající osobu, rizikovou osobu a riziková místa. Žák se chová účelně při vzniku MÚ a v situacích, které ohrožují zdraví nebo život sebe i cizích osob. Stejně jako výklad učitele je vhodné zařazovat do výuky i diskuzi s žáky samotnými.

Cíle výuky

- a) Prohlubování vědomostí o nebezpečí a rizicích, chová se účelně v těchto situacích,
- b) Požáry a rizika z nich plynoucí,
- c) Poskytování první pomoci a prevence zdraví (nácvik resuscitace),
- d) IZS a jeho složky.

Ad a) Prohlubování vědomostí o nebezpečí a hrozbách, chová se účelně v těchto situacích

Prohloubení vědomostí o již získaných vědomostech v oblasti nebezpečí a hrozeb běžného života a při MÚ. Jako v každém ročníku je vhodné začít opakováním látek minulých ročníků a postupně začleňovat tematiku novou převážně zaměřenou na MÚ. Žák by měl už znát bezpečné chování při těchto situacích, umět rozpoznat nebezpečí a MÚ a chovat se podle toho. V tomto věku už by měl být schopen ochránit jak sebe, tak i jinou osobu při MÚ (ukázat mu, co dělat, kudy postupovat apod.), případně přivolání pomoci některé ze základních

složek IZS. V praktických ukázkách, resp. modelových situacích, umět správně postupovat v případě, že byla osoba zasažena elektrickým proudem, při spadnutí elektrického vedení, jako je odpojení od zdroje elektrického napětí, vědět, co je krokové napětí a jak postupovat, pokud osoba leží u zdroje elektrického vedení, nesahat na zasaženou osobu nebo vedení holýma rukama, ale použít nevodivý materiál atd. (pokud to jde, tak vždy odpojit od zdroje elektrického napětí). Prohloubit znalosti v oblasti dopravních nehod především na modelových situacích.

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost nebezpečných situací, prevence rizik a účelnosti jejich osoby při MÚ formou přednášky pedagoga,
- Prohloubení vědomostí o možných dalších druzích nebezpečí a hrozbách, se kterými se v životě může setkat a znát způsob, jak jim předcházet, dozví se, co by měl v případě MÚ udělat, aby byl aktivně nápomocen jejímu zdolání (především tedy ještě chránit sebe a jiné osoby než přímo zdolávat samotnou MÚ, ale v případě potřeby být nápomocen),
- Ukázka a nácvik chování při modelových situacích v případě spadnutí elektrického vedení a v případě zasažení jiné osoby elektrickým proudem, prevence rizik (nedotýkat se transformátorů a nešplhat po sloupech vysokého napětí, jak se chovat v případě bouřky a to jak doma, tak v přírodě),
- Ukázka a nácvik chování při modelových situacích u dopravní nehody, způsoby nasazení reflexní vesty, označení nehody trojúhelníkem, způsobem poskytnutí pomoci a její přivolání, jak se pohybovat na komunikaci, využít videonahrávek volně dostupných společností BESIP a případně využít jejich školení a přednášek,
- Výuku je vhodné doplnit o video nahrávky, promítání fotografií nebo využít jiných praktických ukázek a způsobů,
- Každá hodina by měla přinést i řešení, jak se v dané situaci chovat (především u MÚ) nebo jak předcházet rizikům, popř. co dělat,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad b) Požáry a rizika z nich plynoucí

Prevence požáru patří mezi stěžejní téma a v tomto ročníku půjde především o nácvik modelových situací a jak se v těchto situacích chovat. Pokud vznikne požár, měl by žák umět

rozpoznat jeho typické znaky. Pokud bude hlavní projev požáru kouř, tak vědět, že se má pohybovat při zemi, podél zdi a dát si mokry hadr (roušku nebo jiný improvizovaný prostředek) přes ústa a zároveň toto chování (až na mokry hadr) je účelné při simulaci tmy. Naučit se, jak postupovat v případě otvírání dveří, za kterými se vyskytuje oheň (pokud možno je ani neotvírat). Naučit se možnosti zdolávání požáru, naučit se, jaké máme druhy hasicích přístrojů a způsob jejich využití (na různé druhy požáru se používají různé druhy hasicích přístrojů), naučit se „číst“ v evakuačním plánu a způsob označení únikových cest. Při této příležitosti je vhodné využít preventivního programu HZS ČR HASÍK, případně využít exkurze na některé z hasičských stanic, kde profesionální hasiči vysvětlí danou problematiku (je vhodné využívat těchto přednášek i v dalších ročnících).

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost požární ochrany formou přednášky pedagoga,
- Prohloubení vědomostí o požárech, znát způsob, jak jim předcházet, dozví se, co by měl v případě požáru udělat, aby byl aktivně nápomocen jejímu zdolání, případně přesunu z místa zasažení požárem,
- Seznámení se se základními druhy hasicích přístrojů a podmínky jejich použití,
- Vysvětlení způsobu orientace v požárním plánu a systému značení únikových cest,
- Prohloubení znalostí o vzniku požáru a to jak v domě, tak v přírodě, způsobu nalezení cesty z místa požáru v případě, že hlavní cesta nelze zvolit v případě rozšíření požáru, vědět, jak se chránit před ohněm, zdolávání požáru, jak se chovat v zakouřeném prostředí, jak zabránit nadýchání se zplodin hoření a přivolání pomoci – umět říct, kdo volá, kde hoří, co hoří apod., vše by mělo být podpořeno modelovými situacemi a praktickým nácvikem,
- Výuku je vhodné doplnit o video nahrávky, promítání fotografií nebo využít jiných praktických ukázek a způsobů,
- Každá hodina by měla přinést i řešení, jak se v dané situaci chovat (především u MÚ) nebo jak předcházet rizikům, popř. co dělat,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad c) Poskytování první pomoci a prevence zdraví (nácvik resuscitace)

Nejprve je vhodné začít opakováním učiva předešlých ročníků (především systém resuscitace, zastavení krvácení, ošetření drobných poranění, fixace zlomenin). Seznámení se s pěti „T“ (teplo, ticho, transport, tekutiny, tišení bolesti). V pátém ročníku půjde především o **zvládnutí praktického provedení resuscitace** při modelové situaci a tuto činnost nejlépe předvést na umělé figuríně. Žák se seznámí s prevencí dalších rizik při letních a zimních sportovních aktivitách a hrách (skoky do vody, bezpečnostní pomůcky při letních a zimních sportech – helmy, chrániče kolen a loktů apod.)

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost ochrany života, zdraví a poskytování první pomoci formou přednášky pedagoga,
- Opakování látky z minulého ročníku a prohloubení znalostí poskytování první pomoci při drobných poraněních a schopnosti pomoci si sám nebo jiné osobě, to je vhodné prakticky vyzkoušet na modelových situacích – žák se chová účelně,
- Seznámení se s prevencí dalších rizik při letních sportovních činnostech a hrách,
- Žák se naučí provést resuscitaci osoby, prakticky předvede resuscitaci osoby při modelové situaci (v případě nutnosti jej operátor na čísle 155 navede, jak postupovat),
- Prakticky předvede přivolání pomoci, nahlášení MÚ,
- Do výuky je vhodné využít pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GŘ HZS ČR apod.,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad d) IZS a jeho složky

V tomto ročníku se žák seznámí s dalšími složkami IZS, resp. se všemi složkami. Žák dokáže rozeznat uniformy a jejich funkce a činnost těchto složek, kdy a jak jsou vyznačeny ostatní složky IZS, opakování tísňových telefonních čísel jednotlivých složek a seznámit se, kdy na které číslo volat (150, 155, 158 a 112).

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost IZS a jejich jednotlivých složek formou přednášky pedagoga,
- Zopakovat a prohloubit znalosti o principu činnosti IZS a spolupráce mezi jeho jednotlivými složkami, důvod jeho vzniku,

- Seznámení se se všemi složkami IZS, rozlišení jejich uniformy a náplní jejich činností,
- Zopakovat tísňová telefonní čísla, a vědět, kdy a jakým způsobem na tyto linky volat, v podstatě se jedná o opakování učiva z minulých ročníků – využít modelových situací a praktických ukázek, kdy každý žák musí vyhodnotit danou situaci a na základě jí se rozhodnout, kam zavolat a co přesně má říct,
- Do výuky je vhodné využít pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GŘ HZS ČR apod.,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

7.8 Učební plán pro 6. třídu ZŠ

Na druhé stupni ZŠ bude na žáka kladen větší důraz v rozvoji znalostí a dovedností v případě MÚ. I přesto, že je zde kladen důraz na praktický nácvik, dokáže žák myslet více abstraktně a tím pádem začlenit do systému výuky tvorbu samostatných prací a zaměřit se i více na teoretickou část. Žák šestého ročníku dokáže charakterizovat, co je to MÚ, jaké jsou příčiny jejího vzniku a dopady na lidskou populaci a její majetek, stejně jako na životní prostředí. Žák se umí adekvátně chránit při vzniku MÚ, případně umí poskytnout pomoc. Dojde k prohloubení znalostí v oblasti všeobecné výstrahy, jako je rozpoznání jednotlivých signálů a adekvátní reakce na tyto signály, samozřejmostí je i praktický postup při této činnosti. Seznámení se a prohloubení znalostí systému varování, evakuace, ukrytí, nouzového přežití, včetně pravidel, kterými se řídit při opuštění domu. V oblasti poskytování první pomoci navazovat na předcházející ročníky s ohledem na praktický nácvik v oblasti resuscitace, polohování – stabilizovaná poloha, zotavovací poloha aj. Rozeznat stavy, které ohrožují život a umět na ně reagovat – tepenné a jiné krvácení, zástava dechu, zástava srdeční činnosti, bezvědomí apod. Znat zásady první pomoci při úrazu elektrickým proudem, fraktuře kostí, epileptickém záchvatu apod. Stejně jako výklad učitele je vhodné zařazovat do výuky i diskuzi s žáky samotnými.

Cíle výuky

- a) Klasifikace MÚ,
- b) Hlavní úkoly ochrany obyvatelstva,
- c) Poskytování první pomoci a prevence zdraví.

Ad a) Klasifikace MÚ

Žák je schopen definovat MÚ, charakterizovat příčiny a dopady těchto událostí. Žák by měl pochopit, že tato událost má vždy negativní dopady na funkci systému (přerušeni nebo i zastavení funkčnosti). Měl by zvládnout rozdělit MÚ podle druhu (včetně základní příkladů s popisem, jak se při těchto situacích chovat – základní popis) na přírodní, antropogenní a způsobené smíšenými příčinami a dále na živelné pohromy (povodeň, zemětřesení, orkán, sesuvy půdy apod.), havárie (havárie v chemickém provozu, dopravní nehoda, radiační havárie apod.) a události ostatní (teroristický čin, sabotáž, zhářství apod.). Žák by se měl seznámit s klasifikací MÚ podle závažnosti na první až třetí stupeň a stupeň pátý (podle počtu postižených, rozlohy zasaženého místa apod.).

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost tematiky mimořádných událostí formou přednášky pedagoga,
- Zopakovat pojem MÚ z minulých ročníků,
- Seznámit se se základním dělením MÚ a způsobu jejich vzniku,
- Pedagog se pokusí rovněž stručně vysvětlit, jak se při vzniku dané MÚ chovat (především u událostí, které se vyskytují málo a nejsou již součástí výuky v jiných ročnících),
- Do výuky je vhodné využít pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GRH HZS ČR apod.,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad b) Hlavní úkoly ochrany obyvatelstva

V tomto ročníku se žák seznámí s hlavními úkoly ochrany obyvatelstva a tedy systémem varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva. Seznámí se, k čemu je důležitý systém varování obyvatelstva, jakým způsobem a formou je vyhlášen, opakování varovných signálů učiva třetího ročníku tzn. všeobecná výstraha, signál, který se vyhlašuje v případě, že je ohrožen život a zdraví obyvatel vznikem MÚ. Žák zjistí, co dělat při vyhlášení signálu všeobecná výstraha a to především, aby si zapamatoval tři základní pravidla – okamžitě se ukryt (a to do nejbližší možné budovy a pokud je zjevné, že se bude jednat o povodně neschovávat se do sklepů a místa pod hranicí terénu), zavřít a pokud možno utěsnit dveře a

okna a zapnout rádio nebo televizi (povinnost o nich hlásit mají Česká televize, Český rozhlas). Rovněž by měl žák vědět, že pravidelná zkouška sirén se provádí každou středu nového měsíce ve 12 hodin. Žák seznámí se systémem evakuace a to především doma (ve škole je systém evakuace trénován už od prvního ročníku), kde zjistí, jak postupovat, na koho se evakuace vztahuje, jaké jsou obecné (i jiné, jako zásady při povodních, požáru apod.) zásady při opuštění obydlí (uzavřít plyn a vodu, vypnout elektrické spotřebiče, vzít si evakuační zavazadlo, na dveře bytu napsat, že je byt opuštěný apod.), následuje odchod na určené místo. Žák by se měl rovněž seznámit, co vše by mělo evakuační zavazadlo obsahovat. Seznámit se s činnostmi přijímacích a evakuačních středisek. V neposlední řadě se žák seznámí se systémem ukrytí, jeho rozdělení na úkryty stálé nebo improvizované a jak se v těchto zařízeních chovat. Seznámit se s improvizovanými prostředky individuální ochrany.

Výuka

- Žákům by měly být vysvětleny důležitost úkolů ochrany obyvatelstva formou přednášky pedagoga,
- Seznámit žáka se základními úkoly ochrany obyvatelstva,
- Seznámit se, jak se v těchto situacích chovat a co vše je potřeba udělat,
- Seznámit se s činnostmi přijímacích a evakuačních středisek,
- Naučit se (a prakticky vyzkoušet) vytvoření evakuačního zavazadla a improvizovaných prostředků individuální ochrany,
- Do výuky je vhodné využít pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GŘ HZS ČR apod.,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad c) Poskytování první pomoci a prevence zdraví

Nejprve je vhodné začít opakováním učiva předešlých ročníků. Opakování především **praktického provedení resuscitace** při modelové situaci a tuto činnost nejlépe předvést na umělé figuríně. Poskytnutí první pomoci a příčiny vzniku tepelných zranění, jako jsou popáleniny, omrzliny, úpal, úžeh a jiné příčiny tepelného působení na lidský organismus. Žák se seznámí s prevencí dalších rizik při letních a zimních sportovních aktivitách a hrách (skoky do vody, bezpečnostní pomůcky při letních a zimních sportech – helmy, chrániče kolen a loktů apod.). Pro tuto výuku je vhodné využít odborníků z řad HZS ČR nebo jiných garantů, kteří jsou dostatečně odborně způsobilí.

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost ochrany života, zdraví a poskytování první pomoci formou přednášky pedagoga,
- Opakování látky z minulého ročníku a prohloubení znalostí poskytování první pomoci a schopnosti pomoci si sám nebo jiné osobě, to je vhodné prakticky vyzkoušet na modelových situacích – žák se chová účelně,
- Seznámení se s prevencí dalších rizik při letních sportovních činnostech a hrách,
- Opakování praktického provedení resuscitací osoby při modelové situaci (v případě nutnosti jej operátor na čísle 155 navede jak postupovat),
- Prakticky předvede přivolání pomoci, nahlášení MÚ,
- Žák se seznámí se základními druhy tepelného působení na lidský organismus (příčiny, příznaky, průběh) a základní první pomoc při těchto stavech,
- Do výuky je vhodné zapojit odborníky z řad HZS ČR nebo jiných garantů, kteří jsou dostatečně odborně způsobilí, pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GŘ HZS ČR apod.,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

7.9 Učební plán pro 7. třídu ZŠ

V sedmé třídě se žák seznámí s krizovými stavy, orgány a způsoby jejich vyhlášení. Prohloubení znalostí při vniku povodní, tzn., jak vznikají povodně, co dělat v případě, že vzniknou, prakticky vyzkoušet znalosti získané v minulém ročníku (systém evakuace a ukrytí při povodních, vytvoření evakuačního zavazadla apod.). Seznámení se s postupy, kdy už není možné opuštění domu. V oblasti poskytování první pomoci navazovat na předcházející ročníky s ohledem na praktický nácvik v oblasti resuscitace. Rozeznat stavy, které ohrožují život, umět na ně reagovat a prakticky předvést první pomoc – tepenné a jiné krvácení, zástava dechu, zástava srdeční činnosti, bezvědomí apod. Znat zásady první pomoci při úrazu elektrickým proudem, fraktuře kostí, cukrovce apod. (opakování předešlých ročníků). Poskytnutí první pomoci při bodných, sečných a tržných ranách a rovněž znát jejich příčiny vzniku a jakým způsobem ohrožují život. Seznámit se s poraněním hrudníku a břicha (příčiny a příznaky) a základní způsoby poskytnutí první pomoci. Seznámit se s právy a povinnostmi v rámci práv a svobod občanů, povinnostmi se zajišťováním obrany státu (jak občanů, tak i

ozbrojených sil ČR v rámci nevojenských řešení krizí) a právech a povinnostech vyplývajících ze členství ČR v mezinárodních a politicko-vojenských organizacích. Seznámit se se sociálně nežádoucími jevy jako jsou alkohol, drogy, šikana nebo hazardní hry.

Cíle výuky

- a) Krizové stavy, krizové řízení,
- b) Povodně,
- c) Poskytování první pomoci a prevence zdraví,
- d) Obrana státu.

Ad a) Krizové stavy, krizové řízení

Žák se seznámí se základní klasifikací krizových stavů, kdy je možno je vyhlásit, kdo je vyhláší, na jak dlouhou dobu, pro jaké území a systém krizového řízení. Stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav. Žák by měl tyto stavy umět rozlišit a vědět, že tyto stavy vyhláší hejtman (pro stav nebezpečí, území kraje, na dobu 30 dnů – déle jen se souhlasem vlády), vláda ČR (pro nouzový stav, celý stát nebo jeho část, na dobu 30 dnů – déle jen se souhlasem poslanecké sněmovny) a parlament pro stav ohrožení státu (celý stát, doba není omezena) a válečný stav (celý stát, doba není omezena).

Výuka

- Žákům by měly být vysvětleny krizové stavy formou přednášky pedagoga,
- Seznámit žáka se členěním krizových stavů, podmínkami jejich vyhlášení,
- Seznámit se, jak se v těchto situacích chovat a co vše je potřeba udělat,
- Do výuky je vhodné využít pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GRH HZS ČR apod.,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad b) Povodně

Seznámení žáka s pojmem povodeň, příčinami vzniku povodně a důsledky její činnosti. Žák umí rozdělit povodně na přívalové, jednoduché, složité a sezónní. Umí charakterizovat ochranu před povodněmi (prevence povodní, ochrana při vzniku povodní a opatření po povodních). Seznámit žáka, jak se chovat v případě povodní – umět reagovat na systém varování obyvatelstva, dostat se co nejdříve z ohroženého území, v případě, že to nejde dostat se na místa, která jsou nad úrovní možného zaplavení vodou. Prakticky vyzkoušet zabalení

evakuačního zavazadla a v případě pokynu k evakuaci se dostavit na místo určení. V případě opuštění domu je dobré upevnit volné předměty, zastavit vodu a plyn, vypnout elektřinu, do prostoru dveří a oken umístit pytle s pískem (pokud jsou k dispozici), případně odnést na vyvýšené místo chemikálie, které by mohly kontaminovat vodu. Zachovat si chladnou hlavu a v případě potřeby být nápomocen jiným osobám. V případě, že došlo k ukončení evakuace, je nutné zkontrolovat (odborně způsobilou osobou) stav budovy, do které se žák vrací.

Výuka

- Žákům by měly být vysvětleny důležitost ochrany před povodněmi formou přednášky pedagoga,
- Seznámit žáka s pojmem povodeň, příčinami vzniku povodně a důsledky její činnosti,
- Seznámit se jak se v těchto situacích chovat a co vše je potřeba udělat v případě evakuace,
- Žák je nápomocen – chová se účelně,
- Naučit se (a prakticky vyzkoušet) vytvoření evakuačního zavazadla a improvizovaných prostředků individuální ochrany,
- Do výuky je vhodné využít pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GRH HZS ČR apod.,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad c) Poskytování první pomoci a prevence zdraví

Nejprve je vhodné začít opakováním učiva předešlých ročníků (úrazu elektrickým proudem, fraktuře kostí, epileptickém záchvatu apod.). Opakování především praktického provedení resuscitace při modelové situaci a tuto činnost nejlépe předvést na umělé figuríně. Poskytnutí první pomoci při bodných, sečných a tržných ranách a rovněž znát jejich příčiny vzniku a jakým způsobem ohrožují život. Seznámit se s poraněním hrudníku a břicha (příčiny a příznaky) a základní způsoby poskytnutí první pomoci. Pro tuto výuku je vhodné využít odborníků z řad HZS ČR nebo jiných garantů, kteří jsou dostatečně odborně způsobilí. Seznámit se se sociálně nežádoucími jevy jako jsou alkohol, drogy, šikana nebo hazardní hry.

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost ochrany života, zdraví a poskytování první pomoci formou přednášky pedagoga,
- Opakování látky z minulého ročníku a prohloubení znalostí poskytování první pomoci a schopnosti pomoci si sám nebo jiné osobě, to je vhodné prakticky vyzkoušet na modelových situacích – žák se chová účelně,
- Opakování praktického provedení resuscitací osoby při modelové situaci (v případě nutnosti jej operátor na čísle 155 navede jak postupovat),
- Opakování základních druhů krvácení (příčiny, příznaky, průběh) a základní první pomoc při těchto stavech,
- Poskytnutí první pomoci při bodných, sečných a tržných ranách,
- Seznámit se s poraněním hrudníku a břicha (příčiny a příznaky) a základní způsoby poskytnutí první pomoci,
- Seznámit žáky se sociálně nežádoucími jevy,
- Do výuky je vhodné zapojit odborníky z řad HZS ČR nebo jiných garantů, kteří jsou dostatečně odborně způsobilí, pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GŘ HZS ČR apod.,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad d) Obrana státu

V sedmé třídě by už měl být žák schopen pochopit práva a povinnosti, které jsou mu stanoveny zákony (tzn., co může dělat, co se nesmí dělat apod.). Proto se v tomto ročníku žák seznámí, jak přiměřeně uplatňovat své práva a povinnosti a zároveň respektuje tyto práva a zájmy druhých osob. Dále by měl být seznámen s ochranou lidských práv a svobod a způsoby, jak se chovat v případě, že dojde k jejich omezování. Dále jaké jsou práva a povinnosti občanů v případě zajišťování obrany státu (jak občanů, tak i ozbrojených sil ČR v rámci nevojenských řešení krizí). Tato výuka bude čistě informativního charakteru, protože zajišťování obrany ČR je zákonem 221/1999 Sb. stanovena osobám starších 18-ti let. V neposlední řadě by měl žák porozumět, jaká jsou práva a povinnosti vyplývajících ze členství ČR v mezinárodních a politicko-vojenských organizacích.

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost práv a povinností občanů formou přednášky pedagoga,

- Žák by měl být schopen porozumět systému práv a povinností v běžném životě a umět tyto práva uplatňovat, stejně tak dokáže respektovat tyto práva u druhých osob,
- Žák porozumí a objasní institut ochrany lidských práv a svobod a bude vědět, jakým způsobem si tyto práva nárokovat,
- Žák se seznámí a objasní, jaké jsou práva a povinnosti občanů v případě (a zároveň při přípravě) zajišťování obrany státu,
- Žák porozumí, jaká jsou práva a povinnosti vyplývající z členství ČR v mezinárodních a politicko-vojenských organizacích (tzn. kolektivní ochrana, NATO, bezpečnostní politika EU),
- Žák by měl znát úlohu a postavení ozbrojených sil v rámci bezpečnostního systému ČR,
- Žák se seznámí s postavením AČR při zajišťování jak vnitřní, tak vnější bezpečnosti státu,
- Žák dokáže objasnit postavení ozbrojených sil ČR v rámci nevojenských řešení krizí – příklady v jakých krizových situacích je možné tyto složky využít,
- Do výuky je vhodné zapojit odborníky z řad AČR nebo jiných garantů, kteří jsou dostatečně odborně způsobilí, pomůcek typu zákony a vyhlášky, video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GŘ HZS ČR apod.,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

7.10 Učební plán pro 8. třídu ZŠ

Osmou třídou je do výuky zařazen předmět chemie. Tím pádem je vhodné začlenění do tematiky ochrany obyvatelstva při vzniku antropogenní MÚ, tedy MÚ způsobené činností člověka – opakování a prohloubení znalostí základních charakteristik, dělení, havárie, které se nejčastěji vyskytují, jaké mohou mít tyto havárie dopad na člověka, jeho majetek a životní prostředí, označení chemických látek a jejich vlastnosti. V souvislosti s tím zopakování a prohloubení znalostí v oblasti bezpečnostních a výstražných tabulek. Žák by měl dokázat charakterizovat havárie s únikem nebezpečných látek, jejich příčiny, důsledky a činnost při jejich vzniku. V oblasti poskytování první pomoci navazovat na předcházející ročníky s ohledem na praktický nácvik v oblasti resuscitace, zástavy krvácení, poranění hrudníku a břicha, úrazu elektrickým proudem apod. Seznámení se, jak se chovat při poranění páteře a při ztrátových poraněních a poranění kostí, svalů, kloubů – základní první pomoc.

Cíle výuky

- a) Havárie – antropogenní, s únikem nebezpečné látky a radiační havárie
- b) Poskytování první pomoci a prevence zdraví.

Ad a) Havárie – antropogenní, s únikem nebezpečné látky a radiační havárie

Žák se podrobněji seznámí s antropogenními haváriemi (základní vědomosti získá v sedmé třídě), tzn. MÚ způsobené činností člověka. Seznámí se s jejich základním rozdělením na technogenní (provozní havárie), sociogenní (společenské) a ekonomické (mající hospodářský charakter). Havárie, které se nejčastěji vyskytují, jaké mohou mít tyto havárie dopad na člověka, jeho majetek a životní prostředí, označení chemických látek a jejich vlastnosti. V souvislosti s tím zopakování a prohloubení znalostí v oblasti bezpečnostních a výstražných tabulek. Dále se žák seznámí s haváriemi, při kterých dojde k úniku nebezpečné látky a patřičně na ně reagovat – základní druhy, nebezpečí, které tato havárie pro obyvatelstvo představuje, šíření nebezpečných látek, jaké jsou projevy a znaky (pálení očí, špatné dýchání, kašláni, zduření očních víček apod.), jak se má žák v případě takové havárie chovat (nepřibližovat se k místu, kde vznikla havárie, vyhledání úkrytu – v co nejvyšším patře budovy, utěsnění dveří a oken, chránit dýchací cesty a kůži apod.). Žák se dále seznámí s možností vzniku radiační havárie (porucha jaderné elektrárny nebo útok jadernou zbraní) a nejdůležitějšími opatřeními k ochraně před účinky radiace (těmi jsou především systém ukrytí – především do budov pro snížení ozáření, jódové profylaxe a následná evakuace osob do bezpečné vzdálenosti a následná lékařská pomoc) a dopadem této události na okolí.

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost prevence havárií formou přednášky pedagoga,
- Seznámit žáka s antropogenními haváriemi, příčinami vzniku a důsledky,
- Seznámit se a prakticky předvést, jak se v těchto situacích chovat a co vše je potřeba udělat v případě evakuace,
- Opakování a prohloubení znalostí v oblasti bezpečnostních a výstražných tabulek,
- Seznámit se způsoby a volbami ukrytí, zamezení vniknutí nebezpečné látky do úkrytu,
- Seznámit se s možností vzniku radiační havárie a opatřeními k ochraně před účinky radiace,

- Naučit se (a prakticky vyzkoušet) vytvoření evakuačního zavazadla a improvizovaných prostředků individuální ochrany,
- Do výuky je vhodné zapojit odborníky z řad HZS ČR nebo jiných garantů, kteří jsou dostatečně odborně způsobilí, pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GŘ HZS ČR apod.,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad b) Poskytování první pomoci a prevence zdraví

Nejprve je vhodné začít opakováním učiva předešlých ročníků (úraz elektrickým proudem, fraktury kostí, epileptické záchvaty apod.). Opakování především praktického provedení resuscitace při modelové situaci a tuto činnost nejlépe předvést na umělé figuríně. Poskytnutí první pomoci při bodných, sečných a tržných ranách a rovněž znát jejich příčiny vzniku a jakým způsobem ohrožují život. Opakovat učivo s poraněním hrudníku a břicha (příčiny a příznaky) a základní způsoby poskytnutí první pomoci. Seznámení se, jak se chovat při poranění páteře (zhodnotit situaci, zjistit stav životních funkcí, zavolat RZS, nehýbat s postiženým – maximálně fixovat polohu hlavy, ale nezaklánět, v případě že dojde k zástavě srdce – zahájit kardiopulmonální resuscitaci) a při ztrátových poraněních a poranění kostí, svalů, kloubů – základní první pomoc. Základní první pomoc při intoxikaci a to když je postižený v bezvědomí (uvolnění dýchacích cest, kontrola životních funkcí, stabilizovaná poloha a přivolání rychlé záchranné služby) a když je osoba při vědomí (zjistit co, kdy a v jakém množství požil, pokud se jedná o otravu alkoholem či léky – vyvolat zvracení, pokud požil chemikálie – zředit vodou apod.). Seznámit žáka s nejčastěji se vyskytujícími se druhy látek, kterými se člověk může otrávit a jejich první pomoc (alkohol, léky, oxid uhelnatý, chemikálie, houby apod.). Pro tuto výuku je vhodné využít odborníků z řad HZS ČR nebo jiných garantů, kteří jsou dostatečně odborně způsobilí.

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost ochrany života, zdraví a poskytování první pomoci formou přednášky pedagoga,

- Opakování látky z minulého ročníku a prohloubení znalostí poskytování první pomoci a schopnosti pomoci si sám nebo jiné osobě, to je vhodné prakticky vyzkoušet na modelových situacích – žák se chová účelně,
- Opakování praktického provedení resuscitací osoby při modelové situaci (v případě nutnosti jej operátor na čísle 155 navede, jak postupovat),
- Opakování základních druhů krvácení (příčiny, příznaky, průběh) a základní první pomoc při těchto stavech,
- Opakování poskytnutí první pomoci při bodných, sečných a tržných ranách, poraněním hrudníku a břicha
- Seznámení se a praktické předvedení, jak se chovat při poranění páteře a při ztrátových poraněních a poranění kostí, svalů, kloubů,
- Seznámit se s pojmem intoxikace a poskytnutí první pomoci při ní,
- Do výuky je vhodné zapojit odborníky z řad HZS ČR nebo jiných garantů, kteří jsou dostatečně odborně způsobilí, pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GŘ HZS ČR apod.,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

7.11 Učební plán pro 9. třídu ZŠ

Po ukončení deváté třídy a tudíž i základního vzdělání se předpokládá, že se žák bude účelně chovat v případě vzniku MÚ a v modelových situacích bude umět na tyto události adekvátně reagovat. Zároveň bude schopen poskytnout nezbytnou první pomoc. Tzn. že by měl být schopen aplikovat získané vědomosti do praxe a rovněž si být vědom preventivního chování v rámci péče o zdraví. Devátá třída bude zaměřena především na opakování dříve probíraných témat a seznámení se se základy „přežití“ v přírodě jako orientace v terénu, tvorba přístřešků, poznání jedlých plodin, ochrana před divokou zvěří apod. Žák by v tomto ročníku měl být schopen charakterizovat přírodní MÚ (povodně, vichřice, bouřky, sesuvy půdy, laviny, extrémní mrazy a horka apod.) a umět na ně adekvátně reagovat v případě jejich vzniku. V oblasti poskytování první pomoci navazovat na předcházející ročníky s ohledem na praktický nácvik v oblasti resuscitace a dalších života ohrožujících stavů. Seznámit se pojmy jako je infarkt, mdloba, šok, cukrovka, anafylaktický šok, epileptický záchvat a jak se při spatření takového stavu chovat a jak poskytnout první pomoc.

Cíle výuky

- a) Přežití v přírodě,
- b) Živelné pohromy,
- c) Poskytování první pomoci a prevence zdraví.

Ad a) Přežití v přírodě

Žák by měl být seznámen se základy přežití v přírodě, především proto, že ne vždy vznikne MÚ na místech, kde je civilizace a provedení záchranných a likvidačních prací se děje prakticky okamžitě. Žák by měl pochopit, že pokud nastane některá z MÚ, případně KS, může se nacházet v přírodě daleko od civilizace a poskytnutí pomoci prostřednictvím IZS nebo jiných složek může trvat hodiny i několik dnů (případně se o ní ani nedozvědět). Rovněž může MÚ odříznout známé cesty a žák je nucen zorientovat se v terénu a pokusit se najít jinou cestu. Proto je nezbytné, aby věděl, jak se v takových situacích chovat a jak docílit svého přežití v přírodě. Základním tématem je schopnost orientovat se v neznámém terénu (to by měl umět z minulých ročníků, jako je určení světových stran apod.). Žák by se měl seznámit se základními způsoby rozdělání ohně, tvorbu improvizovaných přístřešků, dekontaminace a získání vody a jídla (lesní plody, živočišné apod.), možnosti signalizace a způsoby značení tras, jak se chránit před divokou zvěří apod.

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost seznámení se se základy přežití v přírodě formou přednášky pedagoga,
- Seznámit žáka se základní orientací v terénu, volba náhradní trasy a prakticky ji předvést,
- Seznámit žáka se způsoby získání vody a její dekontaminací,
- Seznámit žáka se způsoby získání jídla,
- Seznámit žáka se způsoby ukrytí, tvorbou improvizovaných přístřešků a rozdělání ohně,
- Seznámit žáka se způsoby signalizace a značení trasy kudy šel,
- Seznámit žáka, jak se chovat v případě ohrožení divokým zvířetem a jak se před touto zvěří chránit v případě přespání v přírodě,
- Do výuky je vhodné využít pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GŘ HZS ČR apod.,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad b) Přírodní pohromy

Žák se podrobněji seznámí s přírodními pohromami (základní vědomosti získá v sedmé třídě) a naučí se na ně adekvátně reagovat, aby dokázal ochránit sebe nebo jiné osoby. Měl by se naučit, jak předcházet rizikům spojených se vznikem těchto havárií (extrémní horko – mít sebou dostatek tekutin, zbytečně se nevyskytovat na otevřeném slunci, vyhýbat se fyzicky náročným pracím nebo naopak v zimě si počínat tak, aby se vyhnul místům s rizikem pádu laviny, a když už se tak stane, tak vědět, jak se v takové situaci chovat apod.). Uvést příklady nejčastěji se vyskytujících přírodních MÚ (povodně, vichřice, bouřky, sesuvy půdy, laviny, extrémní mrazy a horka apod.) a vysvětlit, jak se v takové situaci chovat a případně i prakticky nacvičit.

Výuka

- Žákům by měly být vysvětleny důležitost výuky přírodních pohrom formou přednášky pedagoga,
- Seznámit žáka s přírodními pohromami, příčinami vzniku a důsledky,
- Seznámit se a prakticky předvést, jak se v těchto situacích chovat a co vše je potřeba udělat v případě jejich vzniku,
- Seznámit žáka s riziky při vzniku těchto MÚ a způsoby prevence těchto jevů (ne vždy je možné docílit bezpečí preventivním chováním – bouřky vznikají znenadání atd.),
- Seznámit se způsoby a volba ukrytí v případě těchto událostí (kdy a jak volit ukrytí),
- Do výuky je vhodné využít pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GŘ HZS ČR apod.,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

Ad c) Poskytování první pomoci a prevence zdraví

Nejprve je vhodné začít opakováním učiva předešlých. Opakování především praktického provedení resuscitace a dalších života ohrožujících stavů jako je tepenné (ale i jiné) krvácení, ztrátové poranění apod. a na modelové situaci tuto činnost předvést. Seznámit se pojmy, jako je infarkt, mdloba, šok, cukrovka, anafylaktický šok, epileptický záchvat a další a jak se při spatření takového stavu chovat a jak poskytnout první pomoc. Pro tuto výuku je vhodné využít odborníků z řad HZS ČR nebo jiných garantů, kteří jsou dostatečně odborně způsobilí.

Výuka

- Žákům by měla být vysvětlena důležitost ochrany života, zdraví a poskytování první pomoci formou přednášky pedagoga,
- Opakování látky z minulého ročníku a prohloubení znalostí poskytování první pomoci a schopnosti pomoci si sám nebo jiné osobě, to je vhodné prakticky vyzkoušet na modelových situacích – žák se chová účelně,
- Opakování praktického provedení resuscitací osoby a dalších života ohrožujících stavů při modelové situaci (v případě nutnosti jej operátor na čísle 155 navede, jak postupovat),
- Seznámení se a prakticky předvést, jak se chovat při stavech jako je infarkt, mdloba, šok, cukrovka, anafylaktický šok, epileptický záchvat,
- Do výuky je vhodné zapojit odborníky z řad HZS ČR nebo jiných garantů, kteří jsou dostatečně odborně způsobilí, pomůcek typu video nahrávky, promítání fotografií, literatury vydané GŘ HZS ČR apod.,
- Řešení může probíhat formou přednášky pedagoga, diskuze nebo formou her a praktických nácviků a ukázek.

7.12 Učební plán pro případ násilného útoku na základní škole

V kapitole 4.4 jsou zmíněny násilné útoky ve školách, které se staly v poslední době v ČR. Je patrné, že tyto útoky mají vzestupný charakter, a je předpoklad, že k nim bude docházet čím dál častěji. Nemusí se ovšem jednat jen o útoky aktivních střelců, teroristických útoků, ale mezi tyto útoky rovněž patří násilí páchané jiným žákem, případně i rodiči nebo učiteli. Proto je potřeba být na ně řádně připravený a vědět, jak adekvátně reagovat. Tato kapitola má za cíl vytvořit obecný postup, který bude začleněn do předmětu OOMÚ **pro každou třídu ZŠ**, jako reakce na případné násilné útoky. Tento plán je vytvořen samostatně z důvodu své důležitosti a zároveň, aby nedocházelo k duplicitě v rámci obsahu jednotlivých kapitol učebního plánu této práce.

Cíle výuky

- a) Poznat útočníka,
- b) Reakce na samotný útok.

Ad a) Poznat útočníka

Jelikož je ZŠ veřejným místem a většina škol nemá adekvátní režimová opatření, kterými by odpovídajícím způsobem kontrolovaly pohyb osob v těchto zařízeních, v tomto případě je těžké poznat, kdo by mohl být případným útočníkem, ještě před tím, než by se schýlilo k samotnému útoku. A i kdyby tato opatření fungovala v dostatečné míře, útok samotný může provést jak zaměstnanec školy, rodič, nebo přímo žák. Přesto jsou ale tato opatření nesmírně důležitá v oblasti prevence, kdy pachatel útok vzdá (pachatelé se snaží vybírat cestu bez překážek). Rovněž je efektivní, pokud by škola měla zajištěnou ochranu některou z bezpečnostních firem (kontrola vstupu apod.) nebo alespoň informační systém, který by mohl o probíhajícím nebezpečí včas varovat příslušné orgány. Z analýzy posledních útoků vyplývá, že tito útočníci mají společné rysy, podle kterých je lze identifikovat a kterých by si žáci mohli všimnout. K těmto rysům tedy patří:

- Většinou samotář,
- Podivínské chování
- Vymyká se běžnému průměru,
- Shromažďuje zbraně (na ZŠ z důvodu věkové hranice zřejmě nebudou palné zbraně),
- Zabývá se násilím,
- Projevuje nenávist vůči konkrétním i nekonkrétním objektům,
- Nosí zbraně do školy,
- Libuje si v násilí,
- Většinou z nefunkční rodiny nebo bez partnerského vztahu,
- Je členem sekty,
- Mění se mu chování,
- Mluví často o připravovaném útoku,
- Bývá často uzavřen sám do sebe.

Ovšem nikdy neexistuje onen „typický“ pachatel, a proto je těžké jej identifikovat. Hodně útočníků by se dala popsat slovy „...ten? Do toho bych to nikdy neřekl.“ Pokud si takových „varovných“ rysů jak žáci, nebo učitelé všimnou, měli by takovou událost ohlásit. Identifikace takového útočníka se ovšem omezuje pouze na žáky samotné, případně učitele. Jen těžko lze odhadnout výše uvedené rysy u osoby, kterou člověk nikdy neviděl. I přesto by měl žák vědět, na koho se v případě takového podezření obrátit.

Důležité cíle výuky budou především:

- Sledování okolí cestou do školy, nebo domů
  - Vyskytuje se na cestě někdo podezřelý? – přejdu na druhou stranu,
  - Je přede mnou hádající se skupinka osob? – přejdu na druhou stranu,
  - Pokřikuje někdo na mě? – jak budu reagovat – tvorba scénářů reakcí,
  - Zastavil u mě někdo autem, aby se zeptal na cestu? – nepřistupuji k autu a mluvím s ním na dálku.
- Trénink paměti
  - Když dítě někdo osloví, tak by se měl žák učit zapamatovat si co nejvíce věcí – jakou měl barvu pleti, barva očí a vlasů, výrazné rozpoznávací znaky – brýle, tetování, piercing, co měl na sobě, mluvil česky atd. Důležité je, aby se učili sledovat své okolí a podle dané situace reagovali a snažili se zapamatovat si co nejvíce. Tento bod je možné cvičit pomocí her a modelových situací.
- Sledování změn ve vlastním okolí – je někdo, kdo najednou výrazně změnil chování? Je depresivní, zamklý, uzavřený ve svém světě, má divné názory, propaguje násilí, sleduje videa s násilnými útoky? Důležité je sledovat, jak a o čem ve vlastním okolí lidé mluví. S tím souvisí, že se musí nastavit procesy, jak má žák reagovat, co dělat – říct to paní učitelce, výchovnému poradci, rodičům atd.

Tato problematika bude úzce spolupracovat s tělesnou výchovou, kde se budou učit základy sebeobrany

- 1. stupeň základní školy
  - Utéct,
  - Schovat se,
  - Zavolat si pomoc,
  - Když bude fyzický kontakt – křičet, kousat, škrábat, kopat, pořád se hýbat,
  - Když se bude útočník blížit – utíkat, kličkovat,
  - Základy konfliktních situací – vyproštění z úchopů, obejmutí.
- 2. stupeň ZŠ – výuka komplexnější sebeobrany
  - Vyproštění z držení, obejmutí, zalehnutí,
  - Boj u stěny,
  - Boj na zemi.

Primárně se bude jednat o základy sebeobrany, ale je nezbytné, aby žáci věděli, že se mají hýbat, nezůstat stát na místě, ale snažit se bránit a zároveň do toho hodně komunikovat – křičet, mluvit, slovní sebeobrana, krizová komunikace atd.

Neočekává se, že žáci budou eliminovat útočníka ve škole, ale může to pomoci i třeba proti šikaně, útokům mezi spolužáky. U násilného útoku je hlavní to, aby se žáci naučili „nezamrznout“. Budou mít naučené, že musí udělat cokoli, aby danou situaci nějakým způsobem vyřešili ať už tím, že utečou, schovají se, nebo v krajním případě budou bojovat.

Ad b) Reakce na samotný útok

V případě, že už k útoku došlo, bývá situace na místě události značně chaotická, všude je zmatek, křik a osoby, které utíkají do všech stran. Mohou se zde nacházet zraněné osoby, krev, mrtvá těla, střelba, požár apod. I v takových situacích je potřeba zachovat chladnou hlavu, aby člověk dokázal vhodně reagovat a zachránit tak sebe, a v případě, že to situace dovolí, napomoci i jiným osobám.

Jako jedna z nejúčinnějších metod se ujala metoda Uteč - Ukryj se – Bojuj. Cílem je tedy naučit žáky, že nejdůležitější věcí, kterou musí v případě, že spatří nějaký násilný útok udělat, je utéct do bezpečí a odtud zavolat pomoc. Zásadou je snažit se, být co nejméně vidět, držet se u zdí a využít znalostí evakuačních cest, které jsou do předmětu OOMÚ zařazeny už od první třídy ZŠ. Základním rozdílem však v tomto případě bude, aby se žáci neshlukovali do početnějších skupin a neshromažďovali se na evakuačních místech, kde by byli pro útočníka snadným cílem. Další důležitou věcí je nezdržovat se sběrem osobních věcí, ale co nejrychleji opustit místo útoku, přitom však neustále pozorovat okolí a vyvaroval se místům, kde je pravděpodobnost výskytu útočníka (především místa s dobrou dostupností a velkým počtem osob) a následně přivolat pomoc. Když je žák venku mimo potenciální nebezpečí, nesmí za žádnou cenu zpět do budovy. Pokud po cestě uvidí jiné osoby, varovat je před nebezpečím a pomoci jim v útěku. Vždy je prioritou záchrana sebe a teprve potom až druhých.

V případě, že jsme v dění útoku a není možnost utéct, je druhým nejdůležitějším pravidlem se ukryt. Tímto je myšleno dostat se z chodeb do místností. Zůstat ve třídě, zamknout ji, před dveře instalovat těžší překážky, jako je např. stůl a další části nábytku, aby se tam útočník nemohl snadno dostat. Ve většině případů si vybírá útočník cestu nejmenšího odporu, proto nebude ztrácet čas dobýváním se do každých nepřístupných míst. Velmi důležité je vybírat

si místa s pevnou a tlustou zdí. Vyhybat se skrytům ze sádrokartonu, skla, dřeva a v případě ukrytí nestát za dveřmi, ale opět za pevnou překážkou, která by měla odolat průstřelu. Zatahnout rolety a žaluzie. Důležitým krokem je snažit se zůstat klidný a být potichu. To samé platí rovněž pro telefony, radia apod. – tichý režim apod., aby učebna evokovala, že je prázdná. Jakmile budou vstupní dveře dostatečně zajištěny, je potřebné varovat ostatní a zavolat pomoc (využit mobilních telefonů, ne křikem). Rovněž je důležité nikomu neotvírat dveře z důvodu útočnickovi lsti. Dále postupovat dle pokynů učitele, nebo složek IZS. Pro tuto situaci jsou vhodné praktické nácviky, kdy si žáci reálně vyzkoušejí, jak se v takové situaci chovat. K tomu může být přizvána asistence PČR k navození reálnější představy takového útoku a hlavně ke správné koordinaci a vysvětlení jednotlivých kroků ze strany policie.

Pokud ani předchozí dvě metody nebyly účinné, nebo situace nedovolila použití těchto metod, je poslední možností samotný boj. Je důležité, aby učitelé „vštíplili“ myšlenku, že tato metoda je tou úplně poslední, až pokud nevyjde žádná z předchozích dvou metod. Pokud tedy bude žák v bezprostředním ohrožení života, musí o něj bojovat. Je potřeba snažit se zneškodnit střelce, chovat se co nejagresivněji a využít všech předmětů s potenciálem nějakým způsobem ublížit útočnickovi. Je potřeba co nejefektivnějšího jednání.

Výše uvedený popis reagoval především na budovu školy. V případě, že k útoku dojde mimo objekt školy, tedy venku, jsou opatření podobná, ne však zcela totožná. Prvním úkolem je, padnout na břicho (v případě použití střelných zbraní). Dále je potřeba zjistit, odkud výstřel pochází a tím pádem, kde se nachází útočník. Stejně jako u situace v budově je vhodné utéct na bezpečné místo za využití kličkování (případně se tam odplazit), aby jej nebylo možné zasáhnout. Využívat terénních nerovností a pevných překážek. Za žádných okolností nikdy neběžet směrem k útočnickovi. Najít vhodný úkryt a počkat v něm, dokud nebezpečí nepomine. Nezdržovat se v blízkosti oken. V případě zaujetí skrytu postupovat stejně jako v budově (uzamknutí, zabarikádování apod.). Následně volat o pomoc na linku 158 nebo 112.

Bezpečností složky jsou na místě relativně brzy, proto jsou nejdůležitější první minuty od začátku útoku, kdy je nejdůležitější dostat se do bezpečí. Po příjezdu bezpečnostních složek je nutné poslouchat jejich instrukcí. Vyvarovat se výkřikům. Žáci by měli být rovněž seznámeni s pravidlem, že pokud se blíží ke složkám policie, měli by mít ruce od těla s roztaženými prsty, nejlépe nad hlavou, aby je policisté nepovažovali za útočníky. Jakmile dojde ke stabilizaci situace, bude nejspíše vyhlášena evakuace a žáci se tedy řídí jejími pravidly.

Do tělesné výchovy by rovněž bylo vhodně začlenění prvků sebeobrany, aby žáci věděli na která místa je nejúčinnější provedení samotného protiútoků a zároveň způsob, jakým tento protiútok provést. Pro tuto činnost je opět vhodná součinnost s PČR, případně externistou zabývající se výukou sebeobrany.

7.13 Shrnutí

Z předešlého návrhu učebního plánu plyne zásadní skutečnost a tou je, že dosavadní hodinová dotace (cca 6h za rok) na výuku ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech je značně podhodnocená a není z obsahu probíraných témat možné tuto tematiku zvládnout v kvalitní formě. Proto je vhodné vytvořit pro tuto výuku samostatný předmět a to s minimální dotací jedné hodiny za jeden týden. Tím by mělo být dosaženo alespoň základní kvalitní formy a zároveň by se vytvořily podmínky pro kvalitnější praktický nácvik evakuace, první pomoci, obranou před násilnými útoky a chování se při vzniku MÚ.

Vhodné je i zvýšit osvětovou činnost v mimoškolních aktivitách (soutěže, hry apod.), které budou zaměřeny na přípravu osob na MÚ. Pro tuto činnost by bylo dobré zapojení i složek IZS a dalších občanských sdružení. Zároveň považuji za nutné vytvořit jednotný učební materiál pro učitele. I přes mnoho pomůcek a literatury, které jsou k dispozici, jsou tyto texty rozdílné a různorodé. Proto vytvoření jednotné učebnice, případně učebnic pro každý ročník nebo stupeň škol usnadní práci pedagogům a umožní zkvalitnění výuky. Tato učebnice by mohla být k dispozici v redukované formě i samotným žákům.

Na prvním stupni je vhodné vést žáky především formou her a nácviků před samotným memorováním teoretické látky. Na druhém stupni se zaměřit především na prohloubení teoretických znalostí s praktickým nácvikem první pomoci. Základy první pomoci a přivolání pomoci (tísňové linky, pomoc jiné osoby) by měly být začleněny do celého průřezu vzdělání ochrana obyvatelstva (další témata jsou ovšem taky nezbytná).

Důležitým úkolem pro pedagogy je vést žáky k preventivnímu chování u všech stupňů škol. V souvislosti s výukou ochrany osob je vhodné vytvoření pravidelného systému školení pedagogů některým z akreditovaných školicích středisek. Tato školení by měla být prováděna v pravidelných intervalech, aby byla dosažena kvalitní výuka pedagogů a ti získali nejaktuálnější informace a metody pro výuku ochrany osob při MÚ.

V rámci tělesné výchovy by mělo docházet ke zlepšení fyzického stavu všech žáků, protože fyzický fond u dnešní populace značně klesá. Tato výchova by měla paralelně navazovat i

na témata OOMÚ nebo obranu státu. Při těchto situacích je fyzická (ale i psychická) zdatnost každého občana nutná a v rámci celé této přípravy je tak docílena komplexní výuka a připravenost na řešení problematiky OOMÚ.

Velmi důležitá je otázka výuky problematiky aktivního střelce, terorismu nebo útoku nepřítelnou osobou. V takových situacích je i pro dospělého značně obtížné reagovat a opatření proti těmto situacím je velmi náročné. Způsoby ochrany (obrany) by měl vyhodnotit především učitel (nejlépe proškolený v tématické ochrany před útokem aktivního střelce apod.), tzn. vyhodnotit, zda zůstat na učebně a „zabarikádovat“ se, nebo využít evakuačních cest a pokusit se opustit školu (způsoby řešení takových situací by mohl získat právě absolvováním školení zabývající se touto problematikou). Pro všechny zúčastněné osoby je nejdůležitější využít metody - uteč, ukryj se, boj, která je popsána v kapitole 7.11. Rovněž vhodné řešení je v tomto případě použít linku 158 a postupovat podle pokynů PČR. Ovšem ani tahle volba nemusí být správná, protože popis situace nemusí odrážet aktuální skutečnosti.

ZÁVĚR

Diplomová práce je zaměřena na problematiku spojenou s ochranou obyvatelstva při vzniku mimořádné události, zvládnání nouzových situací, ochranou před násilnými útoky a celkově bezpečnosti na základních školách v České republice. Tyto události jsou nedílnou součástí života a je potřeba na ně být předem připraven a vědět, jak v takové situaci adekvátně reagovat. To vše je nezbytné k tomu, aby člověk ochránil svůj život, zdraví a majetek. Zároveň je potřebné chovat se účelně (při vzniku takové situace) a pomoci tak i jiným osobám. Je samozřejmostí, že taková řešení nepřísluší jednotlivcům (pro řešení takových činností slouží složky IZS), ale pokud se člověk ocitne v konkrétní situaci, je nutností vědět, jak poskytnout první pomoc, jak zavolat složky IZS nebo se pokusit eliminovat škody páchané konkrétní událostí.

Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol, kde jsou popsány základní pojmy, které souvisí s ochranou obyvatelstva, mimořádnými událostmi a celkově bezpečností. Následně je popsána historie ochrany obyvatelstva (v té době branné výchovy) od roku 1918 po rok 1989 a poté od roku 1989 po současnost. Další část teorie tvoří právní rámec, který se dotýká ochrany obyvatel a to především na základních školách, kde jsou popsány nejdůležitější zákony, kterými se je potřeba řídit a které souvisejí s touto problematikou. Poslední kapitola je věnována analýze současného vzdělávání ochrany obyvatel při vzniku mimořádné události, kde je popsán současný systém začlenění této tematiky do Rámcových vzdělávacích programů a rovněž analýza pomůcek, které jsou k dispozici učitelům pro podporu výuky OOMÚ a analýza násilných útoků na školách v ČR.

Praktická část je rozdělena do tří kapitol. Cílem praktické části bylo zjistit na základě dotazníkového šetření postoj učitelů k současné výuce OOMÚ, která je začleněna do jiných předmětů a zároveň zodpovězení otázky, zda je vhodné vytvořit samostatný předmět OOMÚ a zařadit ho do systému vzdělávání na základních školách. Dalším cílem praktické části bylo vytvoření obsahu samostatného předmětu OOMÚ na prvním a druhém stupni základní školy, kde jsou popsány obsahy a cíle jednotlivých témat. Veškerá témata jsou rozvržena do jednotlivých tříd dle obtížnosti a obsahu probírané látky. Spolu s praktickými nácviky evakuace, první pomoci a začleněním prvků sebeobrany do tělesné výchovy, tvoří tento nově navržený systém ucelený předmět zaměřený na ochranu obyvatel při vzniku mimořádné události.

Z výsledků této práce je zřejmé, že stávající šesti hodinová dotace, která je tomu tématu vyčleněna je značně podhodnocena a není z obsahu probíraných témat možné tuto tematiku zvládnout v kvalitní formě. Vytvoření nového předmětu je jedno z řešení této situace. K tomu se ovšem negativně přiklání část učitelů (dle dotazníkového šetření této práce 47% je proti, 36% je pro a 17% neví), ale i samotné MŠMT, kteří mají za to, že stávající systém výuky je dostačující. Dalším faktorem je nedostatečné proškolení učitelů. I když se tato situace zlepšuje a dochází k začleňování tematiky OOMÚ do studijních oborů, jako je ochrana obyvatelstva, tělesná výchova a výchova ke zdraví (spolu s akreditovaným školením GŘ HZS ČR) bude ještě chvíli trvat, než dojde k určitému „ustálení“ a tím dostatečnému proškolení učitelů, kteří se zabývají výukou OOMÚ.

Pokud se zaměříme na téma násilných útoků, tak stále neexistují opatření, podle kterých by zaměstnanci školy měli reagovat na tyto útoky (ozbrojený i neozbrojený). Stejně tak nejsou tato opatření (řekněme vytvoření bezpečnostní směrnice reagující na útoky) začleněny do škol, podobně jako jsou požární poplachové směrnice a jiné dokumenty zaměřené na bezpečnost. I přes to, že už dochází k prvním pokusům pro vytvoření daného manuálu (v roce 2015 vydala Asociace bezpečná škola manuál pro školy „Bezpečná škola aneb co dělat, když...“), tak MŠMT stále nevydalo žádné materiály, ani nevytvořilo žádný akreditovaný program zabývající se touto problematikou. V současné době však pracuje na aktualizaci metodických materiálů, které jsou začleněny do RVP škol. Jedno z možných řešení je absolvování semináře „Ozbrojený útočník ve škole“, což je projekt Oddělení tisku a prevence Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy nebo se zapojit do projektu realizovaného Jihočeským krajem „Ozbrojený útočník ve škole“.

Samozřejmostí k zajištění bezpečnosti na školách je zvýšit i osvětovou činnost v mimoškolních aktivitách (soutěže, hry apod.) které budou zaměřeny na OOMÚ. Pro tuto činnost by bylo dobré zapojení i složek IZS a dalších občanských sdružení. Zároveň považuji za nutné vytvořit jednotný učební materiál pro učitele. I přes množství pomůcek a literatury, které jsou k dispozici, jsou tyto texty rozdílné a různorodé. Proto vytvoření jednotné učebnice, případně učebnic pro každou třídu nebo stupeň škol usnadní práci pedagogům a umožní zkvalitnění výuky. Tato učebnice by mohla být k dispozici v redukované formě i samotným žákům.

V neposlední řadě snažit se o zajištění bezpečnosti dle české technické normy ČSN 73 4400 (Prevence kriminality – řízení bezpečnosti při plánování, realizaci a užívání škol a školských zařízení).

Ať už bude v budoucnu zvolen jakýkoliv systém výuky OOMÚ, měl by být nejdůležitějším cílem, aby si žáci z této výuky odnášeli dostatek vědomostí a dovedností, které jim budou užitečné v jejich následném životě.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BADOŠEK, Radim. *Šílení střelci ve školách – historie, rizika, predikce útoku a bezpečnostní opatření* [online]. 2008 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <http://www.sekuritaci.cz/sileni-strelci-ve-skolach-historie-rizika-predikce-utoku-a-bezpecnostni-opatreni/>

BALABÁN, Miloš a Bohuslav PERNICA. *Bezpečnostní systém ČR: problémy a výzvy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3150-9.

Bezpečnost ve školách - kroky MŠMT. *KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ* [online]. 2015 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/krajsky-urad/skolstvi/prevence-soc-patologickych-jevu/bezpecnost-ve-skolach---kroky-msmt-77075/>

Branná výchova znovu do lavic? Školy jsou proti, bojí se přetížení žáků. *Novinky.cz* [online]. 2018 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/468010-branna-vychova-znovu-do-lavic-skoly-jsou-proti-boji-se-pretizeni-zaku.html>

Civilní ochrana. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/civilni-ochrana.aspx>

Časopis 112 ROČNÍK X ČÍSLO 2/2011: Plnění opatření harmonogramu. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. 2011 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-rocnik-x-cislo-2-2011.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>

Česko. Zákon o branné výchově a veřejná péči. *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1937

Čím dál víc škol v ČR se zapojuje do prevence proti útokům. *ČESKÉ NOVINY* [online]. 2018 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/cim-dal-vic-skol-v-cr-se-zapojuje-do-prevence-proti-utokum/1586393>

Definice pojmu terorismus. [online]. [cit. 2018-05-05]. Dostupné online z: <https://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx/>

DOLENSKÝ, Josef B. *Branná výchova a škola*. Druhé, zcela přepracované vydání. V Praze: Státní nakladatelství, 1937. Osnovy a praxe.

GERHÁT, Ivan. *Příprava občanů k obraně státu: příručka pro učitele základních škol*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Vojenský historický ústav Praha, 2014. ISBN 978-80-7278-645-9.

HEŘMANOVÁ, Jana a Milan MACEK. *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání. 2., aktualiz. a rozš. vyd.* V Praze: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Odbor pro mládež, 2009. ISBN 978-80-86784-77-9.

HORVÁT, Tibor. *Branná výchova v 8. ročníku ZDŠ: výňatek z připravované příručky branné výchovy pro učitele ZDŠ. 2., upr. vyd.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1974. Edice metodických příruček.

CHLÍBKOVÁ, Daniela a Ferdinand MAZAL. *Úvaha o vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva z pohledu nejen historického.* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné na http://upol.cz/fileadmin/user_upload/FTKdokumenty/Publikace/Sbornik01_08.pdf

Katalogový soubor typové činnosti. STČ-14/IZS. Typová činnost složek IZS při společném zásahu. Amok – útok aktivního střelce.

Kolektiv autorů. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020.* Praha, MV-GŘ HZS ČR, 2007.

Kolektiv autorů. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030.* Praha, MV-GŘ HZS ČR, 2013.

Krizové a havarijní plánování: Pojmy a definice krizového řízení. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/krizove-rizeni-a-cnp-ke-stazeni-ff.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

LINHART, Petr a Radim ROUDNÝ. *Ochrana obyvatelstva a terorismus: distanční opora.* Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. ISBN 978-80-7395-165-8.

MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: příručka pro učitele základních a středních škol.* Vyd. 2., opr. a rozš. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. ISBN 80-86640-08-6.

Metodické doporučení k bezpečnosti dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních – Minimální standard bezpečnosti. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2015 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/34795_1_1/

Metodický pokyn. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/38377_1_1/

MIKA, Otakar J. *Informovanost obyvatelstva a jeho připravenost na zvládnání mimořádných událostí* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2008 [cit. 2018-04-16]. ISBN 978-80-7394-111-6.

MUSIL, Čestmír. *Branná výchova*. Praha: Avicenum, 1988.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

Nařízení vlády č. 139/2017 Sb. Nařízení vlády o plánování obrany státu. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-139>

Násilí. *Prevence-info.cz* [online]. [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <http://www.prevence-info.cz/typy-rizikoveho-chovani/nasili>

Ozbrojený útočník - zaměstnanci škol se učí reagovat. *Jižní Čechy Ted'* [online]. 2016 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <http://www.jcted.cz/ozbrojeni-utocnik-zamestnanci-skol-se-uci-reagovat/?liveMode=1>

PAVLÍK, Luboš. *Branná výchova pro studující učitelství základních a středních škol*. 1. vyd. Praha: SPN, 1981.

PECHÁNEK, Vladimír. *Pedagogická praxe v branné výchovy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.

PECHÁNEK, Vladimír. *Vybrané kapitoly z didaktiky branné výchovy*. II. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1985.

PECHÁNEK, Vladimír. *Vybrané kapitoly z didaktiky branné výchovy*. I. vyd. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1984.

Pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů a Dodatek k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší odborné školy - Ochrana člověka za mimořádných událostí. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2003 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-rocnik-x-cislo-2-2011.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>

POTŮČEK, Martin. *Strategické vládnutí a Česká republika*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2126-2.

Pro školy a učitele. *Příprava občanů k obraně státu (POKOS)* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.priprava-k-obrane.army.cz/pro-skoly-ucitele>

Projekt Ozbrojený útočník ve škole: Cíl a východiska projektu. *Jihočeský kraj* [online]. [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <http://utocnik.kraj-jihocesky.cz/?cil-a-vychodiska-projektu>

Sdělení č. 168/1991 Sb. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o vázanosti České a Slovenské Federativní Republiky Dodatkovými protokoly I a II k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů a konfliktů nemajících mezinárodní charakter, přijatých v Ženevě dne 8. června 1977. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-168>

SOUS LA DIRECTION DE ETIENNE G. KRUG ... [ET AL.]. *Rapport mondial sur la violence et la santé*. Genève: Organisation mondiale de la santé, 2002. ISBN 9241545615.

Střílení ze vzduchovky nebo zamlžené masky, tak většina lidí vzpomíná na branná cvičení. *IROZHLAS* [online]. 2016 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/strizeni-ze-vzduchovky-nebo-zamlzene-masky-tak-vetsina-lidi-vzpomina-na-branna-cviceni_201608280848_dpihova

Tematická zpráva: Vzdělávání v bezpečnostních tématech. *Česká školní inspekce* [online]. 2016 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/TZ_Vzdelavani_bezpecnost/html5/index.html?&locale=CSY&pn=1

Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu. MVČR[online]. Praha: 2016 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-řízení-a-plánování-obrany-statu.aspx>

TRNKA, František a O. JELEŇ. *Metodika branné výchovy na školách národních*. Brno: Tělesná výchova mládeže, 1938.

Usnesení č. 2/1993 Sb. Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>.

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>

Útoky ve školách nejsou výjimečné! PŘEHLED napadení v Česku. *TV Nova* [online]. 2014 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/clanek/zpravy/cernakronika/utoky-ve-skolach-nejsou-raritou.html>

VESELÁ, Michaela a Kateřina POSPÍŠILOVÁ. *Bezpečná škola aneb Co dělat, když...: MANUÁL PRO ŠKOLY* [online]. 2015 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: http://www.spolecnekbezpeci.cz/images/stories/dokumenty/Bezpe%C4%8Dn%C3%A1_%C5%A1kola_aneb_Co_d%C4%9Blat.pdf

VILÁŠEK, Josef, Miloš FIALA a David VONDRÁŠEK. *Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2477-8

Vyhláška č. 247/2001 Sb. Vyhláška Ministerstva vnitra o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-247>

Vyhláška č. 328/2001 Sb. Vyhláška Ministerstva vnitra o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-328>

Vyhláška č. 380/2002 Sb. Vyhláška Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-380>

Výchova a vzdělávání obyvatelstva: Pomůcky k výuce témat ochrany člověka za mimořádných událostí na základních a středních školách (vydané k 1. 7. 2008). *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/pomucky.aspx>

Zákon č. 222/1999 Sb. Zákon o zajišťování obrany České republiky. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-222>

Zákon č. 239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>

Zákon č. 240/2000 Sb. Zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>

Zákon č. 241/2000 Sb. Zákon o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-241>

Zákon č. 294/2017 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-294>

Zákon č. 309/2006 Sb. Zákon, kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci). *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-309>

Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AČR	Armáda České republiky
ČR	Česká republika
ČTK	Česká tisková kancelář
DOSAAF	Dobrovolná společnost pro spolupráci s armádou, letectvem a námořnictvem
GŘ	Generální ředitelství
HZS	Hasičský záchranný sbor
IZS	Integrovaným záchranným systémem
KI	Kritická infrastruktura
KS	Krizová situace
KSČ	Komunistická strana Československa
MO	Ministerstvo obrany
MŠMT	Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy
MÚ	Mimořádná událost
MV	Ministerstvo vnitra
OOMÚ	Ochrana obyvatelstva při mimořádné události
PČR	Policie České republiky
POKOS	Příprava občanů k obraně státu
RVP	Rámcový vzdělávací program
SVAZARM	Svaz pro spolupráci s armádou
ŠVP	Školní vzdělávací program
ZŠ	Základní škola
ZZS	Zdravotnická záchranná služba

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1. Bezpečnostní systém ČR .....</i>	<i>12</i>
<i>Obr. 2. Vztah ochrany obyvatelstva, civilní ochrany a civilní obrany .....</i>	<i>16</i>
<i>Obr. 3. Grafické znázornění otázky proškolení učitelů v oblasti OOMÚ .....</i>	<i>56</i>
<i>Obr. 4. Grafické znázornění otázky postoje učitelů k potřebě vzdělávání v oblasti OOMÚ .....</i>	<i>57</i>
<i>Obr. 5. Grafické znázornění otázky začlenění výuky OOMÚ do systému vzdělávání .....</i>	<i>58</i>
<i>Obr. 6. Grafické znázornění otázky seznámení učitelů s podklady OOMÚ .....</i>	<i>59</i>
<i>Obr. 7. Grafické znázornění otázky současného rozsahu předmětu OOMÚ na ZŠ.....</i>	<i>60</i>
<i>Obr. 8. Grafické znázornění otázky vytvoření samostatného předmětu OOMÚ .....</i>	<i>61</i>
<i>Obr. 9. Grafické znázornění otázky používaných pomůcek při výuce OOMÚ .....</i>	<i>62</i>
<i>Obr. 10. Grafické znázornění otázky používaných metod při výuce OOMÚ .....</i>	<i>64</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1. Rozdělení krizových stavů .....</i>	<i>15</i>
<i>Tab. 2. Otázka proškolení učitelů v oblasti OOMÚ .....</i>	<i>55</i>
<i>Tab. 3. Otázka postoje učitelů k potřebě vzdělávání v oblasti OOMÚ.....</i>	<i>56</i>
<i>Tab. 4. Otázka začlenění výuky OOMÚ do systému vzdělávání .....</i>	<i>57</i>
<i>Tab. 5. Otázka seznámení učitelů s podklady OOMÚ .....</i>	<i>58</i>
<i>Tab. 6. Otázka současného rozsahu předmětu OOMÚ na ZŠ .....</i>	<i>59</i>
<i>Tab. 7. Otázka vytvoření samostatného předmětu OOMÚ .....</i>	<i>60</i>
<i>Tab. 8. Otázka používaných pomůcek při výuce OOMÚ .....</i>	<i>61</i>
<i>Tab. 9. Otázka používaných metod při výuce OOMÚ .....</i>	<i>63</i>